

SOCIAL MILJÖANALYS CENTRALA FÄRSTA

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

<u>Sammanfattning</u>	4
<u>1. Inledning</u>	5
<u>2. Tidigare studier och planmässiga förutsättningar</u>	6
<u>3. Platsanalys</u>	8
Favoritplatser	8
Mindre attraktiva platser	10
Mötesplatser	12
Slutsatser	13
<u>4. Tillgänglighet, rörelse och service</u>	14
Kommunikationer	14
Orienterbarhet och gångstråk	14
Trafik och parkeringar	15
Butiker och service	16
Slutsatser	17
<u>5. Rekreation</u>	18
Promenadstråk	18
Parker, grönytor och badplatser	18
Idrott och hälsa	18
Slutsatser	19
<u>6. Trygghet</u>	20
<u>7. Identitet och framtidsdrömmar</u>	23
Befolkning och identitet	23
Den perfekta ABC-staden?	24
Slutsatser	25
<u>7. Avslutande analys</u>	26

Beställare: Patrik Berglund, exploateringskontoret
Projektledare: Lena Nordenlöw, stadsbyggnadskontoret
Arbetsgrupp: Nils Tunving, exploateringskontoret
Nina Lindberg, trafikkontoret
Martin Båth, trafikkontoret
Anette Jansson, miljöförvaltningen

Konsultgrupp
Uppdragsledare: Gustav Malm, White Arkitekter AB
Kvalitetsansvarig: Ulrika Stenkula, White arkitekter AB
Handläggare: Anna Ågren, White Arkitekter AB
Bitr. handläggare: Ida-Maria Claesson, White Arkitekter AB
Fotografer: Gustav Malm, Anna Ågren och Anders E Johansson
(samtliga White arkitekter AB)

SAMMANFATTNING

Som strategiskt underlag i framtagandet av planprogram för Farsta genomfördes under våren 2013 en social miljöanalys. Syftet med analysen var att belysa hur de boende i planområdet använder och upplever platser inom området; rör sig i området; vilka värden och vilken identitet de förknippar med området samt vilken vision de har för områdets framtid. Genom genskjutsintervjuer och fokusgrupper fick farstabor möjlighet att berätta om sina upplevelser och erfarenheter utifrån ovan nämnda teman. Denna rapport är resultatet av dialogen med farstaborna. Även upplevelser och beskrivningar från inpendlande och tillfälliga besökare ingår i det analyserade materialet där dock farstaborna är den främsta målgruppen. Som underlag i analysen har även tidigare genomförda undersökningar och dialoger använts, som anknyter till denna rapports syfte. Totalt har 188 personer, av vilka majoriteten är farstabor, bidragit med upplevelser, erfarenheter, åsikter och visioner.

Farsta präglas starkt av sitt kommersiella centrum, närheten till naturen och den stora blandningen. Blandningen består i såväl fysiska som sociala faktorer; här finns en stor variation av byggnader, upplåtelseformer och byggnadsstrukturer. Det finns även en stor blandning av människor som bebor och använder byggnaderna och området. Även om området socioekonomiskt befinner sig något under snittet i Stockholms län bor här fattig som rik, i radhus såväl som i lägenhet.

Närheten till naturen lyfts fram som ett väldigt positivt

inslag, oavsett tillfrågad målgrupp. Att under vår, sommar och höst promenera utmed Magelungen och Drevviken är en favorit hos såväl gammal som ung, likaså att på sommaren besöka något av baden eller Farsta gård. Naturen erbjuder Farstabon en mängd aktiviteter, som bidrar till att generera livskvalitet såväl som lokal identitet. Även den upplevda närheten till naturen genom den insprängda grönskan är något som återkommer som ett positivt inslag.

Farsta centrum bidrar starkt i berättelser om vad som karakteriserar Farsta. ”Här finns allt” syftar till centrumets stora utbud av butiker och service och är ett återkommande signum, även om många äldre med nostalgisk blick beskriver tiden då NK och danspalatset Postilionen återfanns i Farsta centrum. Men även negativa aspekter av centrumet lyfts fram, i synnerhet de stora öde ytorna som den storskaliga handeln genererar kvällstid, när kunderna åkt hem. Detta skapar mörka platser, baksidor och stråk som genom avsaknaden av rörelse bidrar till att sprida otrygghet.

Otrygghet var ett återkommande tema även på andra platser än centrumet. Många gångstråk undviks kvällstid då de är dåligt upplysta och känns öde. Otryggheten skapar en begränsad rörelse i området som helhet och försämrade kopplingar mellan många av målpunkterna.

Ytterligare en aspekt som skapar svaga kopplingar mellan olika målpunkter i området är bristande orienterbarhet. Det saknas ofta tydliga stråk och nyinflyttade och besö-

kare upplever att det är svårt att hitta.

Fler aktiviteter för ungdomar är en återkommande önskan. Även bio, mer kultur och fler restauranger efterfrågas.

Många ställer sig positiva till fler bostäder i Farsta men samtidigt uttrycker många en rädsla för att den grönska som man ser starkt bidra till positiva värden i Farsta ska gå förlorad.

Balansgången mellan att bevara och utveckla kommer vara en kärnfråga i den kommande planeringen av centrala Farsta. Stor hänsyn bör ges till att bevara känslan av att bo nära natur och att bevara den gröna identitet farstaborna uppskattar. Men det finns samtidigt stor potential att genom utveckling, upprustning och en tillkomst av bebyggelse generera ökad trygghet och ett mer sammanhållet Farsta.

1 INLEDNING

BAKGRUND OCH SYFTE

Farsta har i gällande översiktsplan över Stockholms stad (Promenadstaden, 2010) pekats ut som en av nio tyndpunkter. Ambitionen som utpekandet av de nio tyndpunkterna vilar på är att skapa förutsättningar för en flerkärningstruktur i Stockholm, med täta och innehållsrika tyndpunkter i ytterstaden. Ytterligare information om de planmässiga förutsättningarna återfinns i nästa kapitel.

Som en del av ett strategiskt arbete med att utreda förutsättningar för att utveckla centrala Farsta genomfördes under våren 2013 en social miljöanalys, som denna rapport är resultatet av.

Rapportens syfte är att ge en fördjupad bild av den sociala miljön i Farsta samtidigt som den fysiska miljön utforskas ur ett brukarperspektiv. Detta för att få ett material som belyser möjligheter och problem för utveckling med avstamp i platsens nuläge. Målet är att generera ett underlag där olika aktörer, brukare och besökare i varierade åldrar med olika perspektiv lyfts fram. Målet är även att jobba med uppsökande metoder så att en god variation av verkssamma och boende i området är representerade. Metoden ser till att de som vanligtvis inte deltar i samråd får göra sin röst hörd.

METOD

En etnografisk metodik har tillämpats för att uppfylla rapportens syfte. Grunden i denna är att lyfta fram de analyserade platsernas brukare, de som faktiskt bor och ser Farsta som sitt hem. Deras erfarenheter, åsikter och visioner bildar den empiriska grunden som rapporten vilar på. För att få tillgång till dessa har sex fokusgrupper organiserats och ett antal genskjutsintervjuer genomförts. Även tidigare studier och dialogaktiviteter med farstaborna har utgjort en del av det analyserade materialet. Totalt har 188 personer bidragit.

Till fokusgrupperna rekryterades farstabor utifrån följande målgrupper:

- Pensionärer
- Gymnasister
- Högstadiungdomar
- Bostadsrättsinnehavare (lägenhet)
- Hyresrättsinwånare
- Villa/radhusboende
- Inpendlande arbetare (Telia Sonera)

Totalt deltog 61 personer utifrån ett slumpmässigt urval men med där en geografisk spridning i området, jämn fördelning av kvinnor och män och en variation i ålder eftersträvades för ett så representativt material som möjligt.

Under fokusgruppsintervjuerna samlades mellan 2-9 personer för ett samtal där rumsliga och sociala frågor diskuterades. Under samtalet berördes följande övergripande teman:

- Platser (favoritplatser och sämre platser)

- Rörelse och stråk
- Tillgänglighet
- Butiker och Service
- Trygghet
- Rekreation
- Identitet
- Framtidens Farsta

Samtalet pågick under cirka 1,5 timmar där en samtalsledare såg till att alla fick komma till tals och att ovan teman diskuterades. Under respektive fokusgrupp fanns ett ortofoto över centrala Farsta där markeringar av platser och stråk som förekom i diskussionen markerades.

För att få ett bredare material genomfördes även 37 genskjutsintervjuer. Under dessa ställdes ca 10 frågor till personer som "fångades i farten". Frågorna berörde samma teman som under fokusgrupperna men där fokus vilade på att fånga vad som karakteriserar Farsta och hur de intervjuade vill att området ska utvecklas. Genskjutsintervjuerna genomfördes i och kring Farsta centrum.

För att få en större förståelse för platserna som nämns i rapporten och för att dokumentera dem utfördes även observationer och fotografering under februari, mars och juni månad 2013.

2 TIDIGARE STUDIER OCH PLANMÄSSIGA FÖRUTSÄTTNINGAR

TIDIGARE STUDIER

Det finns sedan tidigare flera rapporter om stadsdelen Farsta och dess fysiska miljö. Dessa sammanfattas kort nedan och i övriga rapporten blandas material från dessa tidigare studier med material från fokusgrupperna och genskjutsintervjuerna.

Space Scape konstaterar i *Farsta analys av tyngdpunkten* (2012) att trots att Farsta har ett perifert läge inom kommunen har stadsdelen en god tillgänglighet tack vare tunnelbana, pendeltåg och viktiga motorleder. På grund av gles bebyggelse runt stationernas närhet har en liten del av Farstaborna mindre än 500 meter till en spårstation vilket försvagar kollektivtrafikens tillgänglighet. Farsta är en typiskt modernistisk stadsdel med varierad skala på bebyggelsen och svag funktionsblandning. Tillgången på grönområden kring Farsta centrum är liten och i många fall är de grönområden som finns i bostadsområdena lågt utnyttjade.

I masteruppsatsen *Public Space as a Good Meeting Place* (KTH, 2010) undersöker Greta Legaite Farsta centrums funktion (med fokus på Farsta torg) som mötesplats. Utifrån platsanalys genom space syntax, intervjuer och observationer drar Legaite slutsatsen att den rumsliga struktur som omgärdar Farsta torg, och dess kommersiella innehåll, skapar begränsningar i torgets funktion som mötesplats. Hon menar att det slutna rummet och de butiker som fungerar som fond och till viss del även entré till torget förvisso skapar rörelse men även fungerar potentiellt exkluderande

för grupper som är presumtiva kunder till någon butik i centrumet. Vidare lyfter Legaite fram att torget framstår öde och otryggt när butikerna stänger.

Maria Janssons rapport *En undersökning av gång- och cykelstråk i centrala Farsta* (Exploateringskontoret, 2012) konstaterar att de gång- och cykelstråk som korsar de centrala delarna av Farsta är av en överlag bra standard men en allt för ofta inaktuell skyltning vilket skapar svårigheter att orientera sig. Till viss del är omgärdande sly något som medverkar till en känsla av otrygghet. Rapporten föreslår en rad åtgärder där tydligare skyltning är den främsta. Rönjning av sly och utomhusaktiviteter är andra; kolonilotter, plaskdamm, Hälsans stig, parkteater och träningspass skulle öka rörelsen i Farsta.

Quality Architects har genomfört enkätstudien *Mätning av upplevelse med Meerci™ i Farsta centrum* (2012), farstabor beskriver hur de upplever 12 utvalda platser i centrala Farsta utifrån positiva och negativa aspekter. Studien gav 10 kvaliteter som Farsta bör värna om:

- **kollektivtrafik**; utbud av bussar och tunnelbana
- **kommersiell service**; butiker och affärer
- **djurliv**; till exempel fåglar
- **vegetation**; inslag av natur, park, träd och annan grönska
- **vatten**; i konstarrangemang eller i naturen
- **offentlig service**; skolor, bibliotek, sjukvård osv
- **sammanhang**; anpassning mellan nytt och gammalt
- **blandning**; variation i boendeformer och verksamheter
- **historia**; den historiska betydelsen av hus och platser

- **gångstråk**; placering och utformning.

De kunde också utröna 12 brister som bör åtgärdas:

- **möblering**; sittplatser, papperskorgar, cykelställ
- **allmän skötsel**; skötsel och underhåll av gator och platser
- **parkering**; bilar
- **miljökvalité**; föroreningar av luft och vatten samt buller
- **ljus**; dagsljus, belysning
- **byggnadsarbeten**; ordning och information om pågående byggnadsarbeten
- **privat skötsel**; skötsel och underhåll av byggnader
- **vegetation**; inslag av natur, park, träd och annan grönska
- **färg**; harmonier och kontraster
- **skyltning**; reklam, gatupratare, infoskyltar, vägskyltar
- **cykelparkering**; placering, utformning och storlek
- **ordning**; stadsmönster av gator och kvarter.

Enligt resultatet är Farsta torg, Magelungens strandpromenad och gångvägarna i anslutning till Magelungen de mest uppskattade platserna av Farstaborna medan Sunneplan och miljön utanför tunnelbanestationerna i centrum och Farsta strand tillhör de minst omtyckta. Populära träffpunkter är fiken i Farsta centrum, Farstahallen och Farsta IP, Farsta gård, Farstängsparken och Farstaängens parklek, tunnelbanan, Brattforsgatan, Hökarängsbadet och picknick eller promenad vid sjön Magelungen. Platser som av vissa upplevs som otrygga är Farsta centrum, tunnelbanestationen och busstorget när de är tomma på folk, medan andra aldrig upplever otrygghet i stadsdelen. Vissa

känner sig otrygga i utkanterna av bebyggelseområdena men aldrig i centrum. Gångtunnlarna, mörka gångvägar och området kring Centrumkyrkan är andra platser som ibland upplevs som otrygga. Totalt deltog 90 personer i undersökningen.

PLANMÄSSIGA FÖRUTSÄTTNINGAR

Stockholms stadsbyggnadskontor har i *Stadsbyggnadsstrategi tyngdpunkt Farsta* (2012) beskrivit de översiktliga planeringsfrågor Farsta står inför, som en av nio tyngdpunkter i Stockholms gällande översiktsplan (se karta till höger). Till dessa hör tydligare kopplingar mellan olika kollektivtrafikslag; stärka ett i dagsläget ganska uppbrutet gång- och cykelbanenät; omvandla trafikleder till levande gatumiljöer; stärka kopplingen mellan funktionerna arbete och bostad och stärka kopplingen till och mellan rekreationsområden.

Stockholm stad ser sammantaget en förtätningspotential i Farsta och att en etablering av fler bostäder kan minska stadens övergripande bostadsbrist. I *Vision Söderort 2030* (2010) framhålls vidare att Farsta har starka natur- och sjövärden som kan lyftas fram och göras mer tillgängliga.

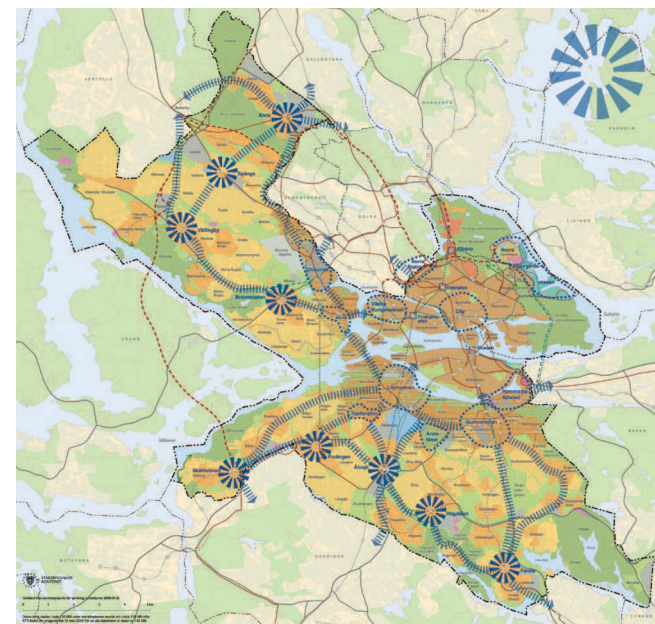
Generalplanen för Farsta utarbetades 1953-1955 med Vällingby som förebild. Stadsdelen byggdes enligt ABC – modellen; det skulle vara en självförsörjande stadsdel med arbete, bostäder och centrum. Området avsågs att betjäna 30 000 invånare och byggdes på jungfrulig mark. 1958 kom tunnelbanan till Farsta, med förlängning till Farsta strand 1971. Farsta centrum var Sveriges största och modernaste stadsdelscentrum när det invigdes i oktober 1960; en händelse som lockade fler än 100 000 besökare, som trängdes med bland annat prinsessorna Sibylla och Margaretha. (*50 år i Farsta centrum*, 2010)

Eftersom rapporten längre fram kommer beröra Farsta gård är det här lämpligt nämna att gården har anor från slutet av 1400-talet och har haft flera prominenta adliga ägare, eller för att citera Per Anders Fogelström: ”Ägarna till Farsta hade varit aktade, solida och välkända personer” (*Söder om tullen*, 1969: 79). 1912 köptes gården av dess nuvarande ägare Stockholm stad.

I Farsta stadsdelsområde bor idag knappt 52 000 personer och i det avgränsade planområdet som denna rapport främst berör (se karta till höger) bor ca 12 000 personer.

Medelinkomsten för Farsta stadsdelsområde (2011, 20-64 år) är 277 000, att jämföra med 339 000 för Stockholms stad som helhet. Arbetslösheten låg 2012 på 3,9 procent att jämföra med 3,3 för Stockholms stad som helhet. Andelen med eftergymnasial utbildning (2012, 25-64 år) är 41,4 procent där motsvarande siffra för Stockholms stad som helhet är 55,7. Andelen med utländsk bakgrund (2012, född i utlandet eller inrikes född med två utrikes födda föräldrar) är 34,4 procent, att jämföra med 33,2 för Stockholms stad som helhet. (*Områdesfakta Farsta*, 2012)

Inom Farsta stadsdelsområde anmäldes 2010 139,56 brott per 1000 invånare. Motsvarande siffra för Stockholms stad som helhet var 142,07. En närmare granskning av brottsstatistiken visar att andelen anmälda fall av misshandel och stöld i hushållet ligger under stadens genomsnitt, medan anmälda hot och rån ligger över stadens genomsnitt. (*Trygg i Farsta?*, 2011)

Stockholms översiktsplan, promenadstaden (2010)

Avgränsning planområde

3 PLATSANALYS FAVORITPLATSER

Farstaborna är i stort sett överens om sina favoritplatser. Det finns tydliga och återkommande teman oavsett ålder, kön, bostadstyp eller bostadslokalisering. Favoritplatserna är i synnerhet förknippade med serviceutbud och rekreation. Favoritplatserna uppehåller man sig framförallt på under dygnets ljusa timmar. De platser som nämns som favoritplatser beskrivs kort nedan och visas i kartan på nästa sida.

FARSTA GÅRD OCH FARSTANÄSET

De rekreativa områdena utmed Magelunden och Drevviken återkommer under samtliga fokusgrupper, nämns ofta under genskjutsintervjuerna och har även varit uppskattade platser under tidigare studier. Promenadvägarna utmed Magelungen och Drevviken, baden, grönyrtorna, Farsta gård och Farstanäset är de tydligaste favoritplatserna. Dessa platser nyttjas främst under vår, sommar och höst och i synnerhet under sommaren. Dessa platser bildar den fond utifrån vilken det gröna och luftiga Farsta hämtar sitt värde och identitet. Från dessa platser nämns otaliga historier om fiskeutflykter, picknickturer, midsommarfiranden, löprundor och promenader i det gröna, lugna dagar på stranden, långfärdsturer på skridsko, parkteaterbesök med mera.

Farsta gård beskrivs vidare som en fin miljö där man kan äta och fika. Det uppskattade midsommarfirande som samlar ung som gammal och människor med olika kulturell bakgrund fyller en viktig funktion som mötesplats.

"Vid Farsta gård finns ett väldigt trevligt midsommarfirande, där samlas alla, även svenskar och invandrare."(Kvinna, fokusgrupp hyresrätt)

Det verkar finnas en stolthet över Farsta gård, Farstanäset och dess park- och naturmiljöer. Här vilar en historia som farstaborna av idag fyller på utifrån sin frekventa användning av miljöerna och de möten och upplevelser de ger upphov till.

"Farsta gård; det är kultur, det är bad, det är promenadstråken, det är jättetrevligt där nere, det är traditioner."(Kvinna, fokusgrupp äldre.)

ÖVRIGA REKREATIVA FAVORITPLATSER

Farsta IP och Fagersjöskogen återkommer även som favoritplatser utifrån sina rekreativa kvaliteter. Även Farsta simhall och Farsta ishall återkommer som favoritplatser. Fagersjöskogen nämns som uppskattat motionsområde, ofta av de lite äldre, medan de lite yngre framhåller Farsta IP samt is- och simhallen som favoritplatser.

Det finns koloniområdena nere vid Farsta gård och vid Drevviken. Båda upplevs som trevliga och gemytliga platser. *"Koloniområdet vid Drevviken är en jättesur för Farsta"* (Man, fokusgrupp villa/radhus). Förutom att det är gemytligt skapar det trygghet då människorna i koloniföreningen känner ansvar för och "tar hand om" ett område.

FARSTA CENTRUM

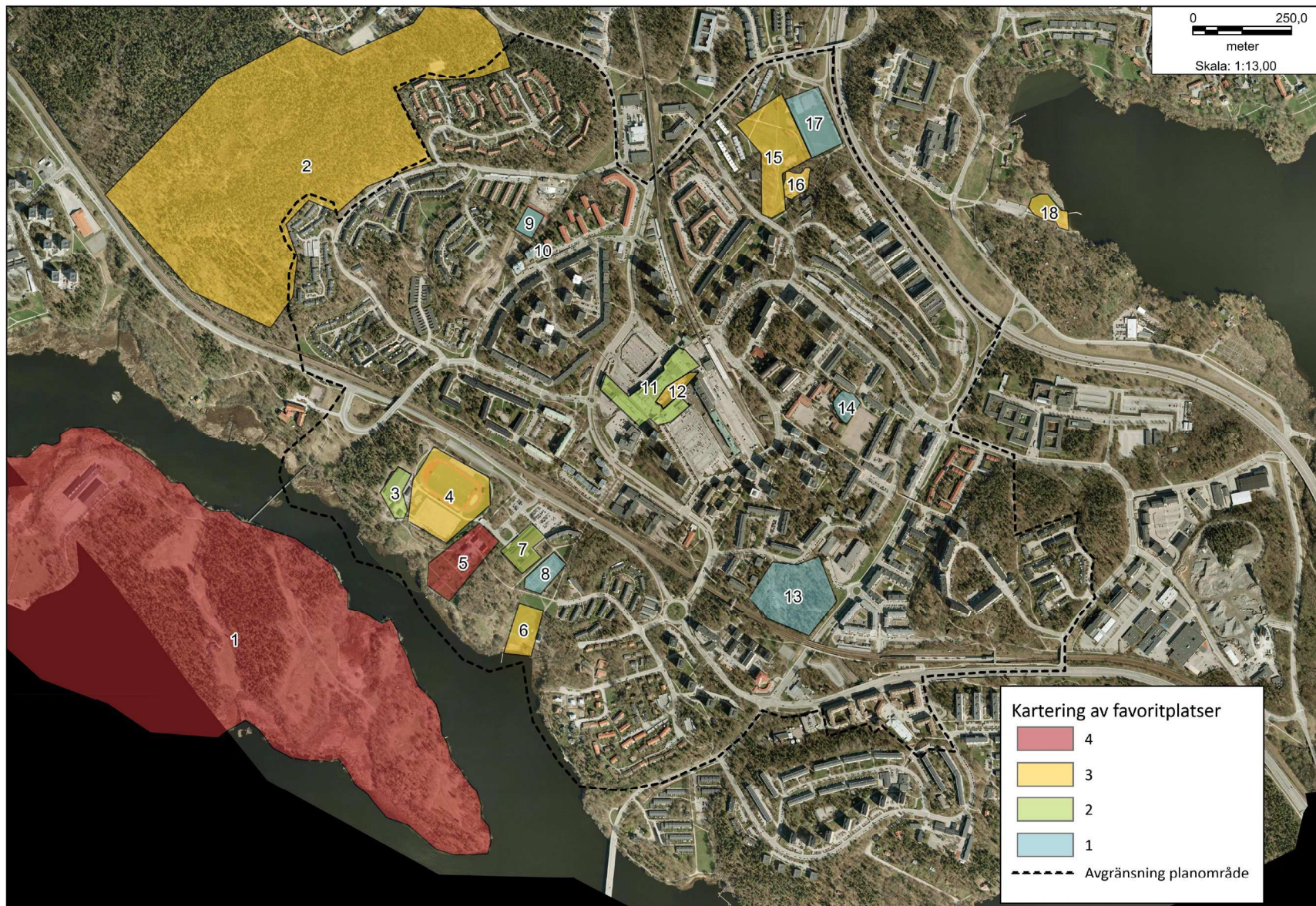
Farsta centrum är den givna mötesplatsen i Farsta. Det stora serviceutbudet och antalet kaféer lockar människor från hela söderort dagtid och på helgerna. *"Här finns allt man behöver"* är ett vanligt uttryck, *"Det är praktiskt och nära till allt"* är ett annat. Alla de stora klädkedjorna finns representerade i Farsta centrum. En del menar att de saknar de lite mindre butikerna i Farsta centrum, de som inte tillhör stora kedjor, medan andra är nöjda med utbudet. Det stora antalet kaféer i centrum är uppskattat av såväl unga som gamla. Även om de yngre gärna skulle vilja ha en mötesplats mindre präglad av kommers.

"Att det finns varierande innehåll och utbud i centrum vad gäller shopping, upplevelser och event. Idag är det enbart shopping och allt är lika". (Meerci enkätundersökning)

Farstatorget med sina uteserveringar, sittytter, träd och torghandel bidrar till att det upplevs lite som en lunga i centrum, omgärdat av de många butikerna, parkeringarna och infrastrukturen.

"Med torghandeln så blir det liv och rörelse, folk äter glass och det är öppenheten man gillar. Det är sommar att sitta vid fontänen med en glass i handen och titta på ungarna." (Kvinna, fokusgrupp bostadsrätt.)

3 PLATSANALYS KARTERING AV FAVORITPLATSER

Lista över platser

- 1: Farstanäset
- 2: Fagersjöskogen
- 3: Farsta ishall
- 4: Farsta IP
- 5: Farsta gård
- 6: Farstabadet
- 7: Farsta simhall
- 8: Koloniträdgård
- 9: Västboda bollplan
- 10: Forshagaplan
- 11: Farsta centrum
- 12: Farsta torg
- 13: Klyftan
- 14: Grönyta vid Hästhagsskolan
- 15: Farstaängen
- 16: Farstaängen parklek
- 17: Kvickentorps bollplan
- 18: Hökarängsbadet

Karta: Kartering av favoritplatser utifrån hur ofta de nämndes under fokusgruppsintervjuerna, där värde 4 representerar platser som nämndes vid flest tillfällen och 1 vid minst antal.

3 PLATSANALYS MINDRE ATTRAKTIVA PLATSER

Centrumet och grönskan, som konstaterats i kapitlet ovan, är fysiska miljöer som starkt bidrar till att skapa viktiga sociala värden i Farsta. Platserna i dessa miljöer som exempelvis Farsta torg, de insprängda gröna lungorna, Farsta gård och de många gröna ytorna utmed Magelungen och Drevviken lyfts av farstaborna fram som viktiga mötesplatser, bärare av rekreativa kvaliteter och tillförande området ett viktigt service- och handelsutbud. När mörkret faller över Farsta, när butikerna stänger och rörelsen i området minskar skapas kvaliteter av ett helt annat slag. Då vittnar farstaborna om otrygghet genererad av samma fysiska miljöer som skapar positiva värden när ljuset och rörelsen är starkare. Nedan beskrivs platser som upplevs mindre attraktiva och på nästa sida visas de utmarkerade på karta.

KOMMERSENS BAKSIDA

Farsta centrum beskrivs som ”totalt dött” efter klockan 21 på kvällarna när butikerna stänger. De stora parkeringsplatserna Farstaplan och Storforsplan bidrar med sina stora ytor till att Centrum upplevs öde, mörkt och otryggt. Munkforsplan är den plats som tillsammans med Farsta strand oftast nämns som mindre attraktiva. Otryggheten är det starkast bidragande motivet till denna värdering. I undersökningen Meerci framkommer att busstorget är en mycket problematiskt plats vilket ytligt har berörts i fokusgrupperna. Det har framkommit att platsen upplevs som otrygg, smutsig, farlig, tråkig och svår att överblicka.

Munkforsplan, Farstaplan, Storforsplan och busstorget utgör baksidor till centrumet. Den rumsliga logiken i centrumets övergripande planering bidrar till de bristande sociala värden som farstabor och besökare upplever på dessa

platser.

”Det är mycket baksidor i centrum, känns inte välkomnande när butikerna stänger, då är det ingen cirkulation, ingen rörelse och folktomt. I stan är det alltid folk i rörelse.” (Kvinna, fokusgrupp ungdomar)

”Om man tittar på centrum, så omringas det av blåsiga parkeringar som är otroligt ogästvänliga. Det finns ingenting som påminner om stadsmiljö, det är som att åka till kungens kurva.” (Man, fokusgrupp villa/radhus).

Rörelsen riktas in mot Farsta torg samt butiksytorna och baksidornas upplevs som ogästvänliga, mörka och otrygga. Den rumsliga dimensionen av baksida till Farsta centrum kan även vidgas till området i stort

”Det finns ingen koppling mellan Farsta torg och vad som är runt omkring, det finns ju andra småcentrum som det borde satsas mer på.” (Kvinna, fokusgrupp inpendlande)

”Sedan är det alla småtorg, så som Sunneplan och Brunskögsbacken. De är inte otrygga, men skulle kunna göras trevligare. Det är ”dött” där – det är inte trevligt. Skulle kunna göra något bra av, trevliga platser.” (Kvinna, fokusgrupp villa/radhus)

Det är tydligt att den starka attraktivitet som Farsta torg och Centrum i stort bidrar till kan ses som leda till att resternade centrumbildningar upplevs som åderlättna på rörelse och liv. När Centrum stänger beskrivs dess baksidor i synnerhet men även Farsta torg som präglade av samma avsaknad av liv, med otrygghet som följd.

OTRYGGA MÖTESPLATSER

Många platser som fungerar som mötesplatser för en viss grupp besökare och farstabor upplevs just därav som otrygga av andra grupper. Främst Farsta strands och Farsta centrum tunnelbanestationer samt parken vid kyrkan karakteriserar av dessa motstridiga värdeskapande processer. En viktig mötesplats för en farstabo utgör en källa till otrygghet för en annan. Det är främst ungdomar som ”hänger” och personer som ägnar sig åt kraftigt alkohol-drickande som upplevs som ”störande” och skapande otrygghet. Ungdomar som intervjuats inom ramen för studien upplever att det saknas mötesplatser i Farsta, mer om detta längre fram i rapporten och otrygga platser kommer även fördjupas längre fram.

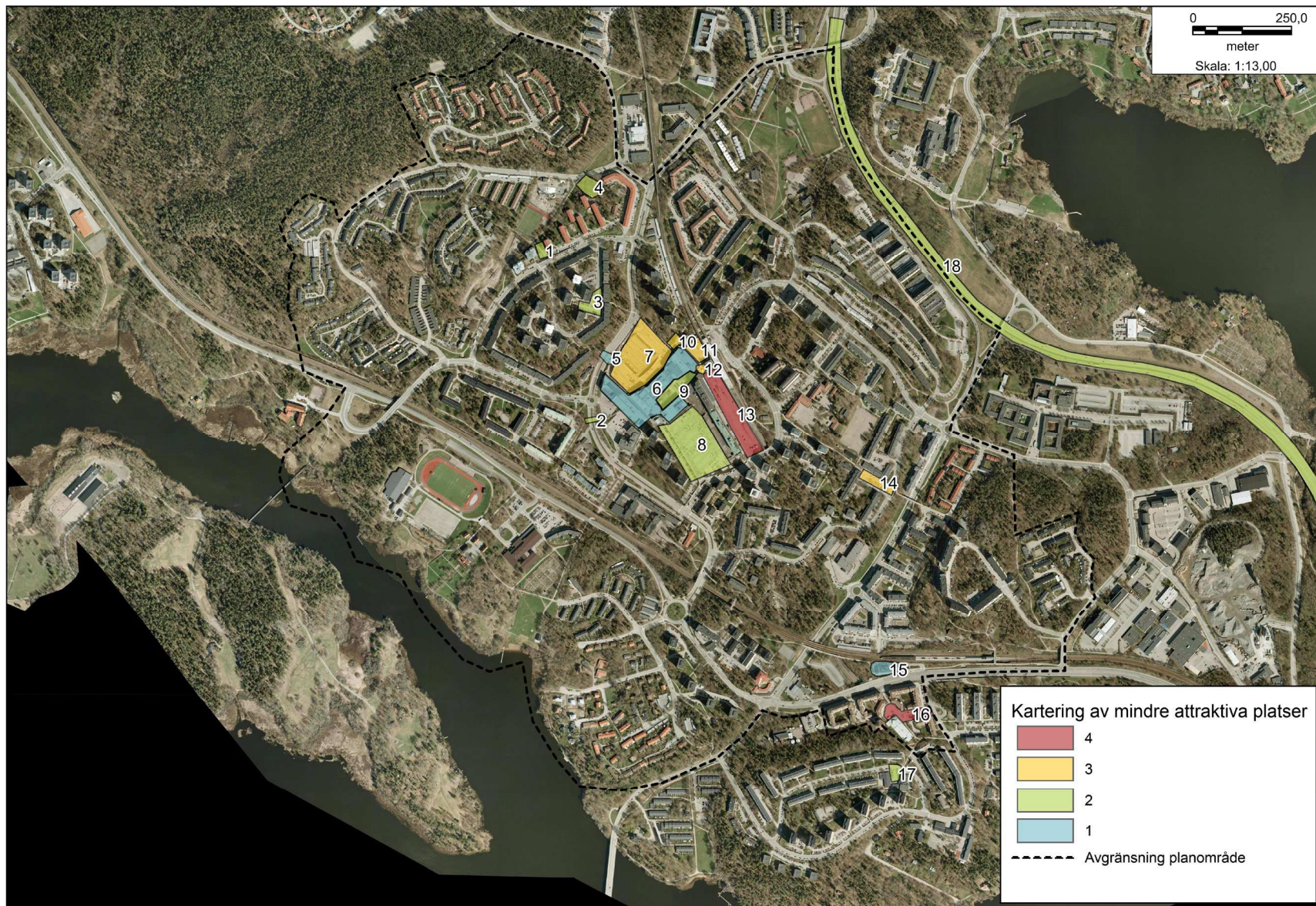
”Lite tråkigt att gå där [parken vid kyrkan], de har lösspringande hundar. De gör oss inget, men jag litar inte på dem, det är inte så trevligt att passera där” (Kvinna, fokusgrupp hyresrätt).

”Molkomsbacken. Jag tycker inte om det. Majoriteten av brottsligheten är där, folk blir rånade i gångtunneln.” (Kvinna, fokusgrupp ungdomar).

”Mina tonårssöner undviker Farsta strands tunnelbanestation på kvällen även om den ligger klart närmast. De går hellre till Farsta C tunnelbana eller till pendeltåget”. (Kvinna, fokusgrupp bostadsrätt).

”Gångtunnlarna är otrevliga, lamporna som finns där har någon slagit sönder. På lunchen sitter där alltid alksiar.” (Kvinna, fokusgrupp inpendlande).

3 PLATSANALYS KARTERING AV MINDRE ATTRAKTIVA PLATSER

Lista över platser

- 1: Forshagaplan
- 2: Gångtunnel under Farstavägen
- 3: Molkolmsbacken
- 4: Grönområde vid Värmlandsvägen
- 5: Spiraltrappan vid Farstaplan
- 6: Farsta centrum
- 7: Farstaplan
- 8: Storforsplan
- 9: Farsta torg
- 10: Kyrkparken
- 11: Busstorget
- 12: Farsta centrum T-bana
- 13: Munkforsplan
- 14: Sunneplan
- 15: Farsta strand pendeltågsstation
- 16: Farsta strandplan
- 17: Brunskovsplan
- 18: Nynäsvägen

Karta: Kartering av mindre attraktiva platser utifrån hur ofta de nämndes under fokusgruppsintervjuerna, där värde 4 representerar platser som nämndes vid flest tillfällen och 1 vid minst antal.

3 PLATSANALYS MÖTESPLATSER

Som nämndes ovan utgör Farsta centrum en naturlig mötesplats i Farsta. Det är den offentliga plats där invånarna oftast möter upp vänner för en fika. Fontänen i centrum är en kontaktpunkt. Både äldre och yngre uppskattar torget och torghandeln samt uteserveringarna under sommartid.

Tuben, som ligger i anslutning till tunnelbanan i Farsta centrum, riktar sig till såväl ungdomar i gymnasieåldern (ungdomens hus) som seniorer (aktivitetshuset). Som mötesplats verkar Tuben fungera väl för de som känner till den, med uppskattade aktiviteter, men det framhålls även att det är många som inte känner till dess existens alternativt är osäkra på om de är välkomna dit. Att tuben ligger där det ligger (i anslutning till tunnelbanan och med ingång från Munkforsplan) framhålls som positivt eftersom det är centralt men samtidigt bidrar Sunneplans otrygghet avskräckande.

"Jag använder Tuben för att boka danssalen, men det är få som vet om att man kan det. Det är dålig info och konstigt system". (Kvinna, fokusgrupp ungdomar.)

"Mycket positiv att få in aktiviteter vid torget som inte bara är handel och som pågår även på kvällen." (Meerci enkätundersökning) *"Jag har bott i Farsta i 8 år men har ingen aning vad Tuben egentligen är och om jag får använda aktivitetshuset. Det känns väldigt internt som en fritidsgård."* (Meerci enkätundersökning)

Inpendlande tjänstemän på Telia uppger att de i princip inte rör sig Farsta efter arbetstid. Möjligtvis uträttar de något ärende i centrum efter arbetstid eller äter lunch när

det är fint väder, och då tar de oftast bilen dit. Sommartid kan de ibland köpa med sig mat och äta vid Magelungen eller Hökarängsbadet, vilket är uppskattat.

Att det är brist på mötesplatser som inte baserar sig på shopping eller betala för sin fika-sittplats och att det önskas fler bänkar och sittplatser i offentliga miljöer är något som återkommer under fokusgrupperna.

"Får jag önska något för min mammas skull så skulle jag önska fler bänkar, hon orkar inte riktigt men gillar ju att sitta och titta på folk, det är hennes nöje." (Kvinna, fokusgrupp äldre)

"Det finns några bänkar kring tunnelbanan som är obehagliga, de gillar jag inte." (Kvinna, fokusgrupp bostadsrätt)

Eleverna på Primaskolan, i centrala Farsta, saknar skolgård att nyttja på raster: *"lärarna säger ibland att vi ska gå ut och ta en nya luft, men vart ska vi gå?"* (Man, fokusgrupp ungdomar)

En återkommande synpunkt från lite äldre farstabor, men även från andra målgrupper, är att det behöver satsas mer på aktiviteter och mötesplatser för unga i Farsta.

"Det skulle behövas ett litet frysbuss här! Med många olika aktiviteter. Annars kommer vi bara få en grå massa här som bara går omkring och sparkar sönder saker och ting. Det lönar sig att satsa på ungdomarna. Det måste finnas ställen som är öppet sent på kvällarna och nätterna när ungdomar vill vara ute. Jag skulle kunna tänka mig att jobba extra på ungdomsgård, jag kan lära dem att

sticka." (Kvinna, fokusgrupp äldre)

"Det finns ju yngre som hänger vid kiosken nere på Forshagaplan, och de kan vara ganska högljudda. Jag känner mig inte otrygg eftersom jag vet vilka de är. Men om jag inte var härifrån skulle jag nog vara rädd." (Kvinna, fokusgrupp bostadsrätt)

Biograf är något som väldigt många Farstabor saknar, liksom en lite bättre restaurang. *"Jag har aldrig ätit middag i Farsta med familjen det finns inte en restaurang i Farsta där jag skulle vilja gå och äta med familjen"*. (Kvinna, fokusgrupp villa/radhus) *"Jag tror att Farsta skulle må bra av en biograf?"* (Meerci enkätundersökning)

Bland äldre invånare i Farsta återges att det finns många uppskattade mötesplatser som drivs på mer eller mindre ideell basis. Exempelvis anordnas studiecirklar, bussutflykter, pubaftnar och gympass för de äldre i PROs lokal. Röda korset har en lokal på Ölmevägen där ideellt arbetande träffas. HSB har en lokal med aktiviteter för äldre varannan vecka. Farsta strandskyrkan fungerar som en mötesplats för många äldre, men även för småbarnsföräldrar då det där ordnas öppna aktiviteter för små barn.

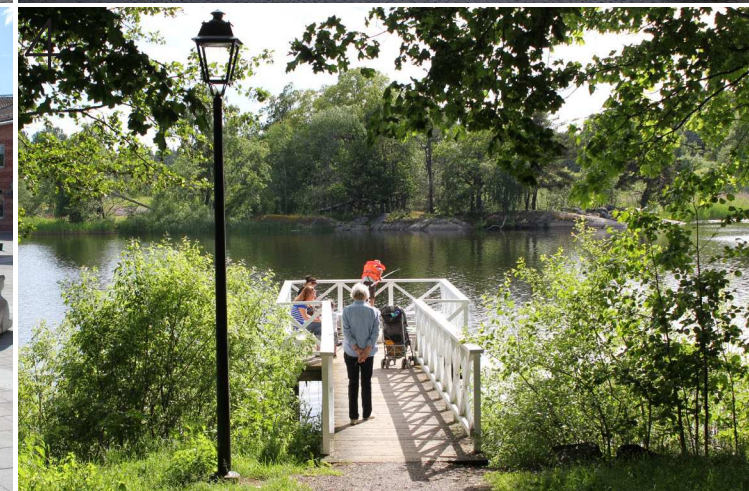
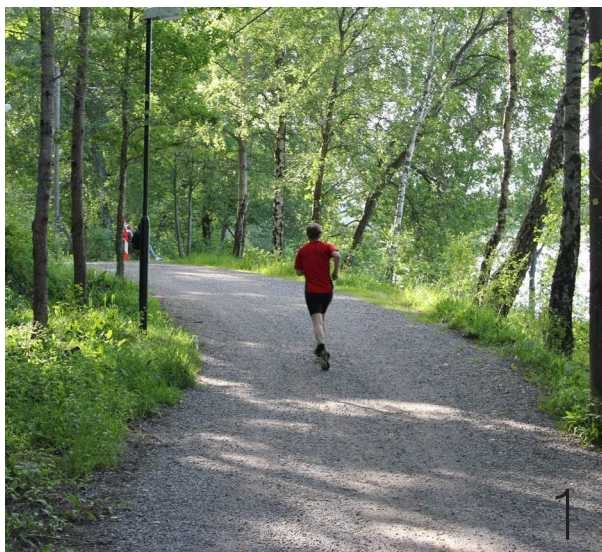
3 PLATSANALYS SLUTSATSER

Farsta gård och grönyrtorna utmed Drevviken och Magelungen utgör de mest frekvent förekommande favoritplatserna och bidrar starkt till att skapa positiva värden för Farsta som helhet.

Farsta centrum, utifrån dess kommersiella prägel, bidrar till att skapa rörelse, café- och torgliv och en känsla av "här finns allt" när butikerna och caféerna är öppna. När butikerna stänger bidrar samma struktur till att skapa mörka baksidor, tomma parkeringar och avsaknad av rörelse, vilket för många leder till en känsla av otrygghet som förstärks under de mörka vintermånaderna.

Ungdomar som saknar aktiviteter och "hänger runt" kvällstid och alkoholisterna som tar bänkar och sittplatser i anspråk är inslag i det offentliga rummet som sprider otrygghet. Denna otrygghet, visar redogörelser från fokusgrupperna, kan dock avdramatiseras genom att stärka det lokala sociala kapitalet, dvs skapa förutsättningar för att farstabor lär känna varandra och känner stolthet för sitt närområde.

Andelen boende i centrala Farsta och i Farsta strand som känner oro för att utsättas för brott i offentlig miljö i sitt närområde har sjunkit markant mellan 2008 och 2011. (Trygg i Farsta?, 2011) Trenden tyder på en positiv utveckling som ytterligare kan förstärkas genom att medvetet arbeta för att skapa trygga och säkra offentliga miljöer oavsett årstid, sammanbundna av trygga stråk som förmår förbättra rörelsen och orienterbarheten i området.

1: Grönt stråk i Farstanäset 2: Farsta torg 3: Farsta strandplan 4: Brygga mot Magelungen vid Farsta gård

4 TILLGÄNGLIGHET, RÖRELSE OCH SERVICE

KOMMUNIKATIONER, ORIENTERBARHET OCH GÅNGSTRÅK

KOMMUNIKATIONER

Den goda tillgängligheten till kollektivtrafiken, i form av såväl tunnelbana som pendeltåg, är något som starkt bidrar till att skapa positiva värden i Farsta. Det finns även goda bussförbindelser till närliggande områden i söderort, vilket förstärker känslan av att det är lätt att röra sig från och till Farsta. Att det finns både tunnelbana och pendeltåg är något som återkommer i diskussioner om vad som är bra med Farsta och mer generellt i hur Farsta karakteriseras. De goda kommunikationerna skapar en känsla av centralitet grundat i att det upplevs nära in till city givet de goda kommunikationerna tillsammans med det stora utbudet av affärer och service i Farsta.

"Vi gjorde ett mycket medvetet val när vi flyttade hit. Bra kommunikationer med T-bana, och pendeltåg." (Kvinna, fokusgrupp villa/radhus)

"Finns allt här, tunnelbana, pendeltåg, finns allt här, bytte till Farsta från Hagsätra." (Man, genskjutsintervju)

"Bott i Stureby tidigare, nu bor jag i Farsta, känns mer centralt här i Farsta, nära till stan med goda kommunikationer men även nära service och affärer." (Kvinna, genskjutsintervju)

ORIENTERBARHET OCH GÅNGSTRÅK

Generellt upplevs det svårt att hitta i Farsta, såväl i centrum som i området som helhet. Detta råder det stor enighet kring under fokusgrupperna och genskjutsintervjuerna samt bekräftas även av tidigare genomförda studier. Orsakerna till att det är svårt att hitta beskrivs främst i termer av bristande skyltning (i synnerhet i centrum men även mer generellt i stadsdelen), stora höjdskillnader, upptruten bebyggelse och svaga siktlinjer.

"Det är svårt att hitta här, man får ingen överblick, det finns inga siktlinjer, det är slutna rum." (Kvinna, fokusgrupp villa/radhus)

"Det är många som kommer till Farsta som inte hittar när de kommer hit. Det är ingen som hittar, det finns ingen ordentlig skylt. Och egentligen även hela stadsdelen." (Man, fokusgrupp hyresrätter)

Problemen att hitta skapar begränsningar i hur området nyttjas. Många vittnar om hur kopplingen till Farsta strand begränsas av den bristande orienterbarheten, men även till kopplingen till och nyttjandet av de många uppskattade grönområdena.

"Jag trodde Farsta strand låg jättelångt bort, nu ser jag att det är nära." (Kvinna, fokusgrupp ungdomar)

"Kunde nyttja friluftsområdena bättre om det är lättare att hitta. Skulle som nyinflyttad vilja få hem en karta med tips om vart man kan promenera etc. Det var svårt att hitta i början. Dessa plan

överallt? Blandar ihop alla namn." (Kvinna, fokusgrupp villa/radhus)

Mörkrets inbrott i kombination med att centrum stänger skapar alternativa gångvägar för många boende i Farsta. I synnerhet unga och kvinnor upplever det otryggt att röra sig på många platser kvällstid. Istället för de mysiga promenadstråken i grönskan väljs bättre upplysta gångvägar, inte sällan längst bilder och där bebyggelsen är mer kompakt.

"Jag har barn som bor på Ekebyvägen, när jag går från dem på kvällen går jag över gatan, men på dagen går jag längs koloniloterna." (Kvinna, fokusgrupp bostadsrätt)

"Tar inte den mysiga vägen när det är mörkt." (Kvinna, genskjutsintervju)

"Gångtunneln vid Pressbyrån (Farsta centrum) är avskrädd. Man får rysningar i nacken." (Man, fokusgrupp ungdomar)

4 TILLGÄNGLIGHET, RÖRELSE OCH SERVICE

TRAFIK OCH PARKERINGAR

Trafiksituationen som de många parkeringarna runt Farsta centrum skapar leder till att trängsel och köbildning uppstår när centrumet är välbesökt. När den motsatta situationen råder och bilparkeringarna står tomma sprider dessa en känsla av ödslighet och skapar otrygghet. Farstaborna verkar medvetna om behovet av parkeringar i Centrum för att understödja handeln men de problem som dessa skapar är samtidigt ett återkommande tema i materialet.

Fler cykelparkeringar generellt i området var en önskan som återkom under såväl fokusgrupper som genskjutsintervjuer.

"Skapa bra, funktionella och säkra cykelparkeringar på attraktiva lägen". (Man, genskjutsintervju)

"Har en bekant som brukar parkera cykeln där [pendeltågsstationen Farsta strand]. Hade med sig nya ventiler och cykelpump hela tiden. Ungarna skruvade bort ventilerna hela tiden." (Man, fokusgrupp villa/radhus)

"Parkeringsplatserna är ett problem, skulle hitta en alternativ lösning när bilarna inte är där. Få ner bilarna i backen och ha något över som är mer levande än en tom parkeringsplats i gatuplan. Så att det inte känns så ödligt." (Kvinna, fokusgrupp villa/radhus)

"Man kan ju inte upplåta mer mark för parkeringsplatser, det är ju helt ohållbart. Man kan inte asfaltera hela landet." (Man, fokusgrupp hyresrätt)

"Farsta anses ligga lite off, om man inte skulle kunna parkera och ta bilen, skulle nog upplevas som ännu mer off." (Kvinna, fokusgrupp inpendlande)

"Synd att det är svårt att handla mat, systemet etc. Det är inte smidigt att handla mat i Farsta C. Går att parkera och handla, men upplevs som krångligt. Om man inte hittar parkering på ett ställe så måste man åka runt till andra sidan." (Kvinna fokusgrupp inpendlande)

Nynäsvägens brus bidrar till sänkta rekreativa värden i dess närområde, exempelvis norra Farstaängen.

"En plats som skulle kunna vara fin är Farstaängen, där finns en idrottsplats och ett parkområde, men buller från Nynäsvägen gör att området inte nyttjas. Vem vill vara där och spela fotboll när man inte hör vad de andra säger pga bullret." (Kvinna, fokusgrupp villa/radhus.)

4 TILLGÄNGLIGHET, RÖRELSE OCH SERVICE

BUTIKER OCH SERVICE

SKOLOR

Förekomsten av dagis, förskolor och skolor är något som av många boende, inpendlande och besökare beskrivs som centralt för att området ska uppfattas som attraktivt.

Farsta gymnasium är uppskattat och många är oroliga över vad som kommer hända när det läggs ner. Gymnasiet lockar ungdomar från hela Stockholm. Under fokusgruppen som hölls på gymnasiet beskrev ungdomar att gymnasiets inriktning på idrott lockade elever med inriktning mot exempelvis orientering, fotboll, ishockey och golf. Under fokusgruppen beskrevs hur mötet med Farsta bröt ner många fördomar om området.

Skolornas rykte bedöms olika under foksugrupperna. Många ger uttryck för att de lider av dåligt rykte på grund av stökig skolmiljö med många otrygga barn. De ungdomar som intervjuats ger dock en övervägande positiv bild av skolmiljön men att Farsta överlag lider av att många ungdomar saknar aktiviteter att ägna sig åt och att det finns många ungdomsgångar som "hänger runt".

"Hade mycket fördommar, trodde inte det skulle vara så trevligt som det är. Med naturen och det är så bra stämning, Trodde det skulle vara mer betong och stökigare än det är." (Kvinna, fokusgrupp ungdomar, ej boende i Farsta men går på gymnasiet.)

"All skolor är dåliga tyvärr, min son gick tidigare i skola i Farsta med skickade honom till annan skola, många otrygga barn och stökigt klimat i skolorna." (Man, genskjutsintervju)

"Viktigt med skolor för att attrahera barnfamiljer. Måste finnas skolor! Orolig att sätta barnen i en stökig, orolig klass med dåliga resultat." (Kvinna, fokusgrupp inpendlande)

BUTIKER OCH SERVICE

Som tidigare nämnts så bidrar Farsta centrum starkt till att skapa positiva värden för Farsta. Under genskjutsintervjuerna var detta något som särskilt lyftes fram. "Här finns allt" var ett återkommande epiteta på Farsta och det är Farsta centrum som starkast bidrar till att skapa denna känsla. I relation till övriga centrumbildningar upplever många dock att det satsas för mycket på Farsta centrum. Exempelvis Sunneplan framställs som levande en tynande tillvaro där butiker har svårt att få fäste och platsen som helhet beskrivs som eftersatt och öde, vilket skapar otrygghet kvällstid.

"Sedan är det alla småtorg, så som Sunneplan och Brunsrögsbacken. De är inte otrygga, men skulle kunna göras trevligare. Det är "dött" där – det är inte trevligt. Skulle kunna göra något bra av, trevliga platser." (Kvinna, fokusgrupp villa/radhus)

"Allt finns här, behöver inte åka in till stan allt finns ju här." (Kvinna, genskjutsintervju)

4 TILLGÄNGLIGHET, RÖRELSE OCH SERVICE SLUTSATSER

De mycket goda kommunikationerna till och från Farsta centrum och Farsta strand står i kontrast till den bristfälliga orienterbarheten och den upplevda svårigheten att hitta och röra sig kring och mellan dessa noder i Farsta.

Otryggheten kvällstid gör att upplysta vägar väljs framför i natur inbäddade gångstråk, i kontrast till dagtid. Det finns med andra ord skilda rumsliga logiker för hur många farstabor rör sig beroende på ljusförhållandena och känslan av att röra sig i en miljö där någon ser och kan observera. Exempelvis var Ågesta broväg en uppskattad väg att röra sig från Farsta strand till Farsta centrum kvällstid.

De stora parkeringarna som omsluter Farsta centrum bildar kvällstid otrygga platser som många såg potential att förändra även om det finns förståelse för att handeln behöver ytor för bilparkering. Fler cykelparkeringar efterfrågas i området som helhet.

Flera intervjuade föräldrar vittnar om att fler förskolor och skolor med gott rykte skulle öka områdets attraktivitet och tycker samtidigt att det är synd att gymnasiet ska läggas ned, den senare åsikten delas även av intervjuade ungdomar.

Som tidigare nämnts bidrar butikerna och servicen i Farsta centrum till många positiva värden; att det satsas mer på de mindre centrumen som exempelvis Sunneplan efterfrågas av många.

1: Grönsaksmarknad på Farsta torg 2: Sunneplan 3: Vägval utmed Farstavägen 4: Vägval utmed Farstavägen

5 REKREATION

PROMENADSTRÅK

Promenadstråken utmed Magelungen och Drevviken återkommer i de flesta fokusgrupper som såväl platser för rekreation som en mer generella favoritplatser. Många beskriver att hela sträckan utmed vattnet mellan Fartabadet och Hökarängsbadet är ett väl använt promenadstråk, i synnerhet sommartid.

Även om det inte formellt ingår i planområdet så beskrivs farstanäset som en målpunkt för rekreation och naturnära aktiviteter. Det är en halvudd dit man från Farstasidan tar sig över via en bro. Det är ett populärt utflyktsmål, men är svårt att hitta för den oinvigde. Det finns gott om promenadvägar, men ett flertal uppger att de gått vilse första gången de besökte Farstanäset.

Fagersjöskogen är även en målpunkt för rekreation och många nämner där i synnerhet dess löpslingorna är uppskattade.

"Alla promenader längs med vattnet är fantastiska. Jag brukar gå från badet till Farsta gård. Där kan man dricka kaffe och fika. I ladan brukar det vara lite aktiviteter, musik och folkdans. När det är fint väder är det vackert att promenera längs med vattnet." (Man, fokusgrupp äldre)

"Strandpromenaden åt båda håll, både längs Magelungen och Drevviken. Man kan bada och promenera, det är jättemysigt. Naturen är nära, jag behöver inte bege mig iväg för att ta mig till naturen. Det finns fina gamla hus längs med vattnet och bryggor." (Kvinna, fokusgrupp villa/radhus)

"Min favoritplats är promenaden längs Magelungen, där åker jag med min handikappmoppe. Det är underbart. Ibland har de teater där, det önskar jag mig mer av." (Kvinna, fokusgrupp äldre)

"Om man väntar medan barnen tränar på Farsta IP kan man passa på att springa en runda mellan broarna vid Magelungen, ca 5 km, som är jättefin. Att bryggorna har stegar ned i vattnet gör att det är lätt att bada" (Kvinna, fokusgrupp villa/radhus)

"I Fagersjöskogen kan man plocka blåbär, svamp, gå ut med hunden, promenera. Allt som man gör i naturen. Det är en jättefin skog som inbjuder till motion och rekreation. Där finns elljusspår." (Kvinna, fokusgrupp villa/radhus)

BADPLATSER

Hökarängs- och Farstabadet är en favoritplatser, särskilt för ungdomar och barnfamiljer. I anknytning till baden finns många ytor för aktiviteter och det nämns även att de fungerar som en integrerande mötesplats. På vintern så plogas en skridskobana på isen, vilket uppskattas av många intervjuade farstabor.

PARKER

Farstaängen är den enda egentliga parken i Farsta. Platzens potential utnyttjas i dagsläget inte fullt ut. Den höga ljudnivå från Nynäsvägen påverkar vistelsevärdet i dess norra delar negativt. Här finns fotbollsplan, hundrastgård kommunal lekplats och emellanåt är där loppis.

Som tidigare nämnts är grönyrtorna kring Farsta gård en

favoirtplats, oavsett målgrupp.

IDROTT OCH HÄLSA

Under fokusgrupperna ställdes frågan om hur farstaborna ställde sig till att Farsta ges en idrotts- och hälsaprofil. Många tyckte detta var en positiv och rättvisande bild som harmoniserar med den många friluftsområdena, Farsta IP samt sim- och ishallen. Samtidigt tyckte många att det var synd att Farsta gymnasium och dess idrottsprofil försvinner.

Ågesta friluftsgård tillhör egentligen Huddinge kommun, men Farstaborna ser det som "sitt" rekreationsområde. Golfbanan förvandlas snörika perioder till ett av Stockholmsområdets bästa skidspår, som uppskattas såväl av vasaloppsåkare, motionärer och barnfamiljer. Fina dagar är där kö runt banan. Där finns elljusspår och längre motionsslingor och vandringsled, orienteringskarta och badplats.

Fagersjöskogen nämndes som ett bra område att motionera, promenera och rasta hunden i.

Under observationer i juni förkom en hel del aktivitet på och kring Farsta IP där såväl organiserad som spontantidrott utövades.

5 REKREATION SLUTSATSER

De många grönområdena med goda rekreationmöjligheter, is- och simhallen, Farsta IP och de två omtäckta baden bildar onekligen en bra grund för att arbeta vidare med att stärka Farsta som ett område där naturen, idrott och friluftsliv tillsammans med Farsta centrums rika kommersiella utbud bildar en attraktiv mix.

Under fokusgrupperna var det många som inte kände igen de många platser och stråk som kom upp i diskussioner kring områdets rekreativa kvaliteter. Här ligger en utmaning att öka tillgängligheten och kunskapen om alla dessa kvaliteter som så många lyfter fram som det bästa med Farsta.

1: Gångbron till Farstanäset 2: Utegym vid Farsta IP 3: Grönt stråk utmed Magelungen 4: Farsta IP.

6 TRYGGHET

TRYGGHET OCH OTRYGGHET

Otrygghet var ett återkommande tema under fokusgruppsintervjuerna. Som tidigare nämnts så byts en känsla av trygghet till otrygghet när mörket faller över Farsta. Farsta centrum upplevs som öde och dött kvällstid då det skapas många mörka och tomma platser på centrumets baksidor och på och kring de tomma parkeringsplatserna. Vad gäller gångstråken så väljer många att kvällstid undvika stråk de normalt tar under dagen då de då upplevs mörka och otrygga.

”Det behövs mer stadsbebyggelse istället för höga punkthus med långt mellan husen. Det ger stora tomma och mörka ytor som är otrygga att passera till fots.” (Man, genskjutsintervju)

”Sen har de gjort det jättefint längs Ågesta broväg, där var det ju slum nu men de byggde om skolan och nu är det jättefint. Där hänger husen ihop och det känns mer som stad.” (Man, fokusgrupp villa/radhus)

”Jag skulle aldrig promenera till centrum själv på kvällen.” (Kvinna, fokusgrupp inpendlande)

”När jag promenerar hem då det är mörkt, brukar gå längs med vägarna där det finns bus och är upplyst. De dåligt upplysta gångvägarna gör att det inte känns tryggt att ta dem när det är mörkt ute.” (Kvinna, fokusgrupp villa/radhus)

”Barnen vågar inte ta tunnelbanan därifrån. De går till pendeltåget eller t-bana Farsta C, även om det är längre. Det är ett gäng som hänger i Farsta strand t-bana som gör det otrevligt. Förstår inte varför de hänger där, då där inte finns något att göra. Framförallt

kvällstid upplevs det som otryggt.” (Kvinna, fokusgrupp villa/radhus)

”När jag promenerar hem då det är mörkt brukar jag gå längs med vägarna där det finns bus och är upplyst. De dåligt upplysta gångvägarna gör att det inte känns tryggt.” (Kvinna, fokusgrupp villa/radhus)

”Jag är inte otrygg men börde att de brukar råna folk mellan Farsta centrum och Farsta strand.” (Man, genskjutsintervju)

”Det finns ju yngre som hänger vid kiosken nere på Forshagaplan, och de kan vara ganska bögljudda. Jag känner mig inte otrygg eftersom jag vet vilka de är. Men om jag inte var härifrån skulle jag nog vara rädd.” (Kvinna, fokusgrupp bostadsrätt)

”Det är obehagligt längs tunnelbanan mot punkthusen på Sunnegatan. Min dotter hade en kompis som bodde där. Jag var alltid rädd när hon skulle gå hem över Munkforsplan.” (Kvinna, fokusgrupp villa/radhus).

”Håller mig inne på kvällen men är inte otrygg” (Kvinna, fokusgrupp bostadsrätt)

”Att gå hem från tunnelbanan i Farsta strand på kvällarna är otryggt, mycket bus när det är mörkt.” (Kvinna, fokusgrupp villa/radhus)

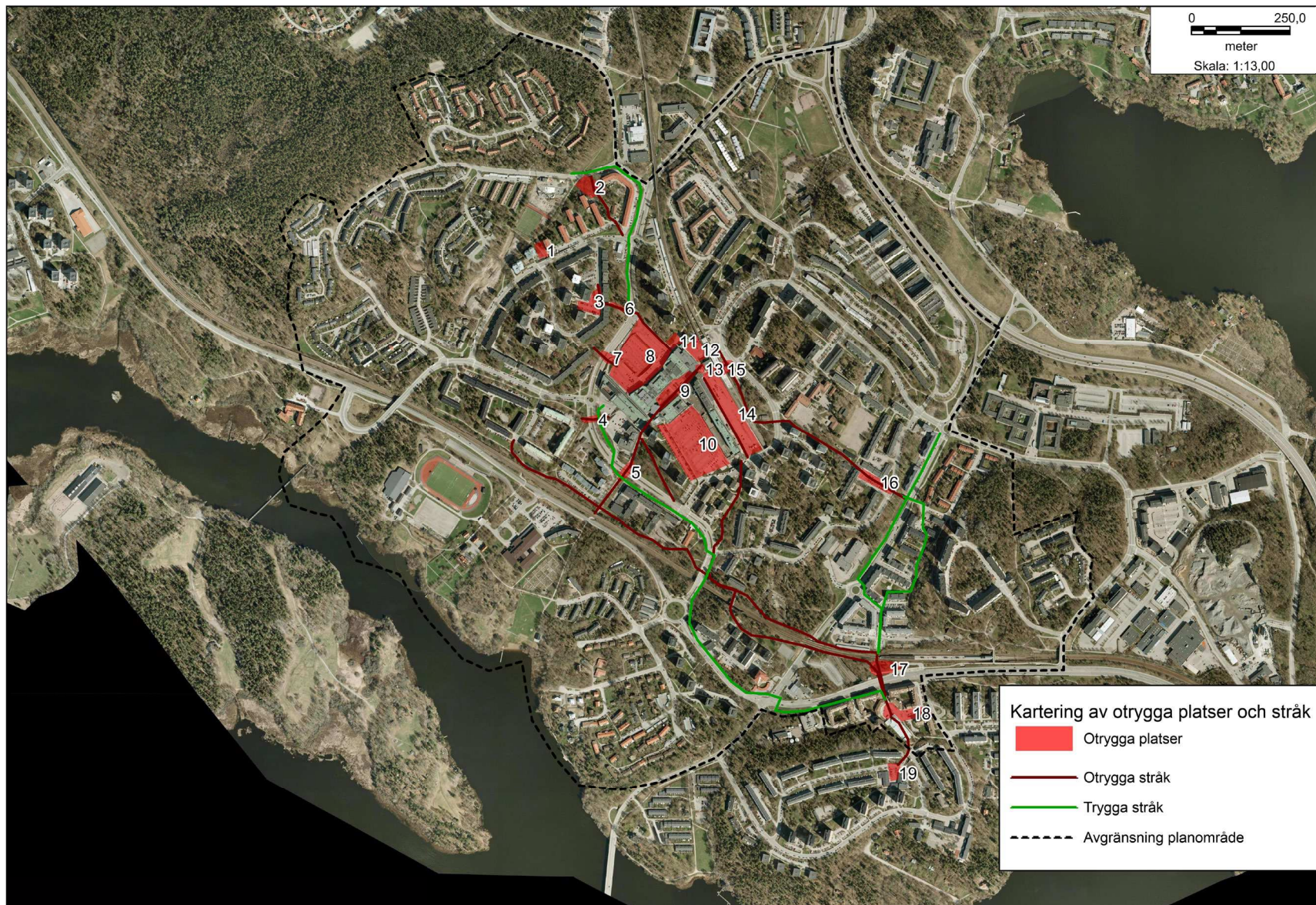
”Skulle känna mig otrygg i centrumet nattetid, men är ändå inte ute de tiderna” (Kvinna, genskjutsintervju)

Redogörelserna som beskriver otrygga platser och stråk

var många. I kartan på nästa sida karteras de platser och stråk som återkom under fokusgrupperna. Generellt kan konstateras att när mörkret faller så omvärderar farstaborna många på dagtid uppskattade platser och stråk. Exempelvis är Farsta torg en av favoritplatserna men nämns samtidigt som väldigt otryggt kvällstid.

Som tidigare nämns går det även att utläsa att upplysta vägar väljs framför gångstigar givet att dessa ofta saknar känslan av att någon kan se och observera. Områdets många gångtunlar nämns även som otrygga inslag.

6 TRYGGHET KARTERING AV OTRYGGA PLATSER OCH STRÅK

Lista över platser

- 1: Forshagaplan
- 2: Grönområde vid Värmlandsvägen
- 3: Molkolmsbacken
- 4: Gångtunnel under Farstavägen
- 5: Gångtunnel till Farsta gymnasium
- 6: Gångstig till Molkomsbacken
- 7: Spiraltrappan
- 8: Farstaplan
- 9: Farsta torg
- 10: Storforsplan
- 11: Kyrkparken
- 12: Busstorget
- 13: Farsta T-bana
- 14: Munkforsplan
- 15: Gångtunnel under T-bana
- 16: Sunneplan
- 17: Farsta strand pendeltåg
- 18: Farsta strandplan
- 19: Brunskogsplan

Karta: Kartering av otrygga platser och stråk samt trygga platser.

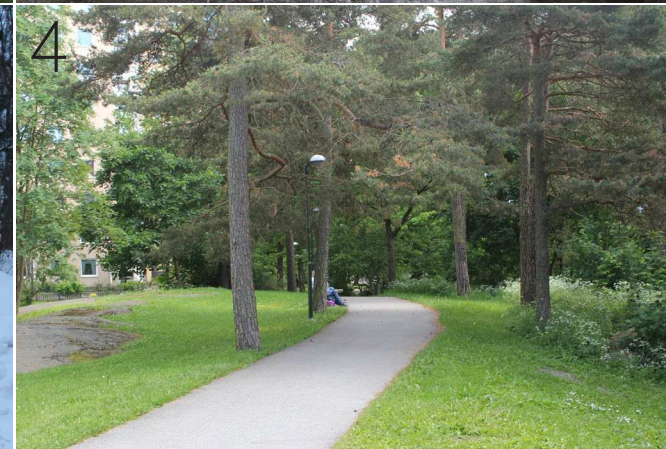
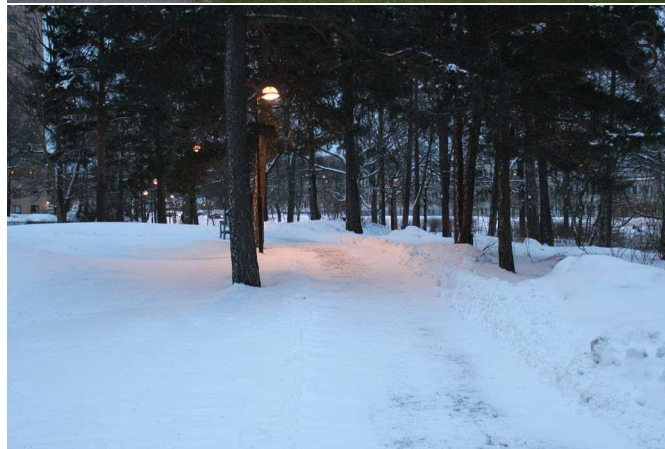
6 TRYGGHET SLUTSATSER

I centrala Farsta har andelen som utsatts för hot eller miss-handel de senaste 12 månaderna halverats mellan 2008 och 2011. I Farsta strand är tyvärr trenden den motsatta där andelen har fördubblats under samma tidsperiod. Andelen som utsatts för rån de senaste 12 månaderna har ökat i såväl centrala Farsta (från 1,9 till 2,3 procent mellan 2008 till 2011) som i Farsta strand (från 1,4 till 5,8 procent).

I centrala Farsta har andelen som är oroliga för att gå ut sent på kvällen i området där de bor på grund av rädsla för att utsättas för brott sjunkit från 20 till 10 procent mellan 2008 till 2011. I Farsta strand är motsvarande siffror 22 respektive 14 procent och i Stockholms stad som helhet 10 respektive 7 procent. (*Trygg i Farsta?*, 2011)¹.

Statistiken indikerar att vissa brott i det offentliga rummet ökar för området som helhet samtidigt som otryggheten minskar på individnivå.

Trots att andelen som är upplever otrygghet sjunker så är det många intervjuade farstabor, nästan uteslutande kvinnor och äldre, som upplever otrygghet i vardagen. En otrygghet som begränsar rörelsen i området och därmed skapas en negativ spiral där otrygghet och minskad rörelse förstärker varandra. Kanske kan en förklaring till den minskade upplevda otryggheten finnas i att det faktiskt pågår en satsning på Farsta, som denna rapport är en del av, och att det sker insatser med syfte att stärka tryggheten, som exempelvis trygghetsvandringar.

1: Ågesta broväg 2: Gångtunnel under Farstavägen 3: Grönt stråk söder om Farsta torg i februari
4: Grönt stråk söder om Farsta torg en eftermiddag i juni

¹ Statistiken baseras på Socialtjänstförvaltningens trygghetsundersökning 2008 samt 2011.

7 IDENTITET OCH FRAMTIDS- DRÖMMAR

BEFOLKNING OCH IDENTITET

IDENTITET OCH FRAMTIDSDRÖMMAR BEFOLKNING OCH IDENTITET

Det var framför allt arbetar- och mellanklassen som flyttade till Farsta då det byggdes på 1950- och 1960-talet. Det byggdes som den moderna ABC-förorten med Vålningby som förebild. NK fanns här, och prinsessan Sibylla var på plats då Farsta centrum invigdes. Många av de äldre som flyttade hit när det byggdes bor kvar, men börjar bli lite till åren. De äldre säger att det är många i Farsta som numera går med rullator, men att det även är ett generationsskifte på gång. Andelen barnfamiljer som flyttar hit har ökat.

Den äldre delen av befolkningen upplever att den största skillnaden i Farsta idag jämfört med när det byggdes är att andelen människor med utländsk bakgrund har ökat. Statistiken visar att andelen invånare i Farsta som har utländsk bakgrund är i paritet med staden i övrigt. De boende i Farsta anser överlag att befolkningen i Farsta är blandad men att det är positivt.

"Det finns folk från olika samhällsklasser här, det är bra." (Man, genskjutsintervju)

"Jag skulle inte tänka på Farsta som ett högstatusområde, men inte heller ett lågstatusområde. Det var många arbetare som flyttade hit när det byggdes. Det flyttade arbetare från hela Södermalm till söderort för här fanns modernitet". (Kvinna, fokusgrupp hyresrätt)

"Min dotter vill att jag ska flytta till Lidingö, men det vill inte jag. Jag skulle inte passa in där, här passar jag in. Här är inget snob-

bigt, man duger som man är. I Farsta kan man vara som man är." (Kvinna, fokusgrupp äldre)

"Här är det mångkulturellt, men inget negativt med det." (Man, genskjutsintervju)

Blandningen är något som inte bara präglar befolkningen i Farsta, blandning används även för att beskriva bebyggelsen och de enskilda husen. Här finns en blandning av stilar och byggnadsstruktur; från småskaliga radhus till höga punkthus och med nyare bebyggelse.

Blandningen av stad och natur är även ett tema som återkommer i väldigt positiva termer. De goda kommunikationerna skapar en känsla av närheten till Stockholm city. Farsta centrum's rika utbud av affärer och service skapar en känsla av att "allt finns här". Sammantaget bidrar det till en känsla av centralitet. Magelungens och Drevvikens promenadstråk, bärplockningen och löpslingorna i Fagersjöskogen, lekplatserna och de gröna stråken i Farstaängen och Klyftan, möjligheten att komma nära naturen och vattnet genom Farsta gård, Hökarängsbadet och Farstabadet bildar en grön fond till denna centralitet och sammantaget upplever många att blandningen av stad och natur skänker Farsta en lika unik som uppskattad karaktär.

"Kombinationen är rätt ovanlig, stort centrum, stor tunnelbana och natur." (Kvinna, fokusgrupp ungdomar)

"Trevlig förort men natur, tunnelbana och pendeltåg, lätt att ta sig hit och härifrån." (Kvinna, genskjutsintervju)

7 IDENTITET OCH FRAMTIDS- DRÖMMAR DEN PERFEKTA ABC-STADEN?

DEN PERFEKTA ABC-STADEN ELLER TRÅKIG FÖRORT?

Blandningen av centralitet, natur och en varierad bebyggelse och befolkning kan ses som ett uttryck för den perfekta ABC-staden, samtidigt upplever några få att Farsta saknar identitet och många påtalar bristen på trygghet kvällstid och att det är stökigt på många platser.

"Farstas problem är att det inte har någon identitet idag. Allt är lagom och praktiskt, inget som sticker ut. Möjligtvis centrum. När NK försvann så försvann lite av identiteten. Det känns 60-tal, det är gråputs som blivit smutsigt med åren. Det är höghus som känns tråkigt." (Kvinna, foksugrupp villa/radhus)

"Det känns inte mysigt här. Det är inte som att promenera omring i Enskede eller Bromma.... Tror på stadsradbus. Typ Silverdal och Sköndal, med blandad bebyggelse" (Kvinna, fokusgrupp villa/radhus)

"Hade kunnat bo här om det hade haft ett bättre rykte och en annan atmosfär." (Kvinna, fokusgrupp inpendlande)

"Jag som har bott här – jag var aldrig rädd eller otrygg. Tror att Farsta har ett oförtjänt dåligt rykte. Tror att det finns mycket ungdomar - i Farsta bor knarkarna." (Kvinna, fokusgrupp inpendlande)

"Man får åka in till stan om man vill hitta på något. När man var liten kändes det som om man hade mer att göra, nu finns det inte lika mycket." (Kvinna, foksugrupp ungdomar)

Det svåra uppdraget är att bibehålla en del av den äldre känslan som finns i området och bevara den gröna prägel som så många uppskattar, men samtidigt möjliggöra en modernisering och en upprustning som kan förbättra områdets rykte och skapa trygga och livfulla mötesplatser och stråk oavsett årstid och ljusförhållande. En satsning på ungdomar och i synnerhet genom mötesplatser och aktiviteter är även en pusselbit för framtidens Farsta som många lyfter fram.

"Man måste satsa på ungdomarna. Tar man hand om dem så blir det lugnare även för de äldre. Då rycker de inte våra handväskor." (Kvinna, fokusgrupp äldre)

"Man får ju tänka på vad man lockar för folk. Med de kommunikationer som finns är det många unga som vill flytta hit, men då måste man ha mindre lägenheter, ungdomar vill inte bo i en fyra." (Kvinna, fokusgrupp ungdomar)

"Om det är bra för ungdomarna så mår föräldrarna bra, det smittar av sig. Det måste få kosta, gör man inget så kostar det mer sen." (Man, genskjutsintervju)

"Det är ju naturen som gör Farsta unik! Tror på en idrott- och FRILUFTSprofil." (Man, fokusgrupp villa/radhus)

"Jag är orolig att de ska förtäta så att grönområdena försvinner." (Kvinna, fokusgrupp äldre)

7 IDENTITET OCH FRAMTIDS- DRÖMMAR SLUTSATSER

Visionen för framtidens Farsta kan beskrivas i en blandning mellan rädslan för att en förtätning ska äta upp de uppskattade grönområdena och en vilja att Farsta ska bli en bättre plats att bo på och som kan locka nya Farstabor, generera ökad trygghet och bättra på Farstas rykte.

Variationen i området lyfts fram som positivt av de flesta farstabor och hör såväl befolkningens demografi som variationen i byggnadsstilar och upplåtelseformer, såväl som att det är nära till både natur och butiker.

En satsning på ungdomar efterfrågas och bör var vägledande i den fortsatta planeringen, inte minst mot bakgrund av att det kan få positiva effekter på den upplevda tryggheten. En sådan satsning bör omfatta såväl aktiviteter och mötesplatser som kan motverka att ungdomar ”hänger runt” samt att planeringen av kommande bostäder tar hänsyn till storlek och upplåtelseformer som kan attrahera exempelvis ungdomar.

8 AVSLUTANDE ANALYS

STYRKOR

Farsta har, med sitt centrum och sina naturområden, beskrivits som en stad i staden. Samtliga fokusgrupper har påpekat att centrum är av stor vikt, som mötesplats men framför allt för att det är praktiskt; att all typ av service finns här. Man behöver inte åka in till Stockholm city om man inte vill. Samtidigt finns alla typer av kommunikationer och det är smidigt att resa kollektivt till och från Farsta.

De många grönområdena bidrar starkt till att skapa platser för rekreation och friluftsliv, mötesplatser och viktiga sociala träffpunkter och bidrar starkt till den positiva upplevelsen av en blandning av stad och natur.

SVAGHETER

Otryggheten på kvällstid är ett återkommande tema. Även om många inte direkt känner sig otrygga i Farsta säger de i samma mening att de inte går ute kvällstid. Detta skapar stora begränsningar i rörelsemönster och livskvalitet. Samtidigt upplever många att Farsta har ett oförtjänt dåligt rykte, något som inflyttade ger uttryck för; där Farsta har visat upp sig från en bättre sida än förväntat.

VIKTEN AV SOCIALA NÄTVERK FÖR ATT SKAPA TRYGGHET

Fler mötesplatser efterfrågas, speciellt efter att centrum stängts. Fokusgrupp äldre påpekade samstämmigt att det är viktigt att det finns aktiviteter för unga för att de inte ska "hänga" i olika gäng runt centrum när det blivit mörkt. Fokusgrupp ungdomar påpekar också att utökade aktiviteter för yngre skulle vara bra även om de olika gym-

men och fritidsgården Tuben finns. Samtliga fokusgrupper påpekar att det saknas mötesplatser efter att centrum stängts och bland önskemålen har en biograf och en bra restaurang stått högt på listan.

Bristen på mötesplatser, där Farstas blandade befolkning kan mötas bidrar till att förstärka otryggheten. Under fokusgrupperna framkommer att upplevd otrygghet har överkommit efter något så enkelt som att man sagt hej till en grupp ungdomar som man länge varit rädd för. Att skapa platser för möten har potentialen att övervinna rädsla och skapa ett tryggare klimat.

STÖRRE UTBUD AV AKTIVITETER OCH KULTUR

Det är värt att nämna bio igen, det återkom nämligen i samtliga fokusgrupper som ett önskemål för framtida Farsta. Även kultur i mer generell mening efterfrågas, exempelvis teater och konst.

Många menar att Farsta skulle vara en bra plats för en idrotts- och hälsoprofil men gärna även med beaktande och förstärkande av friluftsvärderna.

Som tidigare nämnts efterfrågas även fler aktiviteter för ungdomar, ett aktivitetshus i snitt med fryshuset var ett förslag som återkom i några av fokusgrupperna.

GÖR CENTRUM TRYGGARE KVÄLLSTID

Otryggheten i centrum kvällstid var ett återkommande tema. De många baksidorna, de tomma parkeringsplatserna, hängande undomar och alkisar är faktorer som bidrar till att skapa denna otrygghet. Denna otrygghet åter-

finns vid såväl Farsta centrum som Farsta strand. Även Sunneplan präglas av en öde och otrygg känsla kvällstid.

BEVARA DET GRÖNA

Fokusgrupperna äldre och ungdomar påpekar speciellt att det är viktigt att lösa bostadsbristen, och då gärna genom att förtäta. Dock menar samtliga att Farstas viktigaste tillgång är just naturområdena; promenaden vid Magelungen, Drevviken, Ågesta, Farstanäset och Fagersjöskogen är några. Dessa är viktiga att värna om!

De många närliggande naturvärdena är en av Farstas absoluta styrkor, och människor uppskattar att ha träd utanför fönstren. Samtidigt så bidrar det gröna bland gång- och cykelbanor till otrygghet kvälls- och nattetid.

Att öka tryggheten kvällstid och samtidigt bevara allt det gröna är delvis motsatta intressen, men det bör gå att förtäta utan att de gröna värdena går förlorade.

Röjning av sly och skötsel av det gröna kan bidra till att gångvägar upplevs som mer trygga utan att behöva ta bort de gröna värdena.

SMÅSTAD OCH SMÅSKALIGT

Ett flertal personer har poängterat att det vill att Farsta ska fortsätta att vara som en småstad och småskaligt. Detta kan tyckas vara motsägelsefullt då de centrala delarna av Farsta präglas av storskaliga byggnader, parkeringar och höghus. Många menar att de vill bevara 50-60-tals stilen, och kanske är det radhusområdena och de lite mindre lägenhetsområdena som man menar är det småska-

liga. Det finns de som säger att de tycker det är lugnt och skönt i Farsta, inte lika stressigt som inne i stan. De menar att Farsta skulle kunna ligga var som helst i Sverige, det känns inte som att det ligger i Stockholm.

Vad som är fint respektive fult är individuellt. Synen på Ågesta broväg skiljer sig åt men en majoritet är överens om att området blev mycket tryggare och trevligare efter byggnation, och att det tidigare var ett ”sunkigt” ställe.

PARKERINGARNA

Invånarna anser att parkeringarna vid centrum behövs, men de förvandlas till otrevliga, blåsiga och otrygga platser efter kl 21.00. Förslag på att gräva ner parkeringarna och bebygga dem återkom som förslag.

ORIENTERBARHET OCH TRYGGA STRÅK

Kopplingen mellan Farsta centrum och Farsta strand är svag och många av de stråk som binder samman stadsdelens två starka centrumbildningar upplevs otrygga kvällstid. Detta gäller även kopplingen mellan Farsta centrum och sunneplan. Även kopplingen mellan Farsta centrum och Farstabadet/Farsta gård/Farsta simhall präglas av otrygga stråk och mörka gångtunnlar. De inpendlande Teliaanställda som intervjuades under en av fokusgrupperna beskrev även att kopplingen mellan Telia och Farsta centrum präglas av otrygga språk, vilket fick många att ta bilen för att undvika att behöva gå till tunnelbanan när det var mörkt.

Ågesta broväg var som tidigare nämnts ett uppskattat inslag i stadsbilden, här upplevs det tryggare att gå kvällstid och bidrar därmed till en delvis tryggare sträcka mellan Farsta strand och Farsta centrum. Detta ska naturligtvis inte ses som någon lösning som kan reproduceras i området i stort, dock kan de positiva värden som bebyggelsen skapat delvis vägleda den kommande planeringen som Farsta står inför. Ny bebyggelse som skulle kunna skapa tryggare stråk, som Ågesta broväg genererat, har stor potential att bidra till ett tryggare mer sammanhängande Farsta.

REFERENSLISTA

Fogelström, Per Anders, (1969) *Söder om Tullen*. Stockholm: Bonnier.

Legaite, Greta, (2010) *Public space as a good meeting place*. Stockholm: Kungliga Tekniska Högskolan.

Spacescape, (2012) *Farsta - analys av tyngdpunkten*.

Stockholms stad, SBK, (2010) *Vision Söderort 2030*.

Stockholms stad, SBK, (2010) *Promenadstaden - översiktsplan för Stockholm*.

Stockholms stad, Socialtjänstförvaltningen, (2011) *Trygg i Farsta?*

Stockholms stad, (2012) *Områdesfakta Farsta*.

Stockholms stad, SBK, (2012) *Stadsbyggnadsstrategi tyngdpunkt Farsta*.

Stockholms stad, Exploateringskontoret, (2012) *En undersökning av gång- och cykelstråk i centrala Farsta*.

SOCIAL MILJÖANALYS CENTRALA FÄRSTA

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Sammanfattning	4
1. Inledning	5
2. Tidigare studier och planmässiga förutsättningar	6
3. Platsanalys	8
Favoritplatser	8
Mindre attraktiva platser	10
Mötesplatser	12
Slutsatser	13
4. Tillgänglighet, rörelse och service	14
5. Rekreation	18
6. Trygghet	20
7. Identitet och framtidsdrömmar	23
8. Avslutande analys	26
 Bilaga 1: Social konsekvensbeskrivning av bebyggelsestrategi centrala Farsta	

Beställare: Lena Nordenlöw, stadsbyggnadskontoret
Projektledare: Lena Nordenlöw, stadsbyggnadskontoret
Arbetsgrupp: Nils Tunving, exploateringskontoret
Inger Åberg, exploateringskontoret
Patrik Berglin, exploateringskontoret
Nina Lindberg, trafikkontoret
Martin Båth, trafikkontoret
Anette Jansson, miljöförvaltningen
(Samtliga ovan från Stockholms stad)

Konsultgrupp

Uppdragsledare: Gustav Malm, White arkitekter AB
Kvalitetsansvarig: Ulrika Stenkula, White arkitekter AB
Handläggare: Anna Ågren, White arkitekter AB
Bitr. handläggare: Ida-Maria Claesson, White arkitekter AB
Fotografer: Gustav Malm, Anna Ågren och Anders E Johansson
(samtliga White arkitekter AB)

SAMMANFATTNING

Som strategiskt underlag i framtagandet av planprogram för Farsta genomfördes under våren 2013 en social miljöanalys. Syftet med analysen var att belysa hur de boende i planområdet använder och upplever platser inom området; rör sig i området; vilka värden och vilken identitet de förknippar med området samt vilken vision de har för områdets framtid. Genom genskjutsintervjuer och fokusgrupper fick farstabor möjlighet att berätta om sina upplevelser och erfarenheter utifrån ovan nämnda teman.

Denna rapport är resultatet av dialogen med farstaborna. Även upplevelser och beskrivningar från inpendlande och tillfälliga besökare ingår i det analyserade materialet där dock farstaborna är den främsta målgruppen. Som underlag i analysen har även tidigare genomförda undersökningar och dialoger använts, som anknyter till denna rapports syfte. Totalt har 188 personer, av vilka majoriteten är farstabor, bidragit med upplevelser, erfarenheter, åsikter och visioner.

Farsta präglas starkt av sitt kommersiella centrum, närheten till naturen och den stora blandningen. Blandningen består i såväl fysiska som sociala faktorer; här finns en stor variation av byggnader, upplåtelseformer och byggnadsstrukturer. Det finns även en stor blandning av människor som bebor och använder byggnaderna och området. Även om området socioekonomiskt befinner sig något under snittet i Stockholms län bor här fattig som rik, i radhus såväl som i lägenhet.

Närheten till naturen lyfts fram som ett väldigt positivt inslag, oavsett tillfrågad målgrupp. Att under vår, sommar och höst promenera utmed Magelungen och Drevviken är en favorit hos såväl gammal som ung, likaså att på sommaren besöka något av baden eller Farsta gård. Naturen erbjuder Farstabon en mängd aktiviteter, som bidrar till att generera livskvalitet såväl som lokal identitet. Även den upplevda närheten till naturen genom den insprängda grönskan är något som återkommer som ett positivt inslag.

Farsta centrum bidrar starkt i berättelser om vad som karakteriserar Farsta. ”Här finns allt” syftar till centrumets stora utbud av butiker och service och är ett återkommande signum, även om många äldre med nostalgisk blick beskriver tiden då NK och danspalatset Postilionen återfanns i Farsta centrum. Men även negativa aspekter av centrumet lyfts fram, i synnerhet de stora öde ytorna som den storskaliga handeln genererar kvällstid, när kunderna åkt hem. Detta skapar mörka platser, baksidor och stråk som genom avsaknaden av rörelse bidrar till att sprida otrygghet.

Otrygghet var ett återkommande tema även på andra platser än runt Centrum. Många gångstråk undviks kvällstid då de är dåligt upplysta och känns öde. Otryggheten skapar en begränsad rörelse i området som helhet och försvårade kopplingar mellan många av målpunkterna.

Ytterligare en aspekt som skapar svaga kopplingar mellan olika målpunkter i området är bristande orienterbarhet.

Det saknas ofta tydliga stråk och nyinflyttade och besökare upplever att det är svårt att hitta.

Fler aktiviteter för ungdomar är en återkommande önskan. Även bio, mer kultur och fler restauranger efterfrågas.

Många ställer sig positiva till fler bostäder i Farsta men samtidigt uttrycker många en rädsla för att den grönska som man ser starkt bidra till positiva värden i Farsta ska gå förlorad.

Balansgången mellan att bevara och utveckla kommer vara en kärnfråga i den kommande planeringen av centrala Farsta. Stor hänsyn bör ges till att bevara känslan av att bo nära natur och att bevara den gröna identitet farstaborna uppskattar. Men det finns samtidigt stor potential att genom utveckling, upprustning och en tillkomst av bebyggelse generera ökad trygghet och ett mer sammanhållet Farsta.

1 INLEDNING

BAKGRUND OCH SYFTE

Farsta har i gällande översiktsplan över Stockholms stad (Promenadstaden, 2010) pekats ut som en av nio tyngdpunkter. Ambitionen som utpekandet av de nio tyngdpunkterna vilar på är att skapa förutsättningar för en flerkärning struktur i Stockholm, med täta och innehållsrika tyngdpunkter i ytterstaden. Ytterligare information om de planmässiga förutsättningarna återfinns i nästa kapitel.

Som en del av ett strategisk arbete med att utreda förutsättningar för att utveckla centrala Farsta genomfördes under våren 2013 en social miljöanalys, som denna rapport är resultatet av.

Rapportens syfte är att ge en fördjupad bild av den sociala miljön i Farsta samtidigt som den fysiska miljön utforskas ur ett brukarperspektiv. Detta för att få ett material som belyser möjligheter och problem för utveckling med avstamp i platsens nuläge. Målet är att generera ett underlag där olika aktörer, brukare och besökare i varierade åldrar med olika perspektiv lyfts fram. Målet är även att jobba med uppsökande metoder så att en god variation av verk samma och boende i området är representerade. Metoden ser till att de som vanligtvis inte deltar i samråd får göra sin röst hörd.

METOD

En etnografisk metodik har tillämpats för att uppfylla rapportens syfte. Grunden i denna är att lyfta fram de analyserade platsernas brukare, de som faktiskt bor och ser Farsta som sitt hem. Deras erfarenheter, åsikter och visioner bildar den empiriska grunden som rapporten vilar på. För att få tillgång till dessa har sex fokusgrupper organiserats och ett antal genskjutsintervjuer genomförts. Även tidigare studier och dialogaktiviteter med farstaborna har utgjort en del av det analyserade materialet. Totalt har 188 personer bidragit.

Till fokusgrupperna rekryterades farstabor utifrån följande målgrupper:

- Pensionärer
- Gymnasister
- Högstadiungdomar
- Bostadsrättsinnehavare (lägenhet)
- Hyresrättsinwånare
- Villa/radhusboende
- Inpendlande arbetare (Telia Sonera)

Totalt deltog 61 personer utifrån ett slumpmässigt urval men med där en geografisk spridning i området, jämn fördelning av kvinnor och män och en variation i ålder eftersträvades för ett så representativt material som möjligt.

Under fokusgruppsintervjuerna samlades mellan 2-9 personer för ett samtal där rumsliga och sociala frågor diskuterades. Under samtalet berördes följande övergripande teman:

- Platser (favoritplatser och sämre platser)

- Rörelse och stråk
- Tillgänglighet
- Butiker och Service
- Trygghet
- Rekreation
- Identitet
- Framtidens Farsta

Samtalet pågick under cirka 1,5 timmar där en samtalsledare såg till att alla fick komma till tals och att ovan teman diskuterades. Under respektive fokusgrupp fanns ett ortofoto över centrala Farsta där markeringar av platser och stråk som förekom i diskussionen markerades.

För att få ett bredare material genomfördes även 37 genskjutsintervjuer. Under dessa ställdes ca 10 frågor till personer som "fångades i farten". Frågorna berörde samma teman som under fokusgrupperna men där fokus vilade på att fånga vad som karakteriserar Farsta och hur de intervjuade vill att området ska utvecklas. Genskjutsintervjuerna genomfördes i och kring Farsta centrum.

För att få en större förståelse för platserna som nämns i rapporten och för att dokumentera dem utfördes även observationer och fotografering under februari, mars och juni månad 2013.

2 TIDIGARE STUDIER OCH PLANMÄSSIGA FÖRUTSÄTTNINGAR

TIDIGARE STUDIER

Det finns sedan tidigare flera rapporter om stadsdelen Farsta och dess fysiska miljö. Dessa sammanfattas kort nedan och i övriga rapporten blandas material från dessa tidigare studier med material från fokusgrupperna och genskjutsintervjuerna.

Spacescape konstaterar i *Farsta analys av tyngdpunkten* (2012) att trots att Farsta har ett perifert läge inom kommunen har stadsdelen en god tillgänglighet tack vare tunnelbana, pendeltåg och viktiga motorleder. På grund av gles bebyggelse runt stationernas närhet har en liten del av Farstaborna mindre än 500 meter till en spårstation vilket försvagar kollektivtrafikens tillgänglighet. Farsta är en typiskt modernistisk stadsdel med varierad skala på bebyggelsen och svag funktionsblandning. Tillgången på grönområden kring Farsta centrum är liten och i många fall är de grönområden som finns i bostadsområdena lågt utnyttjade.

I masteruppsatsen *Public Space as a Good Meeting Place* (KTH, 2010) undersöker Greta Legaite Farsta centrums funktion (med fokus på Farsta torg) som mötesplats. Utifrån platsanalys genom space syntax, intervjuer och observationer drar Legaite slutsatsen att den rumsliga struktur som omgärdar Farsta torg, och dess kommersiella innehåll, skapar begränsningar i torgets funktion som mötesplats. Hon menar att det slutna rummet och de butiker som fungerar som fond och till viss del även entré till torget förvisso skapar rörelse men även fungerar potentiellt exkluderande för grupper som är presumtiva kunder till någon butik i

centrumet. Vidare lyfter Legaite fram att torget framstår öde och otryggt när butikerna stänger.

Maria Janssons rapport *En undersökning av gång- och cykelstråk i centrala Farsta* (Exploateringskontoret, 2012) konstaterar att de gång- och cykelstråk som korsar de centrala delarna av Farsta är av en överlag bra standard men en allt för ofta inaktuell skyltning vilket skapar svårigheter att orientera sig. Till viss del är omgärdande sly något som medverkar till en känsla av otrygghet. Rapporten föreslår en rad åtgärder där tydligare skyltning är den främsta. Rönjning av sly och utomhusaktiviteter är andra; kolonilotter, plaskdamm, Hälsans stig, parkteater och träningspass skulle öka rörelsen i Farsta.

Quality Architects har genomfört enkätstudien *Mätning av upplevelse med Meerci™ i Farsta centrum* (2012), farstabor beskriver hur de upplever 12 utvalda platser i centrala Farsta utifrån positiva och negativa aspekter. Studien gav 10 kvaliteter som Farsta bör värna om:

- **kollektivtrafik**; utbud av bussar och tunnelbana
- **kommersiell service**; butiker och affärer
- **djurliv**; till exempel fåglar
- **vegetation**; inslag av natur, park, träd och annan grönska
- **vatten**; i konstarrangemang eller i naturen
- **offentlig service**; skolor, bibliotek, sjukvård osv
- **sammanhang**; anpassning mellan nytt och gammalt
- **blandning**; variation i boendeformer och verksamheter
- **historia**; den historiska betydelsen av hus och platser
- **gångstråk**; placering och utformning.

De kunde också utröna 12 brister som bör åtgärdas:

- **möblering**; sittplatser, papperskorgar, cykelställ
- **allmän skötsel**; skötsel och underhåll av gator och platser
- **parker**; bilar
- **miljö**; föroreningar av luft och vatten samt buller
- **ljus**; dagsljus, belysning
- **byggnadsarbeten**; ordning och information om pågående byggnadsarbeten
- **privat skötsel**; skötsel och underhåll av byggnader
- **vegetation**; inslag av natur, park, träd och annan grönska
- **färg**; harmonier och kontraster
- **skyltning**; reklam, gatupratare, infoskyltar, vägskyltar
- **cykelparkering**; placering, utformning och storlek
- **ordning**; stadsmönster av gator och kvarter.

Enligt resultatet är Farsta torg, Magelungens strandpromenad och gångvägarna i anslutning till Magelungen de mest uppskattade platserna av Farstaborna medan Sunneplan och miljön utanför tunnelbanestationerna i centrum och Farsta strand tillhör de minst omtyckta. Populära träffpunkter är fiken i Farsta centrum, Farstahallen och Farsta IP, Farsta gård, Farstängsparken och Farstaängens parklek, tunnelbanan, Brattforsgatan, Hökarängsbadet och picknick eller promenad vid sjön Magelungen. Platser som av vissa upplevs som otrygga är Farsta centrum, tunnelbanestationen och busstorget när de är tomma på folk, medan andra aldrig upplever otrygghet i stadsdelen. Vissa känner sig otrygga i utkanterna av bebyggelseområdena men aldrig i centrum. Gångtunnlarna, mörka gångvägar

och området kring Centrumkyrkan är andra platser som ibland upplevs som otrygga. Totalt deltog 90 personer i undersökningen.

PLANMÄSSIGA FÖRUTSÄTTNINGAR

Stockholms stadsbyggnadskontor har i *Stadsbyggnadsstrategi tyngdpunkt Farsta* (2012) beskrivit de översiktliga planeringsfrågor Farsta står inför, som en av nio tyngdpunkter i Stockholms gällande översiktsplan (se karta till höger). Till dessa hör tydligare kopplingar mellan olika kollektivtrafikslag; stärka ett i dagsläget ganska uppbrutet gång- och cykelbanenät; omvandla trafikleder till levande gatumiljöer; stärka kopplingen mellan funktionerna arbete och bostad och stärka kopplingen till och mellan rekreatiomsområden.

Stockholm stad ser sammantaget en förtätningspotential i Farsta och att en etablering av fler bostäder kan minska stadens övergripande bostadsbrist. I *Vision Söderort 2030* (2010) framhålls vidare att Farsta har starka natur- och sjövärden som kan lyftas fram och göras mer tillgängliga.

Generalplanen för Farsta utarbetades 1953-1955 med Vällingby som förebild. Stadsdelen byggdes enligt ABC – modellen; det skulle vara en självförsörjande stadsdel med arbete, bostäder och centrum. Området avsågs att betjäna 30 000 invånare och byggdes på jungfrulig mark. 1958 kom tunnelbanan till Farsta, med förlängning till Farsta strand 1971. Farsta centrum var Sveriges största och modernaste stadsdelscentrum när det invigdes i oktober 1960; en händelse som lockade fler än 100 000 besökare, som trängdes med bland annat prinsessorna Sibylla och Margaretha. (*50 år i Farsta centrum*, 2010)

Eftersom rapporten längre fram kommer beröra Farsta

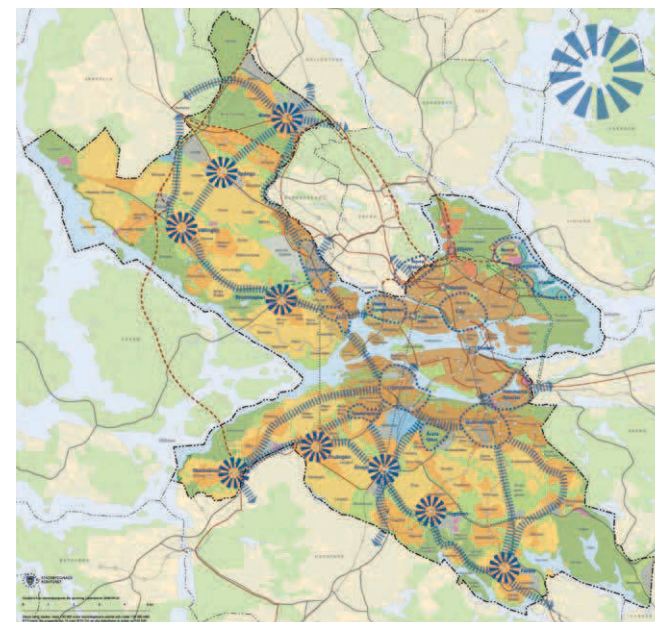
gård är det här lämpligt nämna att gården har anor från slutet av 1400-talet och har haft flera prominenta adliga ägare, eller för att citera Per Anders Fogelström: "Ägarna till Farsta hade varit aktade, solida och välkända personer" (*Söder om tullén*, 1969: 79). 1912 köptes gården av dess nuvarande ägare Stockholm stad.

DEMOGRAFI OCH SOCIOEKONOMI

I Farsta stadsdelsområde bor idag knappt 52 000 personer och i det avgränsade planområdet som denna rapport främst berör (se karta till höger) bor ca 12 000 personer.

Medelinkomsten för Farsta stadsdelsområde (2011, 20-64 år) är 277 000, att jämföra med 339 000 för Stockholms stad som helhet. Arbetslösheten låg 2012 på 3,9 procent att jämföra med 3,3 för Stockholms stad som helhet. Andelen med eftergymnasial utbildning (2012, 25-64 år) är 41,4 procent där motsvarande siffra för Stockholms stad som helhet är 55,7. Andelen med utländsk bakgrund (2012, född i utlandet eller inrikes född med två utrikes födda föräldrar) är 34,4 procent, att jämföra med 33,2 för Stockholms stad som helhet. (*Områdesfakta Farsta*, 2012)

Inom Farsta stadsdelsområde anmäldes 2010 139,56 brott per 1000 invånare. Motsvarande siffra för Stockholms stad som helhet var 142,07. En närmare granskning av brottsstatistiken visar att andelen anmälda fall av misshandel och stöld i hushållet ligger under stadens genomsnitt, medan anmälda hot och rån ligger över stadens genomsnitt. (*Trygg i Farsta?*, 2011)

Stockholms översiktsplan, promenadstaden (2010)

Avgränsning planområde

3 PLATSANALYS FAVORITPLATSER

Farstaborna är i stort sett överens om sina favoritplatser. Det finns tydliga och återkommande teman oavsett ålder, kön, bostadstyp eller bostadslokalisering. Favoritplatserna är i synnerhet förknippade med serviceutbud och rekreation. Favoritplatserna uppehåller man sig framförallt på under dygnets ljusa timmar. De platser som nämns som favoritplatser beskrivs kort nedan och visas i kartan på nästa sida.

FARSTA GÅRD OCH FARSTANÄSET

De rekreativa områdena utmed Magelunden och Drevviken återkommer under samtliga fokusgrupper, nämns ofta under genskjutsintervjuerna och har även varit uppskattade platser under tidigare studier. Promenadvägarna utmed Magelungen och Drevviken, baden, grönyrtorna, Farsta gård och Farstanäset är de tydligaste favoritplatserna. Dessa platser nyttjas främst under vår, sommar och höst och i synnerhet under sommaren. Dessa platser bildar den fond utifrån vilken det gröna och luftiga Farsta hämtar sitt värde och identitet. Från dessa platser nämns otaliga historier om fiskeutflykter, picknickturer, midsommarfirande, löprundor och promenader i det gröna, lugna dagar på stranden, långfärdsturer på skridsko, parkteaterbesök med mera.

Farsta gård beskrivs vidare som en fin miljö där man kan äta och fika. Det uppskattade midsommarfirande som samlar ung som gammal och människor med olika kulturell bakgrund fyller en viktig funktion som mötesplats.

"Vid Farsta gård finns ett väldigt trevligt midsommarfirande, där samlas alla, även svenskar och invandrare."(Kvinna, fokusgrupp hyresrätt)

Det verkar finnas en stolthet över Farsta gård, Farstanäset och dess park- och naturmiljöer. Här vilar en historia som farstaborna av idag fyller på utifrån sin frekventa användning av miljöerna och de möten och upplevelser de ger upphov till.

"Farsta gård; det är kultur, det är bad, det är promenadstråken, det är jättetrevligt där nere, det är traditioner."(Kvinna, fokusgrupp äldre.)

ÖVRIGA REKREATIVA FAVORITPLATSER

Farsta IP och Fagersjöskogen återkommer även som favoritplatser utifrån sina rekreativa kvaliteter. Även Farsta simhall och Farsta ishall återkommer som favoritplatser. Fagersjöskogen nämns som uppskattat motionsområde, ofta av de lite äldre, medan de lite yngre framhåller Farsta IP samt is- och simhallen som favoritplatser.

Det finns koloniområdena nere vid Farsta gård och vid Drevviken. Båda upplevs som trevliga och gemytliga platser. *"Koloniområdet vid Drevviken är en jättesur för Farsta"* (Man, fokusgrupp villa/radhus). Förutom att det är gemytligt skapar det trygghet då människorna i koloniföreningen känner ansvar för och "tar hand om" ett område.

FARSTA CENTRUM

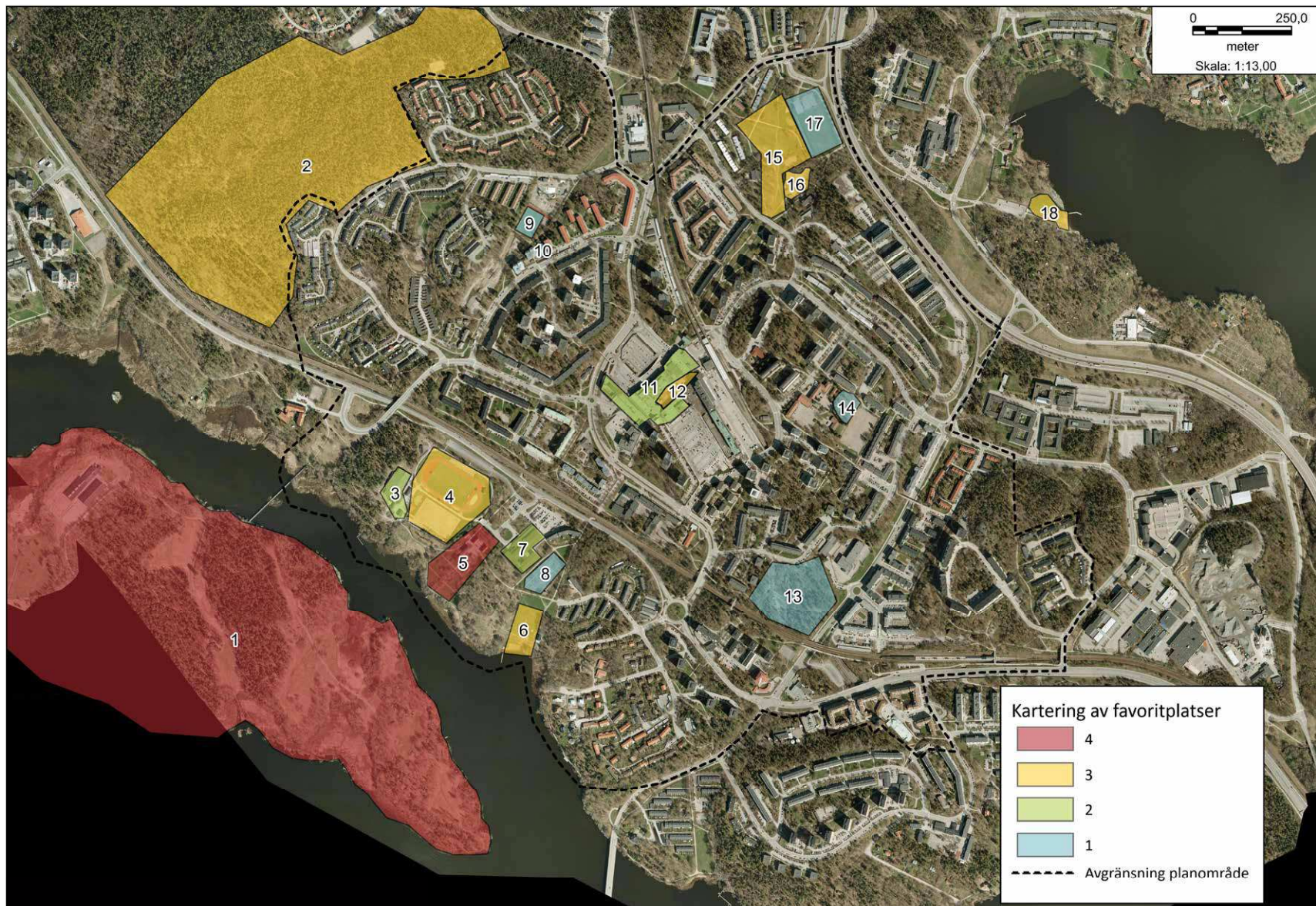
Farsta centrum är den givna mötesplatsen i Farsta. Det stora serviceutbudet och antalet kaféer lockar människor från hela söderort dagtid och på helgerna. *"Här finns allt man behöver"* är ett vanligt uttryck, *"Det är praktiskt och nära till allt"* är ett annat. Alla de stora klädkedjorna finns representerade i Farsta centrum. En del menar att de saknar de lite mindre butikerna i Farsta centrum, de som inte tillhör stora kedjor, medan andra är nöjda med utbudet. Det stora antalet kaféer i Centrum är uppskattat av såväl unga som gamla. Även om de yngre gärna skulle vilja ha en mötesplats mindre präglad av kommers.

"Att det finns varierande innehåll och utbud i centrum vad gäller shopping, upplevelser och event. Idag är det enbart shopping och allt är lika". (Meerci enkätundersökning)

Farstatorget med sina uteserveringar, sittytter, träd och torghandel bidrar till att det upplevs lite som en lunga i Centrum, omgärdat av de många butikerna, parkeringarna och infrastrukturen.

"Med torghandeln så blir det liv och rörelse, folk äter glass och det är öppenheten man gillar. Det är sommar att sitta vid fontänen med en glass i handen och titta på ungarna." (Kvinna, fokusgrupp bostadsrätt.)

3 PLATSANALYS KARTERING AV FAVORITPLATSER

Lista över platser

- 1: Farstanäset
- 2: Fagersjöskogen
- 3: Farsta ishall
- 4: Farsta IP
- 5: Farsta gård
- 6: Farstabadet
- 7: Farsta simhall
- 8: Koloniträdgård
- 9: Västboda bollplan
- 10: Forshagaplan
- 11: Farsta centrum
- 12: Farsta torg
- 13: Klyftan
- 14: Grönyta vid Hästhagsskolan
- 15: Farstaängen
- 16: Farstaängen parklek
- 17: Kvickentorps bollplan
- 18: Hökarängsbadet

Karta: Kartering av favoritplatser utifrån hur ofta de nämndes under fokusgruppsintervjuerna, där värde 4 representerar platser som nämndes vid flest tillfällen och 1 vid minst antal.

3 PLATSANALYS MINDRE ATTRAKTIVA PLATSER

Centrumet och grönskan, som konstaterats i kapitlet ovan, är fysiska miljöer som starkt bidrar till att skapa viktiga sociala värden i Farsta. Platserna i dessa miljöer som exempelvis Farsta torg, de insprängda gröna lungorna, Farsta gård och de många gröna ytorna utmed Magelungen och Drevviken lyfts av farstaborna fram som viktiga mötesplatser, bärare av rekreativa kvaliteter och tillförande området ett viktigt service- och handelsutbud. När mörkret faller över Farsta, när butikerna stänger och rörelsen i området minskar skapas kvaliteter av ett helt annat slag. Då vittnar farstaborna om otrygghet genererad av samma fysiska miljöer som skapar positiva värden när ljuset och rörelsen är starkare. Nedan beskrivs platser som upplevs mindre attraktiva och på nästa sida visas de utmarkerade på karta.

KOMMERSENS BAKSIDA

Farsta centrum beskrivs som ”totalt dött” efter klockan 21 på kvällarna när butikerna stänger. De stora parkeringsplatserna Farstaplan och Storforsplan bidrar med sina stora ytor till att Centrum upplevs öde, mörkt och otryggt. Munkforsplan är den plats som tillsammans med Farsta strand oftast nämns som mindre attraktiva. Otryggheten är det starkast bidragande motivet till denna värdering. I undersökningen Meerci framkommer att busstorget är en mycket problematiskt plats vilket ytligt har berörts i fokusgrupperna. Det har framkommit att platsen upplevs som otrygg, smutsig, farlig, tråkig och svår att överblicka.

Munkforsplan, Farstaplan, Storforsplan och busstorget utgör baksidor till centrumet. Den rumsliga logiken i centrumets övergripande planering bidrar till de bristande sociala värden som farstabor och besökare upplever på dessa

platser.

”Det är mycket baksidor i centrum, känns inte välkomnande när butikerna stänger, då är det ingen cirkulation, ingen rörelse och folktomt. I stan är det alltid folk i rörelse.” (Kvinna, fokusgrupp ungdomar)

”Om man tittar på centrum, så omringas det av blåsiga parkeringar som är otroligt ogästvänliga. Det finns ingenting som påminner om stadsmiljö, det är som att åka till kungens kurva.” (Man, fokusgrupp villa/radhus).

Rörelsen riktas in mot Farsta torg samt butiksytorna och baksidornas upplevs som ogästvänliga, mörka och otrygga. Den rumsliga dimensionen av baksida till Farsta centrum kan även vidgas till området i stort

”Det finns ingen koppling mellan Farsta torg och vad som är runt omkring, det finns ju andra småcentrum som det borde satsas mer på.” (Kvinna, fokusgrupp inpendlande)

”Sedan är det alla småtorg, så som Sunneplan och Brunskögsbacken. De är inte otrygga, men skulle kunna göras trevligare. Det är ”dött” där – det är inte trevligt. Skulle kunna göra något bra av, trevliga platser.” (Kvinna, fokusgrupp villa/radhus)

Det är tydligt att den starka attraktivitet som Farsta torg och Centrum i stort bidrar till kan ses som leda till att resterande centrumbildningar upplevs som åderlätna på rörelse och liv. När Centrum stänger beskrivs dess baksidor i synnerhet men även Farsta torg som präglade av samma avsaknad av liv, med otrygghet som följd.

OTRYGGA MÖTESPLATSER

Många platser som fungerar som mötesplatser för en viss grupp besökare och farstabor upplevs just därav som otrygga av andra grupper. Främst Farsta strands och Farsta centrums tunnelbanestationer samt parken vid kyrkan karakteriserar av dessa motstridiga värdeskapande processer. En viktig mötesplats för en farstabo utgör en källa till otrygghet för en annan. Det är främst ungdomar som ”hänger” och personer som ägnar sig åt kraftigt alkohol-drickande som upplevs som ”störande” och skapande otrygghet. Ungdomar som intervjuats inom ramen för studien upplever att det saknas mötesplatser i Farsta, mer om detta längre fram i rapporten och otrygga platser kommer även fördjupas längre fram.

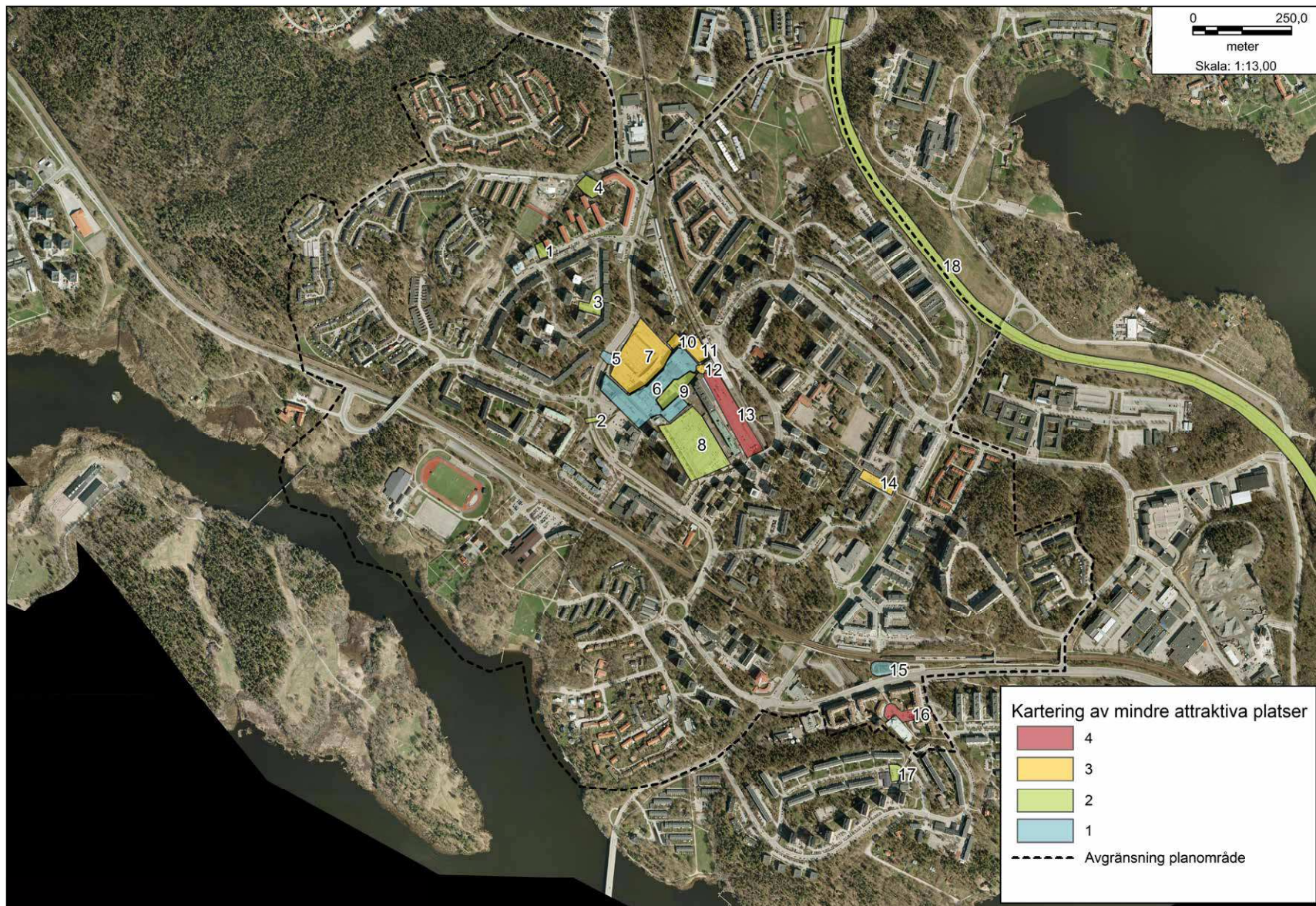
”Lite tråkigt att gå där [parken vid kyrkan], de har lösspringande hundar. De gör oss inget, men jag litar inte på dem, det är inte så trevligt att passera där” (Kvinna, fokusgrupp hyresrätt).

”Molkomsbacken. Jag tycker inte om det. Majoriteten av brottsligheten är där, folk blir rånade i gångtunneln.” (Kvinna, fokusgrupp ungdomar).

”Mina tonårs söner undviker Farsta strands tunnelbanestation på kvällen även om den ligger klart närmast. De går hellre till Farsta C tunnelbana eller till pendeltåget.” (Kvinna, fokusgrupp bostadsrätt).

”Gångtunnlarna är otrevliga, lamporna som finns där har någon slagit sönder. På lunchen sitter där alltid alksiar.” (Kvinna, fokusgrupp inpendlande).

3 PLATSANALYS KARTERING AV MINDRE ATTRAKTIVA PLATSER

Lista över platser

- 1: Forshagaplan
- 2: Gångtunnel under Farstavägen
- 3: Molkolmsbacken
- 4: Grönområde vid Värmlandsvägen
- 5: Spiraltrappan vid Farstaplan
- 6: Farsta centrum
- 7: Farstaplan
- 8: Storforsplan
- 9: Farsta torg
- 10: Kyrkparken
- 11: Busstorget
- 12: Farsta centrum T-bana
- 13: Munkforsplan
- 14: Sunneplan
- 15: Farsta strand pendeltågsstation
- 16: Farsta strandplan
- 17: Brunskovsplan
- 18: Nynäsvägen

Karta: Kartering av mindre attraktiva platser utifrån hur ofta de nämndes under fokusgruppsintervjuerna, där värde 4 representerar platser som nämndes vid flest tillfällen och 1 vid minst antal.

3 PLATSANALYS MÖTESPLATSER

Som nämndes ovan utgör Farsta centrum en naturlig mötesplats i Farsta. Det är den offentliga plats där invånarna oftast möter upp vänner för en fika. Fontänen i centrum är en kontaktpunkt. Både äldre och yngre uppskattar torget och torghandeln samt uteserveringarna under sommartid.

Tuben, som ligger i anslutning till tunnelbanan i Farsta centrum, riktar sig till såväl ungdomar i gymnasieåldern (ungdomens hus) som seniorer (aktivitetshuset). Som mötesplats verkar Tuben fungera väl för de som känner till den, med uppskattade aktiviteter, men det framhålls även att det är många som inte känner till dess existens alternativt är osäkra på om de är välkomna dit. Att tuben ligger där det ligger (i anslutning till tunnelbanan och med ingång från Munkforsplan) framhålls som positivt eftersom det är centralt men samtidigt bidrar Munkforsplans otrygghet avskräckande.

"Jag använder Tuben för att boka danssalen, men det är få som vet om att man kan det. Det är dålig info och konstigt system". (Kvinna, fokusgrupp ungdomar.)

"Mycket positiv att få in aktiviteter vid torget som inte bara är handel och som pågår även på kvällen." (Meerci enkätundersökning) *"Jag har bott i Farsta i 8 år men har ingen aning vad Tuben egentligen är och om jag får använda aktivitetshuset. Det känns väldigt internt som en fritidsgård."* (Meerci enkätundersökning)

Inpendlande tjänstemän på Telia uppger att de i princip inte rör sig Farsta efter arbetstid. Möjligtvis uträttar de något ärende i centrum efter arbetstid eller äter lunch när

det är fint väder, och då tar de oftast bilen dit. Sommartid kan de ibland köpa med sig mat och äta vid Magelungen eller Hökarängsbadet, vilket är uppskattat.

Att det är brist på mötesplatser som inte baserar sig på shopping eller betala för sin fika-sittplats och att det önskas fler bänkar och sittplatser i offentliga miljöer är något som återkommer under fokusgrupperna.

"Får jag önska något för min mammas skull så skulle jag önska fler bänkar, hon orkar inte riktigt men gillar ju att sitta och titta på folk, det är hennes nöje." (Kvinna, fokusgrupp äldre)

"Det finns några bänkar kring tunnelbanan som är obehagliga, de gillar jag inte." (Kvinna, fokusgrupp bostadsrätt)

Eleverna på Primaskolan, i centrala Farsta, saknar skolgård att nyttja på raster: *"lärarna säger ibland att vi ska gå ut och ta en nya luft, men vart ska vi gå?"* (Man, fokusgrupp ungdomar)

En återkommande synpunkt från lite äldre farstabor, men även från andra målgrupper, är att det behöver satsas mer på aktiviteter och mötesplatser för unga i Farsta.

"Det skulle behövas ett litet frysbuss här! Med många olika aktiviteter. Annars kommer vi bara få en grå massa här som bara går omkring och sparkar sönder saker och ting. Det lönar sig att satsa på ungdomarna. Det måste finnas ställen som är öppet sent på kvällarna och nätterna när ungdomar vill vara ute. Jag skulle kunna tänka mig att jobba extra på ungdomsgård, jag kan lära dem att

sticka." (Kvinna, fokusgrupp äldre)

"Det finns ju yngre som hänger vid kiosken nere på Forshagaplan, och de kan vara ganska högljudda. Jag känner mig inte otrygg eftersom jag vet vilka de är. Men om jag inte var härifrån skulle jag nog vara rädd." (Kvinna, fokusgrupp bostadsrätt)

Biograf är något som väldigt många Farstabor saknar, liksom en lite bättre restaurang. *"Jag har aldrig ätit middag i Farsta med familjen det finns inte en restaurang i Farsta där jag skulle vilja gå och äta med familjen"*. (Kvinna, fokusgrupp villa/radhus) *"Jag tror att Farsta skulle må bra av en biograf?"* (Meerci enkätundersökning)

Bland äldre invånare i Farsta återges att det finns många uppskattade mötesplatser som drivs på mer eller mindre ideell basis. Exempelvis anordnas studiecirklar, bussutflykter, pubaftnar och gympass för de äldre i PROs lokal. Röda korset har en lokal på Ölmevägen där ideellt arbetande träffas. HSB har en lokal med aktiviteter för äldre varannan vecka. Farsta strandskyrkan fungerar som en mötesplats för många äldre, men även för småbarnsföräldrar då det där ordnas öppna aktiviteter för små barn.

3 PLATSANALYS SLUTSATSER

Farsta gård och grönytorna utmed Drevviken och Magelungen utgör de mest frekvent förekommande favoritplatserna och bidrar starkt till att skapa positiva värden för Farsta som helhet.

Farsta centrum, utifrån dess kommersiella prägel, bidrar till att skapa rörelse, café- och torgliv och en känsla av "här finns allt" när butikerna och caféerna är öppna. När butikerna stänger bidrar samma struktur till att skapa mörka baksidor, tomma parkeringar och avsaknad av rörelse, vilket för många leder till en känsla av otrygghet som förstärks under de mörka vintermånaderna.

Ungdomar som saknar aktiviteter och "hänger runt" kvällstid och alkoholisterna som tar bänkar och sittplatser i anspråk är inslag i det offentliga rummet som sprider otrygghet. Denna otrygghet, visar redogörelser från fokusgrupperna, kan dock avdramatiseras genom att stärka det lokala sociala kapitalet, dvs skapa förutsättningar för att farstabor lär känna varandra och känner stolthet för sitt närområde.

Andelen boende i centrala Farsta och i Farsta strand som känner oro för att utsättas för brott i offentlig miljö i sitt närområde har sjunkit markant mellan 2008 och 2011. (*Trygg i Farsta?*, 2011) Trenden tyder på en positiv utveckling som ytterligare kan förstärkas genom att medvetet arbeta för att skapa trygga och säkra offentliga miljöer oavsett årstid, sammanbundna av trygga stråk som förmår förbättra rörelsen och orienterbarheten i området.

1: Grönt stråk i Farstanäset 2: Farsta torg 3: Farsta strandplan 4: Brygga mot Magelungen vid Farsta gård

4 TILLGÄNGLIGHET, RÖRELSE OCH SERVICE

KOMMUNIKATIONER, ORIENTERBARHET OCH GÅNGSTRÅK

KOMMUNIKATIONER

Den goda tillgängligheten till kollektivtrafiken, i form av såväl tunnelbana som pendeltåg, är något som starkt bidrar till att skapa positiva värden i Farsta. Det finns även goda bussförbindelser till närliggande områden i söderort, vilket förstärker känslan av att det är lätt att röra sig från och till Farsta. Att det finns både tunnelbana och pendeltåg är något som återkommer i diskussioner om vad som är bra med Farsta och mer generellt i hur Farsta karakteriseras. De goda kommunikationerna skapar en känsla av centralitet grundat i att det upplevs nära in till city givet de goda kommunikationerna tillsammans med det stora utbudet av affärer och service i Farsta.

"Vi gjorde ett mycket medvetet val när vi flyttade hit. Bra kommunikationer med T-bana, och pendeltåg." (Kvinna, fokusgrupp villa/radhus)

"Finns allt här, tunnelbana, pendeltåg, finns allt här, bytte till Farsta från Hagsätra." (Man, genskjutsintervju)

"Bott i Stureby tidigare, nu bor jag i Farsta, känns mer centralt här i Farsta, nära till stan med goda kommunikationer men även nära service och affärer." (Kvinna, genskjutsintervju)

ORIENTERBARHET OCH GÅNGSTRÅK

Generellt upplevs det svårt att hitta i Farsta, såväl i centrum som i området som helhet. Detta råder det stor enighet kring under fokusgrupperna och genskjutsintervjuerna samt bekräftas även av tidigare genomförda studier. Orsakerna till att det är svårt att hitta beskrivs främst i termer av bristande skyltning (i synnerhet i centrum men även mer generellt i stadsdelen), stora höjdskillnader, upptruten bebyggelse och svaga siktlinjer.

"Det är svårt att hitta här, man får ingen överblick, det finns inga siktlinjer, det är slutna rum." (Kvinna, fokusgrupp villa/radhus)

"Det är många som kommer till Farsta som inte hittar när de kommer hit. Det är ingen som hittar, det finns ingen ordentlig skylt. Och egentligen även hela stadsdelen." (Man, fokusgrupp hyresrätter)

Problemen att hitta skapar begränsningar i hur området nyttjas. Många vittnar om hur kopplingen till Farsta strand begränsas av den bristande orienterbarheten, men även till kopplingen till och nyttjandet av de många uppskattade grönområdena.

"Jag trodde Farsta strand låg jättelångt bort, nu ser jag att det är nära." (Kvinna, fokusgrupp ungdomar)

"Kunde nyttja friluftsområdena bättre om det är lättare att hitta. Skulle som nyinflyttad vilja få hem en karta med tips om vart man kan promenera etc. Det var svårt att hitta i början. Dessa plan

överallt? Blandar ihop alla namn." (Kvinna, fokusgrupp villa/radhus)

Mörkrets inbrott i kombination med att centrum stänger skapar alternativa gångvägar för många boende i Farsta. I synnerhet unga och kvinnor upplever det otryggt att röra sig på många platser kvällstid. Istället för de mysiga promenadstråken i grönskan väljs bättre upplysta gångvägar, inte sällan längst bilder och där bebyggelsen är mer kompakt.

"Jag har barn som bor på Ekebyradsgatan, när jag går från dem på kvällen går jag över gatan, men på dagen går jag längs koloniloterna." (Kvinna, fokusgrupp bostadsrätt)

"Tar inte den mysiga vägen när det är mörkt." (Kvinna, genskjutsintervju)

"Gångtunneln vid Pressbyrån (Farsta centrum) är avskrädd. Man får rysningar i nacken." (Man, fokusgrupp ungdomar)

4 TILLGÄNGLIGHET, RÖRELSE OCH SERVICE

TRAFIK OCH PARKERINGAR

Trafiksituationen som de många parkeringarna runt Farsta centrum skapar leder till att trängsel och köbildning uppstår när centrumet är välbesökt. När den motsatta situationen råder och bilparkeringarna står tomma sprider dessa en känsla av ödslighet och skapar otrygghet. Farstaborna verkar medvetna om behovet av parkeringar i Centrum för att understödja handeln men de problem som dessa skapar är samtidigt ett återkommande tema i materialet.

Fler cykelparkeringar generellt i området var en önskan som återkom under såväl fokusgrupper som genskjutsintervjuer.

"Skapa bra, funktionella och säkra cykelparkeringar på attraktiva lägen". (Man, genskjutsintervju)

"Har en bekant som brukar parkera cykeln där [pendeltågsstationen Farsta strand]. Hade med sig nya ventiler och cykelpump hela tiden. Ungarna skruvade bort ventilerna hela tiden." (Man, fokusgrupp villa/radhus)

"Parkeringsplatserna är ett problem, skulle hitta en alternativ lösning när bilarna inte är där. Få ner bilarna i backen och ha något över som är mer levande än en tom parkeringsplats i gatuplan. Så att det inte känns så ödligt." (Kvinna, fokusgrupp villa/radhus)

"Man kan ju inte upplåta mer mark för parkeringsplatser, det är ju helt ohållbart. Man kan inte asfaltera hela landet." (Man, fokusgrupp hyresrätt)

"Farsta anses ligga lite off, om man inte skulle kunna parkera och ta bilen, skulle nog upplevas som ännu mer off." (Kvinna, fokusgrupp inpendlande)

"Synd att det är svårt att handla mat, systemet etc. Det är inte smidigt att handla mat i Farsta C. Går att parkera och handla, men upplevs som krångligt. Om man inte hittar parkering på ett ställe så måste man åka runt till andra sidan." (Kvinna fokusgrupp inpendlande)

Nynäsvägens brus bidrar till sänkta rekreativa värden i dess närområde, exempelvis norra Farstaängen.

"En plats som skulle kunna vara fin är Farstaängen, där finns en idrottsplats och ett parkområde, men buller från Nynäsvägen gör att området inte nyttjas. Vem vill vara där och spela fotboll när man inte hör vad de andra säger pga bullret." (Kvinna, fokusgrupp villa/radhus.)

4 TILLGÄNGLIGHET, RÖRELSE OCH SERVICE

BUTIKER OCH SERVICE

SKOLOR

Förekomsten av dagis, förskolor och skolor är något som av många boende, inpendlande och besökare beskrivs som centralt för att området ska uppfattas som attraktivt.

Farsta gymnasium är uppskattat och många är oroliga över vad som kommer hända när det läggs ner. Gymnasiet lockar ungdomar från hela Stockholm. Under fokusgruppen som hölls på gymnasiet beskrev ungdomar att gymnasiets inriktning på idrott lockade elever med inriktning mot exempelvis orientering, fotboll, ishockey och golf. Under fokusgruppen beskrevs hur mötet med Farsta bröt ner många fördomar om området.

Skolornas rykte bedöms olika under fokusgrupperna. Många ger uttryck för att de lider av dåligt rykte på grund av stökig skolmiljö med många otrygga barn. De ungdomar som intervjuats ger dock en övervägande positiv bild av skolmiljön men att Farsta överlag lider av att många ungdomar saknar aktiviteter att ägna sig åt och att det finns många ungdomsgångar som "hänger runt".

"Hade mycket fördommar, trodde inte det skulle vara så trevligt som det är. Med naturen och det är så bra stämning, Trodde det skulle vara mer betong och stökigare än det är." (Kvinna, fokusgrupp ungdomar, ej boende i Farsta men går på gymnasiet.)

"All skolor är dåliga tyvärr, min son gick tidigare i skola i Farsta med skickade honom till annan skola, många otrygga barn och stökigt klimat i skolorna." (Man, genskjutsintervju)

"Viktigt med skolor för att attrahera barnfamiljer. Måste finnas skolor! Orolig att sätta barnen i en stökig, orolig klass med dåliga resultat." (Kvinna, fokusgrupp inpendlande)

BUTIKER OCH SERVICE

Som tidigare nämnts så bidrar Farsta centrum starkt till att skapa positiva värden för Farsta. Under genskjutsintervjuerna var detta något som särskilt lyftes fram. "Här finns allt" var ett återkommande epiteta på Farsta och det är Farsta centrum som starkast bidrar till att skapa denna känsla. I relation till övriga centrumbildningar upplever många dock att det satsas för mycket på Farsta centrum. Exempelvis Sunneplan framställs som levande en tynande tillvaro där butiker har svårt att få fäste och platsen som helhet beskrivs som eftersatt och öde, vilket skapar otrygghet kvällstid.

"Sedan är det alla småtorget, så som Sunneplan och Brunskögsbacken. De är inte otrygga, men skulle kunna göras trevligare. Det är "dött" där – det är inte trevligt. Skulle kunna göra något bra av, trevliga platser." (Kvinna, fokusgrupp villa/radhus)

"Allt finns här, behöver inte åka in till stan allt finns ju här." (Kvinna, genskjutsintervju)

4 TILLGÄNGLIGHET, RÖRELSE OCH SERVICE SLUTSATSER

De mycket goda kommunikationerna till och från Farsta centrum och Farsta strand står i kontrast till den bristfälliga orienterbarheten och den upplevda svårigheten att hitta och röra sig kring och mellan dessa noder i Farsta.

Otryggheten kvällstid gör att upplysta vägar väljs framför i natur inbäddade gångstråk, i kontrast till dagtid. Det finns med andra ord skilda rumsliga logiker för hur många farstabor rör sig beroende på ljusförhållandena och känslan av att röra sig i en miljö där någon ser och kan observera. Exempelvis var Ågesta broväg en uppskattad väg att röra sig från Farsta strand till Farsta centrum kvällstid.

De stora parkeringarna som omsluter Farsta centrum bildar kvällstid otrygga platser som många såg potential att förändra även om det finns förståelse för att handeln behöver ytor för bilparkering. Fler cykelparkeringar efterfrågas i området som helhet.

Flera intervjuade föräldrar vittnar om att fler förskolor och skolor med gott rykte skulle öka områdets attraktivitet och tycker samtidigt att det är synd att gymnasiet ska läggas ned, den senare åsikten delas även av intervjuade ungdomar.

Som tidigare nämnts bidrar butikerna och servicen i Farsta centrum till många positiva värden; att det satsas mer på de mindre centrumen som exempelvis Sunneplan efterfrågas av många.

1: Grönsaksmarknad på Farsta torg 2: Sunneplan 3: Vägval utmed Farstavägen 4: Vägval utmed Farstavägen

5 REKREATION

PROMENADSTRÅK

Promenadstråken utmed Magelungen och Drevviken återkommer i de flesta fokusgrupper som såväl platser för rekreation som en mer generella favoritplatser. Många beskriver att hela sträckan utmed vattnet mellan Fartabadet och Hökarängsbadet är ett väl använt promenadstråk, i synnerhet sommartid.

Även om det inte formellt ingår i planområdet så beskrivs farstanäset som en målpunkt för rekreation och naturnära aktiviteter. Det är en halvudde dit man från Farstasidan tar sig över via en bro. Det är ett populärt utflyktsmål, men är svårt att hitta för den oinvigde. Det finns gott om promenadvägar, men ett flertal uppger att de gått vilse första gången de besökte Farstanäset.

Fagersjöskogen är även en målpunkt för rekreation och många nämner där i synnerhet dess löpslingorna är uppskattade.

"Alla promenader längs med vattnet är fantastiska. Jag brukar gå från badet till Farsta gård. Där kan man dricka kaffe och fika. I ladan brukar det vara lite aktiviteter, musik och folkdans. När det är fint väder är det vackert att promenera längs med vattnet." (Man, fokusgrupp äldre)

"Strandpromenaden åt båda håll, både längs Magelungen och Drevviken. Man kan bada och promenera, det är jättemysigt. Naturen är nära, jag behöver inte bege mig iväg för att ta mig till naturen. Det finns fina gamla hus längs med vattnet och bryggor." (Kvinna, fokusgrupp villa/radhus)

"Min favoritplats är promenaden längs Magelungen, där åker jag med min handikappmoppe. Det är underbart. Ibland har de teater där, det önskar jag mig mer av." (Kvinna, fokusgrupp äldre)

"Om man väntar medan barnen tränar på Farsta IP kan man passa på att springa en runda mellan broarna vid Magelungen, ca 5 km, som är jättefin. Att bryggorna har stegar ned i vattnet gör att det är lätt att bada" (Kvinna, fokusgrupp villa/radhus)

"I Fagersjöskogen kan man plocka blåbär, svamp, gå ut med hunden, promenera. Allt som man gör i naturen. Det är en jättefin skog som inbjuder till motion och rekreation. Där finns elljusspår." (Kvinna, fokusgrupp villa/radhus)

BADPLATSER

Hökarängs- och Farstabadet är en favoritplatser, särskilt för ungdomar och barnfamiljer. I anknytning till baden finns många ytor för aktiviteter och det nämns även att de fungerar som en integrerande mötesplats. På vintern så plogas en skridskobana på isen, vilket uppskattas av många intervjuade farstabor.

PARKER

Farstaängen är den enda egentliga parken i Farsta. Platzens potential utnyttjas i dagsläget inte fullt ut. Den höga ljudnivå från Nynäsvägen påverkar vistelsevärdet i dess norra delar negativt. Här finns fotbollsplan, hundrastgård kommunal lekplats och emellanåt är där loppis.

Som tidigare nämnts är grönyrtorna kring Farsta gård en

favoritplats, oavsett målgrupp.

IDROTT OCH HÄLSA

Under fokusgrupperna ställdes frågan om hur farstaborna ställde sig till att Farsta ges en idrotts- och hälsaprofil. Många tyckte detta var en positiv och rättvisande bild som harmoniserar med den många friluftsområdena, Farsta IP samt sim- och ishallen. Samtidigt tyckte många att det var synd att Farsta gymnasium och dess idrottsprofil försvinner.

Ågesta friluftsgård tillhör egentligen Huddinge kommun, men Farstaborna ser det som "sitt" rekreationsområde. Golfbanan förvandlas snörika perioder till ett av Stockholmsområdets bästa skidspår, som uppskattas såväl av vasaloppsåkare, motionärer och barnfamiljer. Fina dagar är där kö runt banan. Där finns elljusspår och längre motionsslingor och vandringsled, orienteringskarta och badplats.

Fagersjöskogen nämndes som ett bra område att motionera, promenera och rasta hunden i.

Under observationer i juni förkom en hel del aktivitet på och kring Farsta IP där såväl organiserad som spontantidrott utövades.

5 REKREATION SLUTSATSER

De många grönområdena med goda rekreationsmöjligheter, is- och simhallen, Farsta IP och de två omtyckta baden bildar onekligen en bra grund för att arbeta vidare med att stärka Farsta som ett område där naturen, idrott och friluftsliv tillsammans med Farsta centrums rika kommersiella utbud bildar en attraktiv mix.

Under fokusgrupperna var det många som inte kände igen de många platser och stråk som kom upp i diskussioner kring områdets rekreativa kvaliteter. Här ligger en utmaning att öka tillgängligheten och kunskapen om alla dessa kvaliteter som så många lyfter fram som det bästa med Farsta.

1: Gångbron till Farstanäset 2: Utegyrn vid Farsta IP 3: Grönt stråk utmed Magelungen 4: Farsta IP.

6 TRYGGHET

TRYGGHET OCH OTRYGGHET

Otrygghet var ett återkommande tema under fokusgruppsintervjuerna. Som tidigare nämnts så byts en känsla av trygghet till otrygghet när mörkret faller över Farsta. Farsta centrum upplevs som öde och dött kvällstid då det skapas många mörka och tomma platser på centrumets baksidor och på och kring de tomma parkeringsplatserna. Vad gäller gångstråken så väljer många att kvällstid undvika stråk de normalt tar under dagen då de då upplevs mörka och otrygga.

"Det behövs mer stadsbebyggelse istället för höga punkthus med långt mellan husen. Det ger stora tomma och mörka ytor som är otrygga att passera till fots." (Man, genskjutsintervju)

"Sen har de gjort det jättefint längs Ågesta broväg, där var det ju slum nu men de byggde om skolan och nu är det jättefint. Där hänger husen ihop och det känns mer som stad." (Man, fokusgrupp villa/radhus)

"Jag skulle aldrig promenera till centrum själv på kvällen". (Kvinna, fokusgrupp inpendlande)

"När jag promenerar hem då det är mörkt, brukar gå längs med vägarna där det finns bus och är upplyst. De dåligt upplysta gångvägarna gör att det inte känns tryggt att ta dem när det är mörkt ute." (Kvinna, fokusgrupp villa/radhus)

"Barnen vågar inte ta tunnelbanan därifrån. De går till pendeltåget eller t-bana Farsta C, även om det är längre. Det är ett gäng som hänger i Farsta strand t-bana som gör det otrevligt. Förstår inte varför de hänger där, då där inte finns något att göra. Framförallt

kvällstid upplevs det som otryggt." (Kvinna, fokusgrupp villa/radhus)

"När jag promenerar hem då det är mörkt brukar jag gå längs med vägarna där det finns bus och är upplyst. De dåligt upplysta gångvägarna gör att det inte känns tryggt." (Kvinna, fokusgrupp villa/radhus)

"Jag är inte otrygg men börde att de brukar råna folk mellan Farsta centrum och Farsta strand." (Man, genskjutsintervju)

"Det finns ju yngre som hänger vid kiosken nere på Forshagaplan, och de kan vara ganska bögljudda. Jag känner mig inte otrygg eftersom jag vet vilka de är. Men om jag inte var härifrån skulle jag nog vara rädd." (Kvinna, fokusgrupp bostadsrätt)

"Det är obehagligt längs tunnelbanan mot punkthusen på Sunnegatan. Min dotter hade en kompis som bodde där. Jag var alltid rädd när hon skulle gå hem över Munkforsplan." (Kvinna, fokusgrupp villa/radhus).

"Håller mig inne på kvällen men är inte otrygg" (Kvinna, fokusgrupp bostadsrätt)

"Att gå hem från tunnelbanan i Farsta strand på kvällarna är otryggt, mycket bus när det är mörkt". (Kvinna, fokusgrupp villa/radhus)

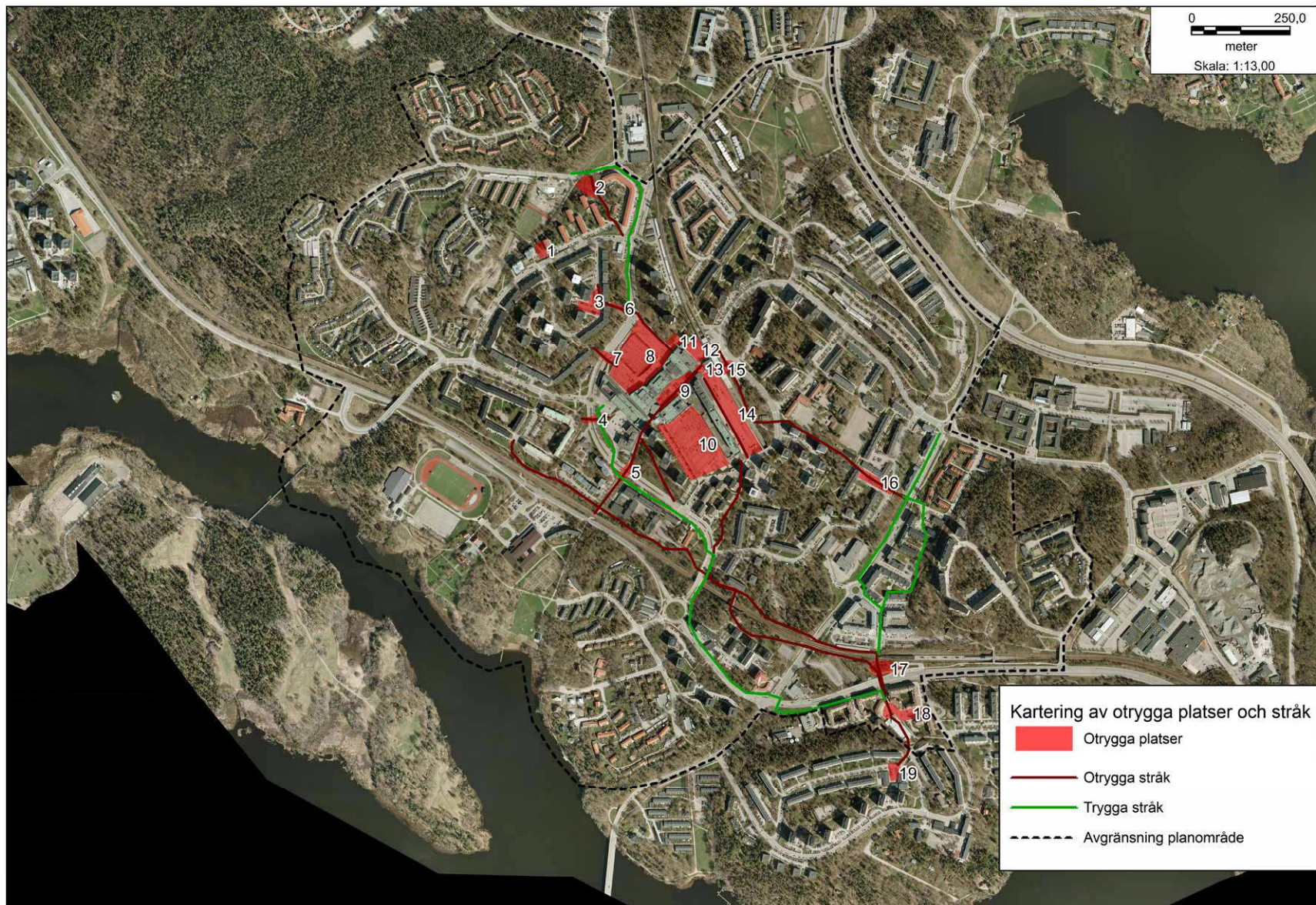
"Skulle känna mig otrygg i centrumet nattetid, men är ändå inte ute de tiderna" (Kvinna, genskjutsintervju)

Redogörelserna som beskriver otrygga platser och stråk

var många. I kartan på nästa sida karteras de platser och stråk som återkom under fokusgrupperna. Generellt kan konstateras att när mörkret faller så omvärderar farstaborna många på dagtid uppskattade platser och stråk. Exempelvis är Farsta torg en av favoritplatserna men nämns samtidigt som väldigt otryggt kvällstid.

Som tidigare nämns går det även att utläsa att upplysta vägar väljs framför gångstigar givet att dessa ofta saknar känslan av att någon kan se och observera. Områdets många gångtunlar nämns även som otrygga inslag.

6 TRYGGHET KARTERING AV OTRYGGA PLATSER OCH STRÅK

Lista över platser

- 1: Forshagaplan
- 2: Grönområde vid Värmlandsvägen
- 3: Molkolmsbacken
- 4: Gångtunnel under Farstavägen
- 5: Gångtunnel till Farsta gymnasium
- 6: Gångstig till Molkomsbacken
- 7: Spiraltrappan
- 8: Farstaplan
- 9: Farsta torg
- 10: Storforsplan
- 11: Kyrkparken
- 12: Busstorget
- 13: Farsta T-bana
- 14: Munkforsplan
- 15: Gångtunnel under T-bana
- 16: Sunneplan
- 17: Farsta strand pendeltåg
- 18: Farsta strandplan
- 19: Brunsborgsplan

Karta: Kartering av otrygga platser och stråk samt trygga platser.

6 TRYGGHET SLUTSATSER

I centrala Farsta har andelen som utsatts för hot eller misshandel de senaste 12 månaderna halverats mellan 2008 och 2011. I Farsta strand är tyvärr trenden den motsatta där andelen har fördubblats under samma tidsperiod. Andelen som utsatts för rån de senaste 12 månaderna har ökat i såväl centrala Farsta (från 1,9 till 2,3 procent mellan 2008 till 2011) som i Farsta strand (från 1,4 till 5,8 procent).

I centrala Farsta har andelen som är oroliga för att gå ut sent på kvällen i området där de bor på grund av rädsla för att utsättas för brott sjunkit från 20 till 10 procent mellan 2008 till 2011. I Farsta strand är motsvarande siffror 22 respektive 14 procent och i Stockholms stad som helhet 10 respektive 7 procent. (*Trygg i Farsta?*, 2011)¹.

Statistiken indikerar att vissa brott i det offentliga rummet ökar för området som helhet samtidigt som otryggheten minskar på individnivå.

Trots att andelen som är upplever otrygghet sjunker så är det många intervjuade farstabor, nästan uteslutande kvinnor och äldre, som upplever otrygghet i vardagen. En otrygghet som begränsar rörelsen i området och därmed skapas en negativ spiral där otrygghet och minskad rörelse förstärker varandra. Kanske kan en förklaring till den minskade upplevda otryggheten finnas i att det faktiskt pågår en satsning på Farsta, som denna rapport är en del av, och att det sker insatser med syfte att stärka tryggheten, som exempelvis trygghetsvandringar.

¹ Statistiken baseras på Socialtjänstförvaltningens trygghetsundersökning 2008 samt 2011.

1: Ågesta broväg 2: Gångtunnel under Farstavägen 3: Grönt stråk söder om Farsta torg i februari

4: Grönt stråk söder om Farsta torg en eftermiddag i juni

7 IDENTITET OCH FRAMTIDS- DRÖMMAR

BEFOLKNING OCH IDENTITET

IDENTITET OCH FRAMTIDSDRÖMMAR BEFOLKNING OCH IDENTITET

Det var framför allt arbetar- och medelklassen som flyttade till Farsta då det byggdes på 1950- och 1960-talet. Det byggdes som den moderna ABC-förorten med Vällingby som förebild. NK fanns här, och prinsessan Sibylla var på plats då Farsta centrum invigdes. Många av de äldre som flyttade hit när det byggdes bor kvar, men börjar bli lite till åren. De äldre säger att det är många i Farsta som numera går med rullator, men att det även är ett generationsskifte på gång. Andelen barnfamiljer som flyttar hit har ökat.

Den äldre delen av befolkningen upplever att den största skillnaden i Farsta idag jämfört med när det byggdes är att andelen människor med utländsk bakgrund har ökat. Statistiken visar att andelen invånare i Farsta som har utländsk bakgrund är i paritet med staden i övrigt. De boende i Farsta anser överlag att befolkningen i Farsta är blandad men att det är positivt.

"Det finns folk från olika samhällsklasser här, det är bra." (Man, genskjutsintervju)

"Jag skulle inte tänka på Farsta som ett högstatusområde, men inte heller ett lågstatusområde. Det var många arbetare som flyttade hit när det byggdes. Det flyttade arbetare från hela Södermalm till söderort för här fanns modernitet". (Kvinna, fokusgrupp hyresrätt)

"Min dotter vill att jag ska flytta till Lidingö, men det vill inte jag. Jag skulle inte passa in där, här passar jag in. Här är inget snobbigt, man duger som man är. I Farsta kan man vara som man är."

(Kvinna, fokusgrupp äldre)

"Här är det mångkulturellt, men inget negativt med det." (Man, genskjutsintervju)

Blandningen är något som inte bara präglar befolkningen i Farsta, blandning används även för att beskriva bebyggelsen och de enskilda husen. Här finns en blandning av stilar och byggnadsstruktur; från småskaliga radhus till höga punkthus och med nyare bebyggelse.

Blandningen av stad och natur är även ett tema som återkommer i väldigt positiva termer. De goda kommunikationerna skapar en känsla av närheten till Stockholm city. Farsta centrum rika utbud av affärer och service skapar en känsla av att "allt finns här". Sammantaget bidrar det till en känsla av centralitet. Magelungens och Drevvikens promenadstråk, bärplockningen och löpslingorna i Fagersjöskogen, lekplatserna och de gröna stråken i Farstaängen och Klyftan, möjligheten att komma nära naturen och vattnet genom Farsta gård, Hökarängsbadet och Farstabadet bildar en grön fond till denna centralitet och sammantaget upplever många att blandningen av stad och natur skänker Farsta en lika unik som uppskattad karaktär.

"Kombinationen är rätt ovanlig, stort centrum, stor tunnelbana och natur." (Kvinna, fokusgrupp ungdomar)

"Trevlig förort men natur, tunnelbana och pendeltåg, lätt att ta sig hit och härifrån." (Kvinna, genskjutsintervju)

7 IDENTITET OCH FRAMTIDS- DRÖMMAR DEN PERFEKTA ABC-STADEN?

DEN PERFEKTA ABC-STADEN ELLER TRÅKIG FÖRORT?

Blandningen av centralitet, natur och en varierad bebyggelse och befolkning kan ses som ett uttryck för den perfekta ABC-staden. Samtidigt upplever några få att Farsta saknar identitet och många påtalar bristen på trygghet kvällstid och att det är stökigt på många platser.

"Farstas problem är att det inte har någon identitet idag. Allt är lagom och praktiskt, inget som sticker ut. Möjligtvis Centrum. När NK försvann så försvann lite av identiteten. Det känns 60-tal, det är gråputs som blivit smutsigt med åren. Det är höghus som känns tråkigt." (Kvinna, fokusgrupp villa/radhus)

"Det känns inte mysigt här. Det är inte som att promenera omkring i Enskede eller Bromma.... Tror på stadsradbus. Typ Silverdal och Sköndal, med blandad bebyggelse" (Kvinna, fokusgrupp villa/radhus)

"Hade kunnat bo här om det hade haft ett bättre rykte och en annan atmosfär." (Kvinna, fokusgrupp inpendlande)

"Jag som har bott här – jag var aldrig rädd eller otrygg. Tror att Farsta har ett oförtänt dåligt rykte. Tror att det finns mycket ungdomar - i Farsta bor knarkarna." (Kvinna, fokusgrupp inpendlande)

"Man får åka in till stan om man vill hitta på något. När man var liten kändes det som om man hade mer att göra, nu finns det inte lika mycket." (Kvinna, fokusgrupp ungdomar)

Det svåra uppdraget är att bibehålla en del av den äldre känslan som finns i området och bevara den gröna prägel som så många uppskattar, men samtidigt möjliggöra en modernisering och en upprustning som kan förbättra områdets rykte och skapa trygga och livfulla mötesplatser och stråk oavsett årstid och ljusförhållande. En satsning på ungdomar och i synnerhet genom mötesplatser och aktiviteter är även en pusselbit för framtidens Farsta som många lyfter fram.

"Man måste satsa på ungdomarna. Tar man hand om dem så blir det lugnare även för de äldre. Då rycker de inte våra handväskor." (Kvinna, fokusgrupp äldre)

"Man får ju tänka på vad man lockar för folk. Med de kommunikationer som finns är det många unga som vill flytta hit, men då måste man ha mindre lägenheter, ungdomar vill inte bo i en fyra." (Kvinna, fokusgrupp ungdomar)

"Om det är bra för ungdomarna så mår föräldrarna bra, det smittar av sig. Det måste få kosta, gör man inget så kostar det mer sen." (Man, genskjutsintervju)

"Det är ju naturen som gör Farsta unikt! Tror på en idrott- och frilufsprofil." (Man, fokusgrupp villa/radhus)

"Jag är orolig att de ska förtäta så att grönområdena försvinner." (Kvinna, fokusgrupp äldre)

7 IDENTITET OCH FRAMTIDS- DRÖMMAR SLUTSATSER

Visionen för framtidens Farsta kan beskrivas i en blandning mellan rädslan för att en förtätning ska äta upp de uppskattade grönområdena och en vilja att Farsta ska bli en bättre plats att bo på och som kan locka nya Farstabor, generera ökad trygghet och bättra på Farstas rykte.

Variationen i området lyfts fram som positivt av de flesta farstabor och behör såväl befolkningens demografi som variationen i byggnadsstilar och upplåtelseformer, såväl som att det är nära till både natur och butiker.

En satsning på ungdomar efterfrågas och bör var vägledande i den fortsatta planeringen, inte minst mot bakgrund av att det kan få positiva effekter på den upplevda tryggheten. En sådan satsning bör omfatta såväl aktiviteter och mötesplatser som kan motverka att ungdomar ”hänger runt” samt att planeringen av kommande bostäder tar hänsyn till storlek och upplåtelseformer som kan attrahera exempelvis ungdomar.

8 AVSLUTANDE ANALYS

STYRKOR

Farsta har, med sitt Centrum och sina naturområden, beskrivits som en stad i staden. Samtliga fokusgrupper har påpekat att Centrum är av stor vikt, som mötesplats men framför allt för att det är praktiskt; att all typ av service finns här. Man behöver inte åka in till Stockholm city om man inte vill. Samtidigt finns mycket god tillgänglighet gentemot kommunikationer och det är smidigt att resa kollektivt till och från Farsta.

De många grönområdena bidrar starkt till att skapa platser för rekreation och friluftsliv, mötesplatser och viktiga sociala träffpunkter och bidrar starkt till den positiva upplevelsen av blandningen mellan stad och natur.

SVAGHETER

Otryggheten på kvällstid är ett återkommande tema. Även om många inte direkt känner sig otrygga i Farsta säger de i samma mening att de inte går ute kvällstid. Detta skapar stora begränsningar i rörelsemönster och livskvalitet. Samtidigt upplever många att Farsta har ett oförtjänt dåligt rykte, något som inflyttade ger uttryck för; där Farsta har visat upp sig från en bättre sida än de förväntat sig.

VIKTEN AV SOCIALA NÄTVERK FÖR ATT SKAPA TRYGGHET

Fler mötesplatser efterfrågas, speciellt efter att Centrum stängt. Fokusgrupp äldre påpekade samstämmigt att det är viktigt att det finns aktiviteter för unga för att de inte ska "hänga" i olika gäng runt centrum när det blivit mörkt. Fokusgrupp ungdomar påpekar också att utökade aktiviteter för yngre skulle vara bra även om de olika gym-

men och fritidsgården Tuben finns. Samtliga fokusgrupper påpekar att det saknas mötesplatser efter att centrum stängt och bland önskemålen har en biograf och en bra restaurang stått högt på listan.

Bristen på mötesplatser, där Farstas blandade befolkning kan mötas bidrar till att förstärka otryggheten. Under fokusgrupperna framkommer att upplevd otrygghet har överkommit efter något så enkelt som att man sagt hej till en grupp ungdomar som man länge varit rädd för. Att skapa platser för möten har potentialen att övervinna rädsla och skapa ett tryggare klimat.

STÖRRE UTBUD AV AKTIVITETER OCH KULTUR

Det är värt att nämna bio igen, det återkom nämligen i samtliga fokusgrupper som ett önskemål för framtida Farsta. Även kultur i mer generell mening efterfrågas, exempelvis teater och konst.

Många menar att Farsta skulle vara en bra plats för en idrotts- och hälsoprofil men gärna även med beaktande och förstärkande av frilufsvärdena.

Som tidigare nämnts efterfrågas även fler aktiviteter för ungdomar, ett aktivitetshus i snitt med fryshuset var ett förslag som återkom i några av fokusgrupperna.

GÖR CENTRUM TRYGGARE KVÄLLSTID

Otryggheten i Centrum kvällstid var ett återkommande tema. De många baksidorna, de tomma parkeringsplatserna, hängande undomar och alkisar är faktorer som bidrar till att skapa denna otrygghet. Denna otrygghet åter-

finns vid såväl Farsta centrum som Farsta strand. Även Sunneplan präglas av en öde och otrygg känsla kvällstid.

BEVARA DET GRÖNA

Fokusgrupperna äldre och ungdomar påpekar speciellt att det är viktigt att lösa bostadsbristen, och då gärna genom att förtäta. Dock menar samtliga att Farstas viktigaste tillgång är just naturområdena; promenaden vid Magelugnen, Drevviken, Ågesta, Farstanäset och Fagersjöskogen är några. Dessa är viktiga att värna om!

De många närliggande naturvärdena är en av Farstas absoluta styrkor, och människor uppskattar att ha träd utanför fönstren. Samtidigt så bidrar det gröna bland gång- och cykelbanor till otrygg rörelse under kvällstid.

Att öka tryggheten kvällstid och samtidigt bevara allt det gröna är delvis motsatta intressen, men det bör gå att förtäta utan att de gröna värdena går förlorade.

Röjning av sly och skötsel av det gröna kan bidra till att gångvägar upplevs som mer trygga utan att behöva ta bort de gröna värdena.

SMÅSTAD OCH SMÅSKALIGT

Ett flertal personer har poängterat att de vill att Farsta ska fortsätta att vara som en småstad med bevarad småskalighet. Detta kan tyckas vara motsägelsefullt då de centrala delarna av Farsta präglas av storskaliga byggnader, parkeringar och höghus. Många menar att de vill bevara 50- och 60-tals stilen, och kanske är det radhusområdena och de lite mindre lägenhetsområdena som man menar är

det småskaliga. Det finns de som säger att de tycker det är lugnt och skönt i Farsta, inte lika stressigt som inne i stan. De menar att Farsta skulle kunna ligga var som helst i Sverige, det känns inte som att det ligger i Stockholm.

Vad som är fint respektive fult är individuellt. Synen på Ågesta broväg skiljer sig åt men en majoritet är överens om att området blev mycket tryggare och trevligare efter nybyggnationen utmed vägen och att det tidigare var ett ”sunkigt” ställe.

PARKERINGARNA

Invånarna anser att parkeringarna vid Centrum behövs, men de förvandlas till otrevliga, blåsiga och otrygga platser efter kl 21.00. Förslag på att gräva ner parkeringarna och bebygga dem återkom som förslag.

ORIENTERBARHET OCH TRYGGA STRÅK

Kopplingen mellan Farsta centrum och Farsta strand är svag och många av de stråk som binder samman stadsdelens två starka centrumbildningar upplevs otrygga kvällstid. Detta gäller även kopplingen mellan Farsta centrum och sunneplan. Även kopplingen mellan Farsta centrum och Farstabadet/Farsta gård/Farsta simhall präglas av otrygga stråk och mörka gångtunnlar. De inpendlande Teliaanställda som intervjuades under en av fokusgrupperna beskrev även att kopplingen mellan Telia och Farsta centrum präglas av otrygga språk, vilket fick många att ta bilen för att undvika att behöva gå till tunnelbanan när det var mörkt.

Ågesta broväg var som tidigare nämnts ett uppskattat inslag i stadsbilden. Här upplevs det tryggare att gå kvällstid och bidrar därmed till en delvis tryggare sträcka mellan Farsta strand och Farsta centrum. Detta ska naturligtvis inte ses som någon lösning som kan reproduceras i området i stort, dock kan de positiva värden som bebyggelsen skapat delvis vägleda den kommande planeringen som Farsta står inför. Ny bebyggelse som skulle kunna skapa tryggare stråk, som Ågesta broväg genererat, har stor potential att bidra till ett tryggare mer sammanhängande Farsta.

REFERENSLISTA

Fogelström, Per Anders, (1969) *Söder om Tullen*. Stockholm: Bonnier.

Legaite, Greta, (2010) *Public space as a good meeting place*. Stockholm: Kungliga Tekniska Högskolan.

Spacescape, (2012) *Farsta - analys av tyngdpunkten*.

Stockholms stad, SBK, (2010) *Vision Söderort 2030*.

Stockholms stad, SBK, (2010) *Promenadstaden - översiktsplan för Stockholm*.

Stockholms stad, Socialtjänstförvaltningen, (2011) *Trygg i Farsta?*

Stockholms stad, (2012) *Områdesfakta Farsta*.

Stockholms stad, SBK, (2012) *Stadsbyggnadsstrategi tyngdpunkt Farsta*.

Stockholms stad, Exploateringskontoret, (2012) *En undersökning av gång- och cykelstråk i centrala Farsta*.

BILAGA 1: SOCIAL KONSEKVENSBESKRIVNING AV BEBYGGELSESTRATEGI CENTRALA FARSTA

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. Inledning	4
2. Förutsättningar för analys	6
3. Bebyggelseförslag	10
4. Konsekvensbeskrivning	12
4.1. Centrum	10
4.2. Nykroppastråket/Farsta gård	18
4.3. Farstavägsstråket	22
4.4. Farstaängsstråket	26
4.5. Hästhagsstråket	30
4.6. Farstastrandsstråket	34
4.7. Kompletteringar	38
4.8. Gröna linjen och pärlbandet	42
5. Slutsatser	46

Beställare: Lena Nordenlöw, stadsbyggnadskontoret
Projektledare: Lena Nordenlöw, stadsbyggnadskontoret
Arbetsgrupp: Nils Tunving, exploateringskontoret
Inger Åberg, exploateringskontoret
Patrik Berglin, exploateringskontoret
Nina Lindberg, trafikkontoret
Martin Båth, trafikkontoret
Anette Jansson, miljöförvaltningen
(Samtliga ovan från Stockholms stad)

Konsultgrupp
Uppdragsledare: Gustav Malm, White arkitekter AB
Handläggare: Anna Ågren, White arkitekter AB
Kvalitetsansvarig: Viktoria Waldin, White arkitekter AB
Foto: Gustav Malm och Anna Ågren, White arkitekter AB

1. INLEDNING

BAKGRUND OCH SYFTE

Farsta har i gällande översiktsplan för Stockholms stad - Promenadstaden - pekats ut som en av nio tyngdpunkter. Ambitionen som utpekandet av de nio tyngdpunkterna visar på är att skapa förutsättningar för en flerkärningstruktur i Stockholm, med täta och innehållsrika tyngdpunkter i ytterstaden. (Stockholms stad, 2010)

En viktig utgångspunkt i Promenadstaden är att skapa förutsättningar för etablering av nya bostäder, exempelvis i tyngdpunkterna. Stockholms län lider av ett utbreddt underskott av bostäder, där ständigt stigande inflyttning möts av fortsatt låg nyproduktion. Länsstyrelsen i Stockholm beräknar att det i länet som helhet behöver byggas 300 000 nya lägenheter till 2030, för att kunna hantera den ständigt växande befolkningen. Stockholms län växer i dagsläget med ca 35 000 invånare om året. (Länsstyrelsen i Stockholm, 2013)

Farsta är en av nio utpekade tyngdpunkter, där ett programarbete för att möta Promenadstadens inriktning nu pågår.

Under våren 2013 genomfördes en social miljöanalys av centrala Farsta. Syftet med denna var att ge en fördjupad bild av den sociala miljön i Farsta samtidigt som den fysiska miljön utforskas ur ett brukarperspektiv. Farstabornas egna erfarenheter, upplevelser och visioner utgjorde den empiriska grunden i miljöanalysen. Genom en dialog som inbegrep olika former av intervjuer samlades denna data in. Även resultatet från tidigare genomförda dialogak-

tiviteter ingick i det analyserade materialet. Under hösten 2013 presenterades en bebyggelsestrategi med förslag för hur centrala Farsta ska utvecklas (Nyréns, 2013). Syftet med denna konsekvensbeskrivning är att relatera och analysera innehållet i bebyggelsestrategin med resultatet och slutsatserna från den sociala miljöanalysen.

Bebyggelsestrategin är indelad i ett antal olika stråk som alla har sin utgångspunkt i centrum. Totalt planeras det i bebyggelseförslaget för ca 2500 nya bostäder. Överdäckning av tunnelbane- och pendeltågsräls är en förutsättning för delar av utbyggnationen. Bebyggelseförslaget presenteras närmare i avsnitt 3, liksom under respektive områdesanalys.

Ett övergripande syfte med den sociala miljöanalysen var att involvera och ge plats för dagens farstabor i den strategiska planering som utredningen var en del av. Den sociala konsekvensbeskrivningen fortsätter detta syfte genom att resultatet från den sociala miljöanalysen används för att konsekvensbedöma den föreslagna bebyggelsestrategin.

METOD

Då området för analysen är geografiskt stort har konsekvensanalysen genomförs per delområde utifrån den indelning som Stadsbyggnadskontoret föreslagit (sid 11). En sammanvägd bedömning av förslaget i sin helhet har också gjorts efter genomgång av samtliga delområden.

Analysen har genomförts utifrån 1: framkomna synpunkter från den sociala miljöanalysen, 2: teori kring god byggd miljö (se avsnitt 2) och 3: gåtursanalys. Vid gåturs-

analysen har två konsulter promenerat samtliga stråk för att på plats notera styrkor och svagheter med bebyggelseförslaget.

På områdesnivå har analysen genomförts med grund i den sociala miljöanalysens fokus på platser (favorit/sämlare/mötes), tillgänglighet, rekreation, trygghet och identitet. Resultaten från den sociala miljöanalysen används för att beskriva styrkor och svagheter inom respektive område i bebyggelsestrategin. Om befintliga värden hotas utgör det en svaghet. Kan befintliga brister motverkas eller kan framtida värden skapas utgör det en styrka.

Respektive område har på plats analyserats under hösten 2013 (gåtursanalys) för att möjliggöra en fördjupad förståelse av bebyggelsestrategins konsekvenser, på den enskilda platsen samt i relation till området som helhet.

Gåtursanalysen samt innehållet i den sociala miljöanalysen utgör en sammanvägd grund för konsekvensanalysen.

Denna sociala konsekvensbeskrivning är en av flera konsekvensutredningar som Stockholms stadsbyggnadskontor låtit utföra. Förutom det sociala perspektivet belyser övriga utredningar: barnperspektivet, trafik, ekologi, transport, handel samt landskap. För att utredningarna inte ska överlappa finns det delar som vanligtvis ingår i en Social konsekvensbedömning (SKB), som inte inkluderas i denna rapport.

DISPOSITION

Kapitel 2 beskriver förutsättningar och riktlinjer för genomförande av sociala konsekvensbeskrivningar och

1. INLEDNING

bildar samtidigt en teoretisk grund för analysen. Bebyggelsestrategin beskrivs visuellt i kapitel 3, där även en områdesindelning presenteras. Denna återkommer till viss del i analysen och hjälper läsaren att identifiera de platser som analyseras. I kapitel 4 görs en sammanfattning av analysen under styrkor och svagheter för respektive delområde. Under varje område beskrivs även, där det är relevant, slutsatser från den sociala miljöanalysen. Vidare beskrivs rekommendationer och en sammanvägd analys för respektive delområde. I kapitlet beskrivs även bebyggelseförslaget genom kartor och text. Med hjälp av miljöbilder ges även läsaren en känsla av platsens karaktär. I kapitel 5 presenteras slutsatser av konsekvensbeskrivningen genom en samlad bedömning utifrån rubrikerna:

2. FÖRUTSÄTTNINGAR FÖR ANALYS

platsanalys, tillgänglighet, trygghet samt identitet.

OM SOCIALA KONSEKVENSBESKRIVNINGAR

Social hållbarhet handlar om att bygga ett långsiktigt stabilt och dynamiskt samhälle där grundläggande mänskliga behov uppfylls. En social konsekvensbeskrivning (SKB) sätter människan i fokus vid förändringar i samhället. Medan matematiska och naturvetenskapliga modeller för bedömning går att kvantifiera är sociala prognoser av sin natur mer elastiska. En SKB syftar till att i tidigt skede se över positiva och negativa konsekvenser av ett projekt eller program, för att ge nuvarande och kommande generationer bästa förutsättningar för att leva i en god bebyggd miljö. En miljö som sätter människors behov i fokus.

RIKTLINJER

I plan- och bygglagen första kapitel står det att bestämmelserna i denna lag syftar till att, *med hänsyn till den enskilda människans frihet, främja en samhällsutveckling med jämlika och goda sociala levnadsförhållanden och en god och långsiktigt hållbar livsmiljö för människorna i dagens samhälle och för kommande generationer.*

Den övergripande målformuleringen i Miljökvalitetsmålet God bebyggd miljö lyder: *städer, tätorter och annan bebyggd miljö ska utgöra en god och hälsosam livsmiljö samt medverka till en god regional och global miljö. Natur- och kulturvärden ska tas till vara och utvecklas. Byggnader och anläggningar ska lokaliseras*

och utformas på ett miljöanpassat sätt och så att en långsiktigt god hushållning med mark, vatten och andra resurser främjas.

International Association of Impact Assessment (IAIA) har tagit fram principer för utförandet av SKB, vilken inkluderar analys och beskrivning av följande sociala konsekvenser; (i) människors livsföring, (ii) människors kultur, (iii) det samhälle i vilket människor lever, (iv) det politiska systemet, (v) människors miljö, (vi) människors hälsa och välmående, (vii) människors personliga rättigheter, samt rätt till egendom samt (viii) människors rädslor och förhoppningar. (IAIA, 2003)

I det brittiska certifieringsverktyget Breeam communities poängteras att det viktigaste i ett tidigt skede är att genomföra en konsultationsprocess, i syfte att lyssna på vad olika grupper i lokalsamhället har för behov. I Breeam communities framhålls att *processen* är central. En väl genomförd dialogverksamhet innefattar mer än ett samråd, och bygger på återkoppling och kommunikation genom hela processen. Det innebär att proaktivt söka upp invånare och ta tillvara deras synpunkter i tidigt skede, för att på så sätt tillvarata lokal kunskap, samt att återkoppla hur medborgarnas synpunkter tas tillvara i det fortsatta arbetet. (Breeam, 2011)

Göteborgs stad har utvecklat egna riktlinjer för genomförande av social konsekvensanalys, SKA. I dessa fokuseras på följande sociala aspekter: (i) sammanhållen stad, (ii) samspel, (iii) vardagsliv, (iv) identitet. I ett första steg görs en inventering av det redan existerande sociala livet.

Detta sker med fördel genom olika former av dialog och samråd. Åtgärdsförslag tas fram som stärker de inventerade sociala aspekterna. Efter det så görs en konsekvensbedömning. (Göteborgs stad, 2011)

AVGRÄNSNING

Då etablerad praxis för hur SKB ska genomföras saknas, och frivilliga riktlinjer är generellt hållna och skiljer sig något åt, krävs en anpassning av metod och inriktning utifrån denna utrednings förutsättningar.

Denna SKB tar avstamp i ovan nämnda riktlinjer, genom att i den sociala miljöanalysen beskriva människors vardagsliv i den offentliga miljön i Farsta. Hur rör man sig, vad gör man på fritiden, vilka platser besöker man och i vilket syfte. Hur är livsmiljön i Farsta och vad värderar människor som bor där. I den sociala miljöanalysen har även identitetsfrågan lyfts fram. Genom intervjuerna i den sociala miljöanalysen har en dialogprocess inletts. Det är även viktigt att resultaten från konsekvensbeskrivningen återkopplas till medborgarna. Hur tog staden tillvara på de synpunkter som framkom från invånarna?

Det geografiska området som omfattas av utredningen är stort och omfattningen och inriktningen av dialogen har varit tvunget att begränsas. En aspekt som inte berörs i fördjupande ordalag är hälsa. Däremot så berörs gång- och cykeltrafik i transportutredningen, och i denna SKB berörs platser som människor uppsöker för rekreation och möjligheten att röra sig i trygga miljöer. Likaså berörs

2. FÖRUTSÄTTNINGAR FÖR ANALYS

inte barnperspektivet i denna rapport, men tas upp i barnkonsekvensanalysen, som genomförs av annan konsult. Utifrån rådande förutsättningar så fokuserar den sociala konvekvensbeskrivningen på följande fyra fokusområden:

1. Platsanalys
2. Tillgänglighet
3. Trygghet
4. Identitet

TEORI

Platsanalys handlar om favoritplatser och mindre attraktiva platser. Det kan innebära mötesplatser, viktiga platser för rekreation, liksom platser som upplevs som otrygga, tråkiga eller icke funktionella. Det kan även vara målpunkter för service och handel. I konsekvensbeskrivningen analyseras hur en plats som är viktig för många människor påverkas av bebyggelseförslaget och på vilket sätt? Vidare om bebyggelseförslaget innebär att mindre attraktiva platser kan tänkas bli mer attraktiv genom förslaget?

Tillgänglighet är ett komplext begrepp och kan fyllas med skilda värden och egenskaper. Utifrån denna utredningsperspektiv (då parallella konsekvensbeskrivningar gjorts) behandlas främst människors rörelsemönster, och upplevelsen av dessa. Svårigheterna att orientera sig i Farsta har varit återkommande i den sociala miljöanalysen. Att människor generellt sett är nöjda med tillgängligheten avseende handel och service konstaterades i den sociala miljöanalysen, och berörs bara marginellt i denna SKB. Tillgänglighet till rekreation berörs i landskapsanalysen i

kvantitativa termer. I denna SKB berörs kvalitativa aspekter av rekreation utifrån vad som framkom i miljöanalysen, exempelvis trygghet och orienterbarhet.

Trygghet handlar om att skapa trygga rum i den offentliga miljön. Trygghet handlar även om ett jämlikhetsperspektiv. Alla grupper i samhället har rätt att känna sig trygga i den offentliga miljön, oavsett ålder, kön, etnicitet, sexualitet etc.

När det gäller trafikstrukturer kan motstridighet uppstå mellan krav på trafiksäkerhet och platsers upplevda trygghet. Ur trafiksäkerhetssynpunkt finns ibland orsak att skilja olika trafikslag från varandra och att låta dem korsa varandra planskilt genom gångtunnlar. Ur trygghetssynpunkt däremot, leder sådana åtgärder i allmänhet till en utglesning av mängden samtidigt närvarande människor i stadsrummet. Därmed minskar den naturliga sociala övervakningen och man kan uppleva sig vara ensam och utsatt, även om något reellt hot inte föreligger. Det senare kan i sin tur leda till att man undviker vissa stråk, som då blir än mer övergivna och otryggheten stärks.

Ur trygghetssynpunkt finns det således anledning att försöka koncentrera och samla olika trafikslag så att de tillsammans ökar närvaron av människor i utemiljön och därmed skapar en grund för social trygghet. Av samma orsak finns det skäl att inte i alltför hög grad skilja kommunikationsstråk från bebyggelse. Då sker en utglesning av människors närvaro, vilket gör att fler platser blir mindre befolkade med svag informell övervakning. Byggnader kan exempelvis komma att sakna passerande människor

och många gång- och cykelvägar omvänt kan inte ses från bebyggelsen. (Polismyndigheten i Stockholms län, 2005)

Trafiksepareringen skapar även andra nackdelar, som ökade avstånd, otrygga tunnlar och försämrade orienterbarhet. (White Arkitekter AB & Spacescape AB, 2011) Gångtunnlar upplevs ofta som otrygga platser. Många människor väljer att istället gå längs med starkt trafikerade vägar för att slippa passera genom gångtunneln. Om tunnlar byggs är det mycket viktigt att de utformas på ett sätt som möjliggör att trygghet kan skapas, exempelvis genom ljussättning. (Polismyndigheten i Stockholms län, 2005)

Med tanke på den informella kontrollen är det att föredra att husen nås via "framsidan" med entréerna mot gångstråk och trottoarer. Eventuella dörrar på "baksidan" ska helst bara leda till den egna gården, inte till stråken. Det bör därför inte finnas vägar och annan genomfartsrörelse på baksidan. På så sätt styrs även besökare till husens entrésida. (Polismyndigheten i Stockholms län, 2005)

Ett sätt att nischa sig och ge en egen profil åt en stadsdel kan vara att satsa på skapande verksamhet, aktiviteter som av de boende och omvärlden uppfattas som kreativa och nyskapande. Exempelvis genom att låta lokala konstnärer sätta sin prägel på området, eller upplåta mark för de boendes att ägna sig åt stadsodling. Begreppet "identitet" i samband med stadsdelsförnyelse kan också handla om att stärka identiteten utåt, och många gånger om att förändra identiteten, till exempel med intresseväckande arkitektur. Att skapa områdesanknuten identitet och självförtroende

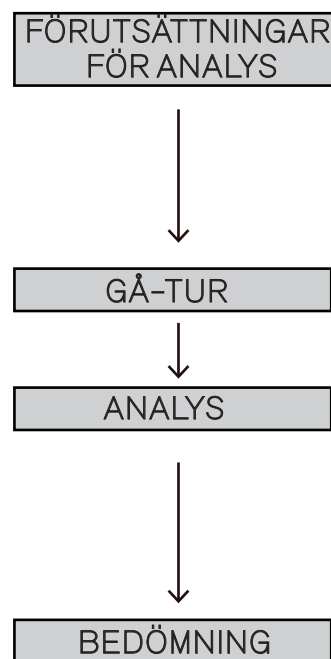
2. FÖRUTSÄTTNINGAR FÖR ANALYS

är ett sätt för boende att känna stolthet över sin närmiljö. En gestaltningsmässigt varierad bebyggelse skapar blandning och identitet. Att lyfta fram platsens äldre historia, vad som fanns där innan, men också den moderna historien kan även skapa lokal identitet. (Boverket, 2010)

Identitetsskapande arkitektur kan också handla om att förbättra och förnya den fysiska och sociala miljön i utsatta områden. Fysiska åtgärder kan exempelvis vara att bryta anonymiteten och storskaligheten, t.ex. genom satsningar på arkitektoniska kvalitéer och konstutsmyckning. (Storstadsutredningen, 1990) En ökad gestaltningsmässig variation i bebyggelsen är vidare något som bör eftersträvas. (Boverket, 2004)

Att skapa deltagande bland och dialog med boende i ett område som genomgår förändringar bidrar till flera mervärden. Forskningen kring de mervärden som deltagande och dialog inom planprocessen skapar har relaterats till förbättrad folkhälsa - minskat utanförskap (Statens folkhälsoinstitut, 2003); stärkt förtroende gentemot tjänstemän och politik samt smidigare planprocesser (Boverket, 2010); stärkande av det lokala sociala kapitalet - stärkt sammanhållning och tillit mellan boende (Boverket, 1998); stärkt lokalt politiskt kapital - förmågan och tilltron till möjligheten att skapa förändring i samhället (Khakee, 2000). Utifrån ett professionellt perspektiv framhålls i forskningen även ett mervärde i form av att planerare och arkitekter stärker sin kunskap och förståelse för platser och deras socio-spatiala struktur för att därigenom bättre kunna lösa gestaltningsmässiga problem och föreslå lång-

siktig hållbara lösningar (Johansson och Khakee, 2009).

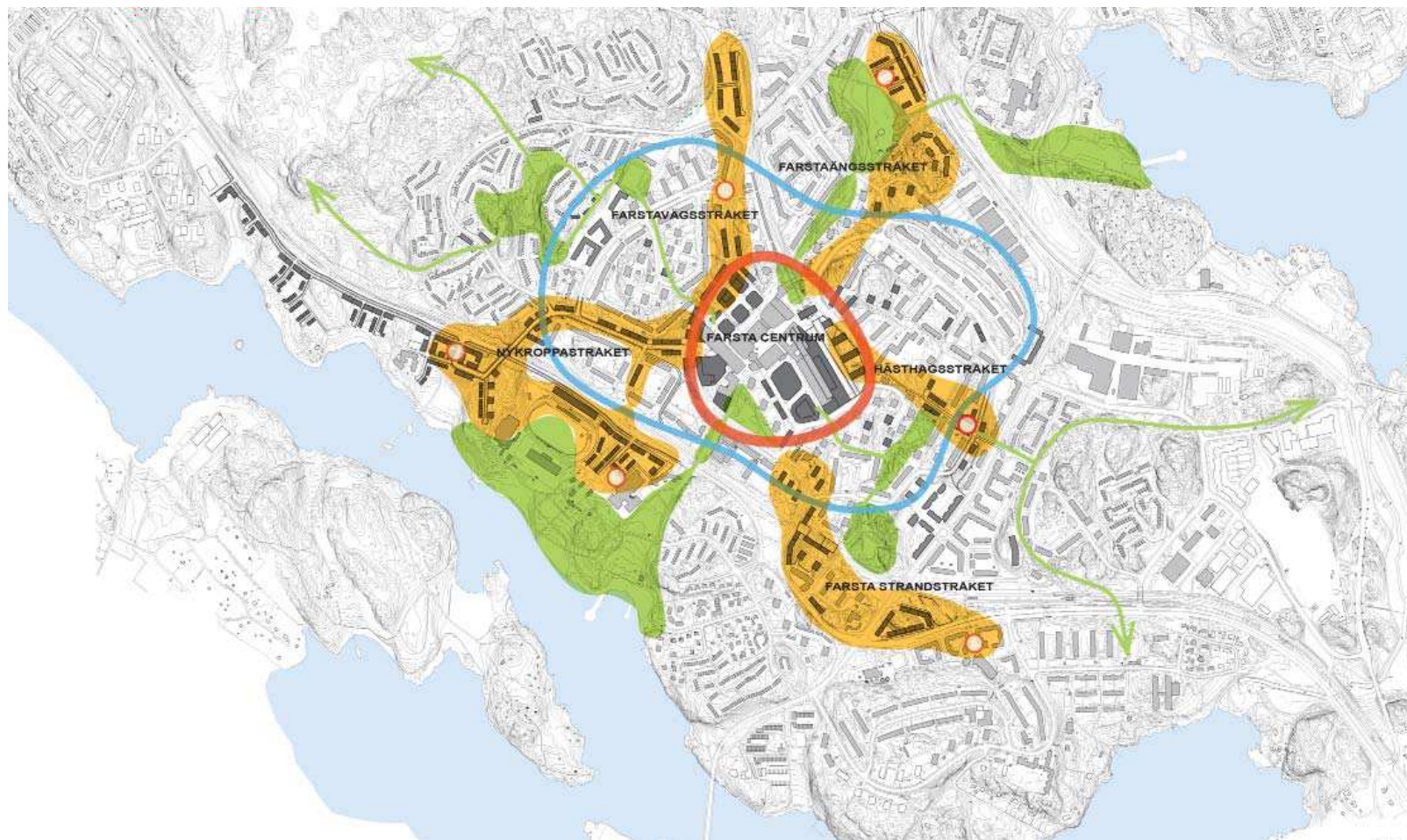
- Social miljöanalys
- Nationella/internationella riktlinjer för Social Konsekvensbeskrivning (SKB)
- Stockholm stads visionsdokument Vision Söderort 2013 samt översiktsplan Promenadstaden 2010
- Bebyggelseförslag

- Platsobservation

- Platsanalys
- Tillgänglighet
- Rekreation
- Trygghet
- Identitet

- Styrkor
- Svagheter
- Rekommendationer

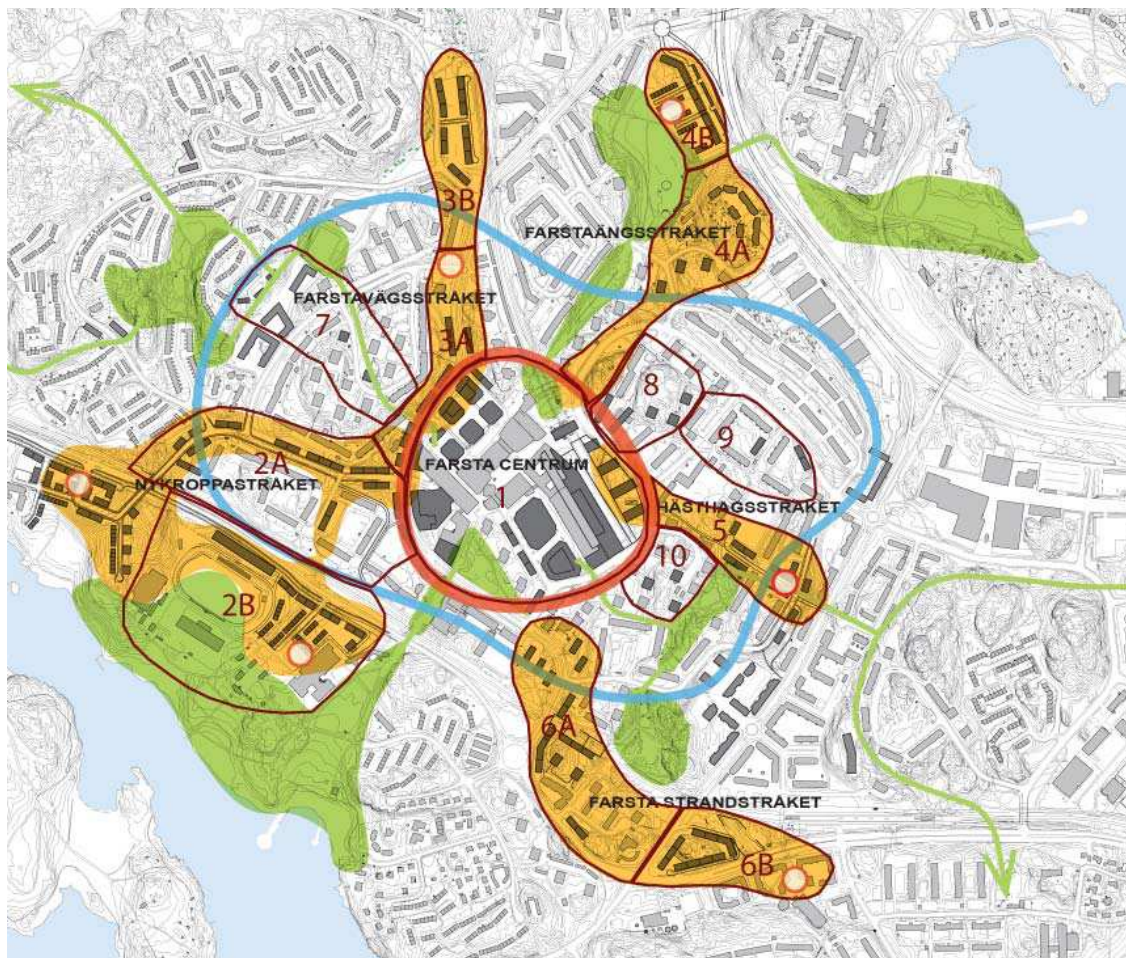
3. BEBYGGELSESTRATEGI – ÖVERSIKT

Den röda ringen markerar strategi för Centrum, där den mest koncentrerade byggnationen i området föreslås. De gula områden som löper ut från Centrum visar strategins fem utvecklingsstråk. Den blå ringen markerar den yta inom vilken kompletteringar föreslås. De gröna ytorna rymmer strategin kopplad till Gröna linjen där rekreativa värden och målpunkter ämnas stärkas och länkas samman.

Centrum, de fem stråken, ytor för komplettering och Gröna linjen konsekvensbeskrivs enskilt under kapitel 4.

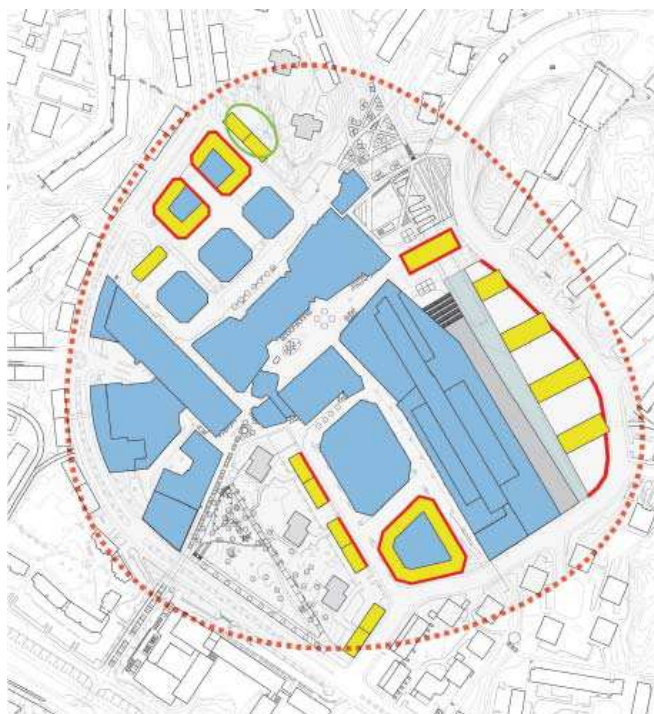
3. BEBYGGELSESTRATEGI – OMRÅDESIDDELNING

Områdesindelningen har utförts av Stadsbyggnadskontoret för att strukturera konsekvensbeskrivningarna. I konsekvensbeskrivningen som genomförs under kapitel 4 används endast uppdelningen för analysen av strategin för kompletteringar (7-10) och till viss del Nykroppastråket (2A och 2B). Övriga områden beskrivs som sammanhållna områden där dock naturligtvis referenser till gator och platser görs för att vägleda läsaren genom analysen.

Områdesindelning för konsekvensbeskrivning utförd av Stockholm stadsbyggnadskontor. Indelningen används i synnerhet i analysen under kapitel 4.7. Kompletteringar.

4.1. KONSEKVENSBESKRIVNING - CENTRUM - FÖRUTSÄTTNINGAR

Funktioner

- Centrumfunktioner, inklusive kontor, skola, kultur med mera
- Bostäder
- Centrum i bottenvåning mot gata
- Läge för förskola

Bebyggelsestrategi - Centrum, Nyréns arkitektkontor, 2013

- Tyngdpunktens tyngdpunkt.
- Tätare stadsstruktur - mer stadsliv.
- Centrumverksamheter får utrymme att växa.
- Centrum kompletteras med fler funktioner, som kultur, fritid och bostäder.
- Finmaskigare gatunät - större genomströmning.
- Greenlines korsningspunkt.
- Alternativ 2 visar ett högre exploateringsalternativ.
- Alternativ 1, med låg bebyggelse, innehåller ca 420 nya lägenheter.
- Alternativ 2, med hög bebyggelse, innehåller ca 780 lägenheter.

SLUTSATSER FRÅN SOCIAL MILJÖANALYS

- Farsta torg är en återkommande favoritplats med höga vistelsevärden och en oas med grönska och folkliv mitt i centrumet.
- Munkforsplan präglas stark av dess otrygghet kvällstid. Farstaplan och Storforsplan (de större parkeringarna) upplevs som tomma ytor som kvällstid präglas av otrygghet. Förslag på bebyggelse på dessa ytor återkom under dialogen.
- Generellt präglas centrumet av otrygga baksidor som i brist på rörelse skapar otrygghet när centrumet stänger och mörkret fallit.
- Bristfällig orienterbarhet.
- Busstorget och passagen under tunnelbanan upplevs som mindre attraktiva och eftersatta platser.
- Centrumets kommersiella utbud bidrar starkt till att bygga upp hela områdets identitet; ”här

4.1. KONSEKVENSBESKRIVNING - CENTRUM - MILJÖBILDER

1

2

3

4

1: Munkforsplan sett från Larsbodavägen, Farstaterrassen skymtas till vänster i bild.
2: Vägen till tunnelbanan är inte självklar. Passage mellan Centrumkyrkan och Farsta centrum.
3: Nuvarande busstorget beskrivs som en otrygg plats.
4: Entré eller baksida? Fasad i gatuplan till Farsta centrum från norra parkeringen.

4.1. KONSEKVENSBESKRIVNING – CENTRUM – MILJÖBILDER

1

2

3

4

1: Norra parkeringen med k-märkt fasad till vänster i bild.
2: Södra parkeringsplatsen.
3: Spiraltrappan. 4: Byggnation av Ica kvantum, entré till centrum från Nykroppastråket.

4.1. KONSEKVENSBESKRIVNING – CENTRUM – ANALYS

STYRKOR

Den föreslagna strategin möjliggör att många av de problem som präglar Farsta centrum kan motverkas. Baksidor som präglas av otrygghet under kvällstid har potentialen att göras tryggare genom att bostäder skapar rörelse och ”övervakning” kvällstid.

Stor potential finns att skapa entréer och fasader till centrumet som vänder sig utåt i motsats till dagens något introverta struktur.

Munkforsplan har potentialen att bli en attraktiv entré till centrumet från sydost i mötet mellan bostäder och kommersiella lokaler/kontor. Den föreslagna överdäckningen av tunnelbanan och den nya passagen som skapas mellan denna och den förlängda fasaden av Farstaterrassen kan skapa ett tryggare stråk än dagens som upplevs som en otrygg plats.

Nuvarande busstorget vid Kroppaplan upplevs som nedgången och otryggt. Vid en omlokalisering av busstrafiken och skapandet av Centrumtorget finns goda möjligheter att ”lyfta platsen” till ett levande torg. Aktiviteter och mötesplatser för ungdomar är ett förslag som harmoniserar väl med slutsatserna från den sociala miljöanalysen. Dock behöver det betänkas att det finns en risk att den otrygghet som ”hängande” ungdomar kan skapa riskerar förstärka dagens otrygghet runt tunnelbanan, som till viss del härrör ur denna problematik.

Den torgbildning som föreslås mellan dagens Centrum och Farstaplan (norra parkeringsplatsen) kan bidra till att

det som idag upplevs som en baksida kan få stärkta vistelsevärden och skapa en förlängning av Farsta torgs positiva värden. Den k-märkta fasaden skapar identitet och kan därmed komma till sin rätt.

Människor som promenerar längs med nordvästra gångstråket till Farsta centrum upplever ”spiraltrappan” som otrygg när det är mörkt – bostadsbebyggelse i anslutning till denna skapar förutsättningar för ökad trygghet.

Ekparken upplevs idag som otrygg. Genom att rusta upp parken och gallra träden skapas förutsättningar för en trevlig plats som kan skapa ett tryggt och grönt stråk i den föreslagna Gröna linjen.

Det ”Lilla torget” som planeras i det södra hörnet ner mot Ekparken har förutsättningar att göra den södra entrén mot centrum till en trevlig och välkomnande plats

SVAGHETER

Många upplever problem med orienterbarheten i Centrum, liksom i området i stort. Kopplingen mellan tunnelbanan och den norra parkeringen vidare till Farstavägsstråket begränsas av den smala passage som finns mellan Centrumkyrkan och Centrum. För den oinvidige är det långt ifrån självklart hur man går från den norra parkeringen till tunnelbanan.

Besökare till Farsta centrum uppges uppskatta parkeringsmöjligheter i gatunivå – många deltagare i dialogen uppger att alla nuvarande parkeringsmöjligheter behövs. Intentionen att inte skymma fasaden genom att hålla sig till det

lägre exploateringsstalet är god, samtidigt, om dessa parkeringsplatser ändå ”försvinner” kan det finnas en större acceptans att ytan effektivt nyttjas till det huvudsakliga syftet i bebyggelsestrategin, nämligen att bygga bostäder.

Vid placering av ny bebyggelse på Farstaplan bör hänsyn tas till att människor kommer att vilja gå den genaste vägen till tunnelbanan. Med den föreslagna lösningen skapas inget tydligt stråk och risken är stor att det skapas baksidor om inte handel i bottenvängingarna bedöms bära sig.

Den befintliga grönska som till viss del ramar in Farsta centrum från den föreslagna bostadsbebyggelsen öster om överdäckningen kommer att försvinna. Vistelsevärdet på denna plats bedöms vara låg – dock bidrar denna gröna del ur ett socialt perspektiv till att forma Farsta till den ”gröna” förort som bidrar starkt till dess identitet.

Det föreslagna Nykroppastråket har potentialen att bli en viktig länk till Centrum, men detta stråk möter nu entrén till ICA Kvantum. Kopplingen mellan Nykroppastråket och Centrum är idag svag och den föreslagna strategin bedöms inte bidra till att motverka denna brist. Vägsträckningen, som följer områdets topografi, är naturligtvis en grund till problematiken som är svår att kringgå.

Vid Farstaterrassens södra kortända (mot Munkforsplan) finns det en koppling mellan olika nivåer via en stenlagd trappa ner till en liten allmän plats i soligt söderläge, med parkbänkar och lite grönska. Denna lummiga koppling försvinner i förslaget och en möjlig baksida verkar kunna skapas mot Larsbodavägen.

4.1. KONSEKVENSBESKRIVNING – CENTRUM – ANALYS

SAMMANVÄGD BEDÖMNING

Det finns stor potential att skapa ett tryggare Farsta centrum kvällstid genom att baksidor, brist på rörelse och mörka passager motverkas genom ny bebyggelse och inslag av bostäder.

Det finns även stor potential för att de många värden som Farsta torg uppvisar kan spridas till Centrumtorget och Ekiparken och möjligen andra torgbildningar. Genom inbjudande rum för möten och platser att stanna upp vid med sittytter, grönska och torghandel kan Farsta torgs positiva värden spridas till andra torgbildningar i Centrum.

Farstaborna områdets blandning mellan stad och natur. Det finns även en vilja att behålla en viss småskalighet i området. Det är viktigt att dessa värden tas om hand och ges plats i det fortsatta arbetet.

Orienterbarheten är även fortsättningsvis en utmaning i Farsta centrum, där den uppbrutna bebyggelsen på Farstaplan och Storforsplan riskerar motverka gena passager liksom tydliga och trygga gångstråk.

REKOMMENDATIONER

Fråga farstabor vad de vill ska tillföras i Centrumparken (aktiviteter, känsla, upplevelser). Ge medborgarna möjlighet att själva påverka innehållet på den plats som frigörs vid nuvarande Busstorget.

Bebyggelse mellan Larsbodavägen och Munkforsplan kommer sannolikt bidra till ökad trygghet, men det kommer även innebära att en del av den gröna inramningen vid centrum försvinner. Det bör utredas om grönska kan dras in mellan de föreslagna lamellhusen intill överdäckningen av tunnelbanan och på föreslagna bebyggelse mellan Munkforsplan Farstaterrassen (gröna tak)? Utred vidare hur den nya passagen som skapas över tidigare Munkforsplan kan generera den trygghet kvällstid som idag saknas. Exempelvis genom kommersiella fasader som innehåller kvällsöppna eller ljussatta verksamheter.

Utred och utveckla orienterbarheten och förmågan att skapa tydliga, gena och koncentrerade gångstråk från Nykroppastråket, Farstavägsstråket och från spiraltrappan till tunnelbanan och det föreslagna Centrumtorget.

Mötet mellan Nykroppastråket och Farsta centrum behöver studeras; hur leds gång- och cykeltrafik in i centrum på bästa sätt (tryggt, säkert och gent)?

Generellt för Farsta Centrum bör undvikandet att skapa baksidor vägleda såväl gestaltning som programmering av handelns lokaler och utbud. Mest önskvärt är natur-

ligtvis att butiker och andra lokaler i bottenvåningar eftersträvar att sprida ljus ut mot gatan/torget, bidra med övervakning och generera rörelse.

Ett önskemål om en biograf återkom under samtliga genomförda fokusgrupper under dialogen. Det är därav värt att lyfta fram att en biograf skulle skänka farstaborna ett uppskattat tillskott i Centrums utbud.

4.2. KONSEKVENSBESKRIVNING – NYKROPPASTRÅKET – FÖRUTSÄTTNINGAR

Funktioner

- Bostäder
- Lokaler i bottenvåning
- Sport och fritid
- Målpunkt för rekreation
- Läge för förskola

- Placeringen av bebyggelsen längs Nykroppagatan förutsätter att gatan förskjuts i läge.
- Bebyggelsens förhållande till gatan behöver studeras vidare i nästa skede. Bebyggelsen kan gärna placeras med grön förgårdsmark mellan hus och gata samt natur in på husen, för samhörighet med befintlig bebyggelses relation med gata.
- Nykroppagatans karaktär ändras så att angöring längs kantsten medges.
- Bebyggelsen längs Magelungsvägen angörs via ny parallell lokalgata.
- Förslaget innehåller ca 530 nya lägenheter.

SLUTSATSER FRÅN SOCIAL MILJÖANALYS

- Farsta gård och dess parkmiljö ner mot Magelungen var en stark favoritplats som återkom under samtliga fokusgrupper.
- Promenadstråken längs med Magelungen och ut mot Farstanäset var starka favoritplatser i synnerhet under vår/sommar/höst med även vintertid.
- Farsta idrottsplats var uppskattad favoritplats bland i synnerhet ungdomar, men även av andra målgrupper.
- Nykroppagatan används som gångstråk till den västra radshusbebyggelsen.

4.2. KONSEKVENSBESKRIVNING – NYKROPPASTRÅKET – MILJÖBILDER

1

2

3

4

1: Farsta gård. 2: Nykroppagatan med entrén till Farsta centrum i fonden av bilden.
3: Parkeringen vid Farsta gård.
4: Nykroppagatan mot Värmlandsvägen.

4.2. KONSEKVENSBESKRIVNING – NYKROPPASTRÅKET – ANALYS

STYRKOR

Genom att flytta bilvägen ett par meter söderut längs Nykroppagatan kan nya bostäder byggas mellan nuvarande bebyggelse utan att mark med höga vistelsevärden försakass. Bostäder i direkt anslutning till gatan skapar förutsättningar för en tryggare gång- och cykelväg längs med Nykroppavägen kvälls- och nattetid. Strategin möjliggör vidare en stärkt koppling mot Fagersjö som kan förbättra orienterbarheten i området.

Ny bebyggelse på nuvarande parkeringsplatser vid Farsta IP/ Farsta gård kommer att bidra till en större blandning i området söder om Magelungsvägen, och fler människor i rörelse under olika tider på dygnet. Vistelsevärdena i området idag är kopplade till verksamheterna på Farsta IP/simhallen samt Farsta gård och dess uppskattade rekreativa värden. Att det byggs radhus i två våningar på en plats som idag utgör parkeringsyta bedöms inte påverka upplevelsevärdet av Farsta gård. Man ska dock ha i åtanke att Farsta gård tillsammans med Farsta torg var den mest återkommande favoritplatsen under dialogen. Farsta gård bildar en kulturhistoriskt värdefull fond till de rekreativa värdena som löper utmed Magelungen och fungerar till viss del även som en entré till detta område.

SVAGHETER

Mötet mellan Nykroppastråket och Farsta centrum sker idag vid entrén till ICA Kvantum. Koppling mellan Nykroppastråket och Farsta centrum och i förlängningen tunnelbanan bedöms svag i förslaget.

Boende intill planerad förtätning utmed Nykroppagatan kommer med största sannolikhet att tycka att de nya husen placeras för nära deras, och att deras gröna utsikt går förlorad. Träd kommer att fällas för ny bebyggelse vilket kan bidra till att de upplevelsevärden som den insprängda grönskan skapar går förlorad.

SAMMANVÄGD BEDÖMNING

Bebyggelsen vid Farsta IP bör inte försämra människors vistelsevärden vid vare sig Farsta IP eller Farsta gård. Mer troligt är att tillskottet av bostäder kommer att generera ökad trygghet genom att människor vistas och rör sig i området under olika tider på dygnet. Det nya parkeringsgaraget kommer att fungera som ett bullerskydd gentemot idrottsplatsen och generera yta att bygga på nuvarande parkeringsplatser.

En förtätning längs med Nykroppagatan kommer sannolikt även denna att leda till ökad trygghet under kvällstid genom bostädernas positiva påverkan på gaturummet. Det är dock troligt att boende närmast den nya förtätning kommer att ha synpunkter på att vägen flyttas, parkeringsytorna minskas och att deras utsikt blir påverkad.

Förtätning utmed Nykroppagata kan som sagt få positiva konsekvenser genom att förtätning sker i centralt läge och bidra till ökad trygghet. Dock kvarstår den svaga kopplingen till Farsta centrum. I dagsläget ser det ut som att Nykroppastråket mynnar rakt in i entrén till ICA Kvantum.

REKOMMENDATIONER

Stärk kopplingen mellan Nykroppastråket och centrum i det fortsatta arbetet och utred hur gång- och cykeltrafik på bästa sätt kan utformas för att skapa en genhet och säkerhet.

Givet de många vistelsevärden och identitetsskapande värden som området runt Farsta gård och dess byggnader skapar, bör det fortsatta plan- och gestaltungsarbetet i så hög grad som möjligt eftersträva att harmonisera med befintlig miljö på ett sätt som inte ”hotar” Farsta gårds identitet.

Den föreslagna bebyggelsen vid Farsta gård/Farsta IP verkar inte harmonisera med befintliga gång- och cykelstråk i området. Det bör utredas hur dessa på bästa sätt kan tas tillvara/omvandlas för att området ska bli så tillgängligt som möjligt, i synnerhet kopplingen mellan Farsta centrum och Farsta gård.

4.3. KONSEKVENSBESKRIVNING – FARSTAVÄGSSTRÅKET – FÖRUTSÄTTNINGAR

Funktioner

- Bostäder
- Lokaler i bottenvåning
- Läge för förskola
- Befintlig bensinstation

- Bebyggelse längs Farstavägen ansluter i skala till föreslagen bebyggelse vid centrum.
- Bebyggelsens förhållande till gatan behöver studeras vidare i nästa skede. Bebyggelsen kan gärna placeras med grön förgårdsmark mellan hus och gata samt natur in på husen, för samhörighet med befintlig bebyggelses relation med gata.
- Farstavägens karaktär kan ändras så att angöring längs kantsten medges.
- Förslag på ny bebyggelse längs Pepparvägen förutsätter förändring på privata fastigheter.
- Förslaget innehåller ca 420 nya lägenheter.

SLUTSATSER FRÅN SOCIAL MILJÖANALYS

- Molkomsbacken och det sluttande gångstråk som löper upp från Farstavägen upplevs otrygga. Stigningen, bristen på belysning och inslag av människor med alkoholproblem bidrog till denna känsla.
- De tre punkthusen mellan Farstavägen och tunnelbanan är arkitektoniska landmärken
- Gångvägen över ”spiralen” från Farsta centrum över Farstavägen och upp till Molkomsbacken upplevs som en otrygg plats, långt från bebyggelse: ”här kan ingen höra mig skrika” - var en beskrivning av platsen från en farstabo.

Bebyggelsestrategi - Farstavägsstråket, Nyréns arkitektkontor, 2013

4.3. KONSEKVENSBESKRIVNING – FARSTAVÄGSSTRÅKET – MILJÖBILDER

1

2

3

4

1: Trappan upp mot Molkolmsbacken. 2: Industriområdet längs Pepparvägen. 3: Grönyta längs Farstavägen på norra sidan. 4: Grönyta längs Farstavägen vid bron som ansluter till spiraltrappan.

4.3. KONSEKVENSBESKRIVNING – FARSTAVÄGSSTRÅKET – ANALYS

STYRKOR

Bebyggelse längs med Farstavägen skapar förutsättningar för att platsen kommer att upplevas som mer trygg mörka tider på dygnet och året, samtidigt som det skapas en stärkt koppling till Hökarängen.

Tryggare gångstråk kan skapas för gående upp mot Molkomsbacken via de två gångstråken från Farstavägen. Båda dessa gångstråk präglas idag av otrygghet.

Ett respektfullt avstånd hålls mot de tre karakteristiska punkthusen intill tunnelbanan vars parkmiljö i slutningen bevaras.

SVAGHETER

Delar av den gröna inramning som finns runt Farsta centrum kommer att försvinna.

Närboende kommer med stor sannolikhet tycka att de nya husen placeras för nära deras och förstör deras gröna utsikt.

Den nordligaste delen av förslaget är lokaliserat på befintligt industriområde. En omlokalisering av detta industriområde krävs för att bostäder ska kunna byggas på denna plats.

SAMMANVÄGD BEDÖMNING

Ett flertal deltagare i dialogen uppgav att de hellre promenerade längs med Farstavägen efter mörkrets inbrott än promenerade gångvägen upp i skogspartiet vid Molkomsbacken, som man gör dagtid. Längs med bilvägen saknas det idag bebyggelse i närheten av bilvägen från centrum och ett par hundra meter längs med Farstavägen. Bebyggelse längs med denna väg skapar bättre förutsättningar för trygga gång- och cykelvägar längs med Farstavägen.

En del av den gröna inramningen som ger området dess karaktär kommer att försvinna.

REKOMMENDATIONER

Vid byggnation av nya flerbostadshus längs med Farstavägen bör stor hänsyn tas till existerande grönska. Undvik exempelvis att fälla fler träd än nödvändigt.

Stor potential finns att rörelsen i nordvästlig riktning kan stärkas genom att gångstråken görs tryggare. Fönster i bebyggelsen som vetter mot dessa gångstråk bör eftersträvas. Hur gångstråken an knyter till centrum och leds vidare till torgbildningarna och tunnelbanan är vidare en viktig fråga i det fortsatta arbetet.

Gröna tak kan bidra till att boende ovanför nybebyggelsen får viss kompensation för förlust av grön utsikt.

Utifrån befintliga cykelstråk mellan Farsta centrum och Hökarängen verkar potential finnas att skapa ett genare

cykelstråk över Pepparvägen, vilket kan stärka kopplingen mellan Farsta och Hökarängen.

4.4. KONSEKVENSBESKRIVNING – FARSTAÄNGSSTRÅKET – FÖRUTSÄTTNINGAR

Funktioner

- Bostäder
- Läge för förskola
- Målpunkt för rekreation

- Bebyggelsen vid Farstaängen utförs med en högre bullerskyddande del mot Nynäsvägen och en lägre radhusbebyggelse mot ängen.
- Bebyggelsen kan vara bostäder eller verksamheter.
- Lägre garagebyggnader kan placeras mot Nynäsvägen.
- Bebyggelsens förhållande till gatan behöver studeras vidare i nästa skede. Bebyggelsen kan gärna placeras med grön förgårdsmark mellan hus och gata samt natur in på husen, för samhörighet med befintlig bebyggelses relation med gata.
- Nya punkthus angörs från befintlig anslutande gata.
- Förslaget innehåller ca 260 nya lägenheter.

SLUTSATSER FRÅN SOCIAL MILJÖANALYS

- Farsta äng är en uppskattad plats, framförallt av barn och barnfamiljer. Farsta äng nämns dock inte som favoritplats i samma omfattning som Farsta gård.
- Bollplanen vid Farsta äng är mycket bullerstörd av Nynäsvägen. Platsens vistelsevärde sjunker därav.

4.4. KONSEKVENSBESKRIVNING – FARSTAÄNGSSTRÅKET – MILJÖBILDER

1

2

3

4

1: Punkthus längs Färnebogatan, där nytt punkthus föreslås. 2: Grönya Längs färnebogatan där två av de föreslagna punkthusen föreslås. 3: Farstaängen/Kvickentorps bollplan. 4: Radhusbebyggelse utmed Farstaängen.

4.4. KONSEKVENSBESKRIVNING – FARSTAÄNGSSTRÅKET – ANALYS

STYRKOR

Bebyggelse på bollplanen kan fungera som ett bullerplank gentemot Nynäsvägen och påfarten. Detta kan generera höjda vistelsevärden på norra delen av ängen. Den faktiska ytan av Farsta äng blir naturligtvis mindre, men ytan som upptas av den nya bebyggelsen bedöms användas i relativt låg utsträckning. Idag är denna yta bullerstörd på grund av närheten till Nynäsvägen.

Bebyggelse längs med Nynäsvägen kan även verka bullerdämpande gentemot kringliggande befintliga radhus.

Den nya bebyggelsen skapar bättre förutsättningar för ökad trygghet vid Farsta äng kvälls- och nattetid med fler människor i rörelse under olika tider på dygnet. Detta skulle även kunna göra gångtunneln under Nynäsvägen tryggare kvällstid, särskilt om den görs större och får en bättre belysning.

De nya punkthusen bör kunna skapa förutsättningar för ökad trygghet längs med Färnebogatan. De tre föreslagna punkthusen bör kunna smälta in väl med befintlig bebyggelse. Ett av de föreslagna tre punkthusen är lokaliserad på parkeringsplats och två på naturmark längs med gata. Dessa platser har ej blivit utpekade som favoritplats i dialogen.

SVAGHETER

Den yta som förblir allmänt tillgänglig minskar. Bollplanen liksom en hundrastgård försvinner.

Ett bullerplank kan fylla samma bullerdämpande funktion som bebyggelse om det enbart är bullerdämpning man är ute efter. Då skapas dock inga nya bostäder som kan generera ökad rörelse i området och på så vis stärka tryggheten.

SAMMANVÄGD BEDÖMNING

Bebyggelse på Farsta äng kommer sannolikt att uppröra fler än bara de närmast boende, givet att en del av ängen försvinner. En majoritet av de tillfrågande uppger dock att platsen vid bollplanen idag inte fungerar som den mötesplats för idrott och rekreation som den skulle på kunna på grund av närheten till Nynäsvägen. Samtidigt så är det från denna del av Farsta relativt långt till Farsta IP. Barn och unga vid Kvickentorpsskolan, liksom närboende bör ha tillgång till en fungerande bollplan/ yta för idrottsaktiviteter i sitt närområde.

Förtätning genom komplettering med 3 nya punkthus kommer att ge ett bra tillskott av bostäder utan att stora rekreativa naturområden går förlorade.

REKOMMENDATIONER

Om man går vidare med förslaget att bebygga delar av Farsta äng bör man undersöka alternativ plats där funktionen idrott/bollsport kan utövas i norra delen av Farsta. Liksom fundera över alternativ plats för hundrastgård.

Alternativet är att montera ett bullerplank på denna plats och förtäta mer på annan plats.

4.5. KONSEKVENSBESKRIVNING – HÄSTHAGSSTRÅKET – FÖRUTSÄTTNINGAR

Funktioner

- Bostäder
- Lokaler i bottenvåning
- Läge för förskola
- Skola och service
- Målpunkt för sport och rekreation

- Förslaget innebär att del av Hästhagens grusfotbollsplan bebyggs. Bollplanen görs om till en mindre konstgräsplan (7-manna spel).
- En eller flera av byggnaderna vid bollplanen blir förskola.
- Befintlig dagispaviljong ersätts med bostadshus.
- Befintligt centrumhus vid Sunneplan ersätts med bostadshus med verksamheter/ förskola i bottenvåning.
- Nya hus längs Kristinehamngatan förutsätter att gatan förskjuts i läge.
- Bebyggelsens förhållande till gatan behöver studeras vidare i nästa skede. Bebyggelsen kan gärna placeras med grön förgårdsmark mellan hus och gata samt natur inpå husen, för samhörighet med befintlig bebyggelses relation med gata.
- Förslaget innehåller ca 170 nya lägenheter.

SLUTSATSER FRÅN SOCIAL MILJÖANALYS

- Sunneplan upplevs som en eftersatt plats som på kvällar skapar otrygghet
- Ågesta Broväg (öster om stråket) upplevs som betydligt tryggare och trevligare efter tillkommen ny bebyggelse.

4.5. KONSEKVENSBESKRIVNING - HÄSTHAGSSTRÅKET - MILJÖBILDER

1

2

3

4

1: Sunneplan. 2: Sunneplan 3: Gångstråk mellan Sunneplan och Farsta centrum. 4: Grönyta nedan Sunneplan på baksidan av Ågesta broväg där ny bebyggelse föreslås.

4.5. KONSEKVENSBESKRIVNING - HÄSTHAGSSTRÅKET - ANALYS

STYRKOR

Ett tryggt stråk kvällstid har skapats utmed Ågesta broväg utmed en del av sträckan mellan Farsta strand och Farsta centrum. Dock bryts tryggheten när stråket lämnar Ågesta broväg och möter Sunneplan via trätrappan. Den nya bebyggelsen och i synnerhet en upprustning av Sunneplan kan förlänga känslan av trygghet för att i förlängningen skapa ett tryggt kvällsstråk mellan Farsta strand och Farsta centrum. Detta skulle bidra till att skapa ett ökat underlag för ny handel utmed detta stråk, i synnerhet vid Sunneplan.

Samtliga fokusgrupper är överens om att Sunneplan kan göras lite trevligare och lite roligare. Bostäder med lokaler i bottenvåningarna skapar förutsättningar för ett mindre centrum med blandade verksamheter.

Under dialogen framkom även förslag om att sprida det kommersiella utbudet i centrala Farsta, vilket förslaget harmoniserar väl med.

SVAGHETER

Nya bostäder planeras med förskola i bottenplan på plats där det idag finns befintliga förskolor i enplanshus med gård. Detta bör tas upp i barnkonsekvensanalysen.

Ytan för bollplan och lek mellan Hästhagsskolan och befintliga förskolor reduceras. Själva bollplanens yta halveras, vilket kan tänkas röra upp känslor hos t.ex. barn och föräldrar.

De föreslagna husen längs med Kristinehamnsvägen förutsätter att vägen flyttas i läge. De relativt nybyggda husen längs Ågesta broväg har en bullerstörd sida mot den trafikerade vägen och baksidan vetter mot en grön brant sluttning. Den föreslagna bebyggelsen skulle medföra den befintliga bebyggelsen utmed Ågesta broväg går miste om en grön utsikt i kontrast till utsikten mot Ågesta broväg.

SAMMANVÄGD BEDÖMNING

En stark efterfrågan bland farstabor finns för att Sunneplan ska göras tryggare, trevligare och roligare. Idag finns här bl.a. en pizzeria, en second hand butik för barnkläder, en närbutik och en trafikskola. Konkurrenten om köpkraft finns med närliggande Farsta centrum, vilket tillsammans med att platsen anses något eftersatt skapar ett svårt kommersiellt läge. Många farstabor säger att man gärna vill ha små kaféer och bagerier etc, men hur är betalningsviljan egentligen för denna typ av specialbutiker? Nyproduktion innebär många gånger relativt höga boende- och lokalhyror. Det finns en risk att de nyproducerade lokalerna kommer att ha hyresnivåer som tränger undan nuvarande hyresgäster och/eller leder till hög omsättning av hyresgäster.

Att Kristinehamnsvägen flyttas för att ge plats åt bostäder är ett kreativt grepp, även om befintliga hus vars parkeringsplatser tas i anspråk kan komma att ha synpunkter.

Kommer gården bakom hus som byggs på nuvarande Hästhagen bollplan att vara privat eller offentlig? Vänder

den sig mot boende eller förskolan? Risk finns att människor upplever att de offentliga lek och lärandemiljöer som finns idag försvinner.

REKOMMENDATIONER

Genom att öka kvaliteten på kvarvarande bollplan - t.ex. genom konstgräsplan, samt att planen spolas på vintern så att isbana finns - kan stärkta vistelsevärden kompensera för den minskade ytan.

Sunneplan har stor potential att bidra till ett tryggt stråk mellan Farsta centrum och Farsta strand. Stor varsamhet bör därav beaktas i hur dessa lokaler utformas och programmeras, för att säkerställa en långsiktigt hållbar handelsutveckling på Sunneplan. En mindre centrumbildning här skulle kunna fungera som komplement till den storskaliga handeln i centrum. Kan den småskalighet som farstaborna uppskattar prägla denna plats. Kan man bygga vidare på det befintliga utbudet?

4.6. KONSEKVENSBESKRIVNING – FARSTASTRANDSSTRÅKET – FÖRUTSÄTTNINGAR

Funktioner

- Bostäder
- Läge för förskola
- Överdäckning av spår för bullerdämpning

- Stråket är utsatt för buller både från bil- och spårtrafik, vilket måste hanteras vid bostadsbyggande.
- Där Nynäsbanan går lågt under Farstavägen kan en överdäckning med olika utbredning prövas. Detta möjliggör intilliggande bebyggelse.
- Även tunnelbanespåret vid Farsta Strand kan överdäckas för att bullerskydda bostadsbebyggelse och tillskapa yta för parkering.
- Bebyggelsen i Farsta Strand innebär att befintlig bensinstation behöver flyttas.
- Bebyggelsens förhållande till gatan behöver studeras vidare i nästa skede. Bebyggelsen kan gärna placeras med grön förgårdsmark mellan hus och gata samt natur in på husen, för samhörighet med befintlig bebyggelses relation med gata.

SLUTSATSER FRÅN SOCIAL MILJÖANALYS

- Orienterbarheten mellan Farsta centrum och Farsta strand är låg och det saknas ett tryggt gångstråk kvällstid.
- Farsta strands pendeltågsstation upplevs som stökig, särskilt kvällstid. Exempelvis berätta farstabor under dialogen om cykelstölder.
- Även Farsta strands tunnelbanestation upplevs som otrygg kvällstid och var en återkommande plats i diskussionen om sämre platser i området.
- Farstavägen används kvällstid som ett komplement till tryggt gångstråk, för att ta sig från Farsta strand till Farsta centrum.

4.6. KONSEKVENSBESKRIVNING – FARSTASTRANDSSTRÅKET – MILJÖBILDER

1

2

3

4

- 1: Farstavägen över pendelspåret, där lamellhus föreslås.
2: Grönyta och gångstråk under Farstavägen. 3: Pendelspår där överdäckning föreslås.
4: Grönyta bakom Boforsgatan.

4.6. KONSEKVENSBESKRIVNING – FARSTASTRANDSSTRÅKET – ANALYS

STYRKOR

Det finns potential att stärka ett befintligt stråk som används kvällstid för gångtrafik mellan Farsta strand och upp mot Centrum. Föreslagen bebyggelse kan skänka viss trygghet genom att en positiv känsla av övervakning tillförs utmed Farstavägen.

SVAGHETER

Överdäckning av tunnelbana/ pendeltåg är en osäkerhet. Hur löser man tillfartsväg och parkeringsplatser till föreslagen bebyggelse på berget öster om rondell vid Farstavägen? Boende på Boforsgatan förlorar ett relativt orört naturområde.

Föreslagen bebyggelse intill Farsta gymnasium är lokaliserad på område som idag är förskoleområde. Två nya lokaliseringar av förskola planeras inom närområdet. Oklart vad pedagoger och föräldrar anser om detta.

Stora grönytor tas i anspråk vid uppförande av föreslagen bostadsbebyggelse, dock tas inga favoritplatser i anspråk, utifrån den sociala miljöanalysens kartering. Samtidigt försviner en stor mängd träd och grönyta.

En befintlig rastplats med sittytter och vissa inslag av lekytter kommer att försvinna, i naturområdet bakom Boforsgatan. Oklart hur välanvänd denna plats är. Den har svaga kopplingar till gångstråk i området.

SAMMANVÄGD BEDÖMNING

Den föreslagna bebyggelsen medför att stora gröna ytor samt träd kommer att försvinna. En grön känsla utmed Farstavägen kommer försvagas. Vissa vistelsevärden kommer att försvinna givet den centrala exploateringen på berget bakom Boforsgatan. Ett befintligt gångstråk kommer att göras tryggare kvällstid genom att en positiv känsla av övervakning bör skapas, vilket kan stärka kopplingen mellan Farsta strand och Centrum.

REKOMMENDATIONER

Farsta strand (området kring tunnelbanan) är tillsammans med Munkforsplan de platser i centrala Farsta som upplevs som mest otrygga kvällstid. Förbättringar av den upplevda tryggheten kopplad till Farsta strand har skett, men däremot tyder statistiken över andelen som uppger sig ha utsatts för brott på platsen att den faktiska tryggheten är hotad. (Stockholms stad, 2011) Den fortsatta planeringen bör ha denna problematik i åtanke.

Cykelbana längs hela Farstavägen bör utredas, upphör nu vid rondellen.

En fråga som bör utredas vidare om det finns möjlighet är att skapa en (kommersiell)målpunkt längs vägen för att stråket ska få ökade viltvärden och möjligen även en tryggare inramning.

4.7. KONSEKVENSBESKRIVNING – KOMPLETTERINGAR – FÖRUTSÄTTNINGAR

- Kring Farsta Centrum finns viss möjlighet till komplettering med ny bebyggelse inom de befintliga bostadsgrupperna.
- Det förhållningssätt som redovisas genom föreslagna lägen för ny bebyggelse, tar fasta på befintlig struktur i fråga om nya och befintliga byggnaders inbördes lägen och förhållanden till omgivning och topografi, men också till enhetlighet i typologi inom respektive grupp.
- Det bedöms vara av största vikt för bevarande av Farstas karaktär att ny enstaka bebyggelse som placeras inom bostadsgrupperna utformas med en planform, höjd och förläggning på mark som motsvarar den befintliga bebyggelsens.

Bebyggelsestrategi - Västra och Östra blocket, Nyréns arkitektkontor, 2013. På sidan 11 återfinns en områdesindelning av ovan kartbilder (område 7-10), vilken återkommer i analysen.

4.7. KONSEKVENSBESKRIVNING – KOMPLETTERINGAR – MILJÖBILDER

1

2

3

4

1: Grönya utmed Gröna linjen där punkthus föreslås (område 7). 2: Grönya där förtätning föreslås (område 8). 3: Grönya där förtätning föreslås (område 10). 4: Grönya och kiosk utmed larsbodavägen där förtätning föreslås (Område 9).

4.7. KONSEKVENSBESKRIVNING – KOMPLETTERINGAR – ANALYS

På sidan 11 återfinns en områdesindelning som underlättar identifieringen av område 7-10, som refereras till i nedan stycken.

STYRKOR

Av de föreslagna förtätningarna bedöms de två lamellhusen i område 9 harmonisera med befintlig bebyggelse och värderas inte påverka några vistelsevärden eller grönytor i området nämnvärt.

SVAGHETER

De föreslagna punkthusen i område 7, 8 och 10 sker på kuperad terräng mellan befintlig bebyggelse. Platserna bedömdes vid platsbesök tillföra vissa lokala vistelsevärden även om de inte är utpekade favoritplatser i medborgardialogen.

Det kan upplevas som aningen motsägelsefullt att man utmed den föreslagna gröna linjen (område 7) vill bygga ytterligare 2 punkthus på en yta som ska förstärkas i sin gröna struktur. Otrygghet i detta område finns främst vid gångbron och i uppforsbacken upp mot Molkomsbacken, som med sin nivåskillnad och omgivande tät grönska upplevs som otrygg under kvällstid.

SAMMANVÄGD BEDÖMNING

Att gå vidare med punkthusen i område 7,8 och 10 bedöms ske på bekostnad av att insprängd relativt orörd natur med vissa vistelsevärden. Kan finnas ett värde i att bevara dessa inslag av kuperad grönska som skapar vistelsevärden som orörd natur och naturlek som påtagligt kommer försvagas genom den föreslagna bebyggelsen.

Punkthusen i område 7 påverkar inte vistelsevärdena nämnvärt men konflikt kan uppstå gentemot dragningen av gröna linjen genom samma område som planeras förtätas, utan att tryggheten bedöms öka.

Lamellhusen i område 9 bedöms kunna uppföras utan alltför stark påverkan på befintlig närliggande bebyggelse och utan att vistelsevärden försvinner.

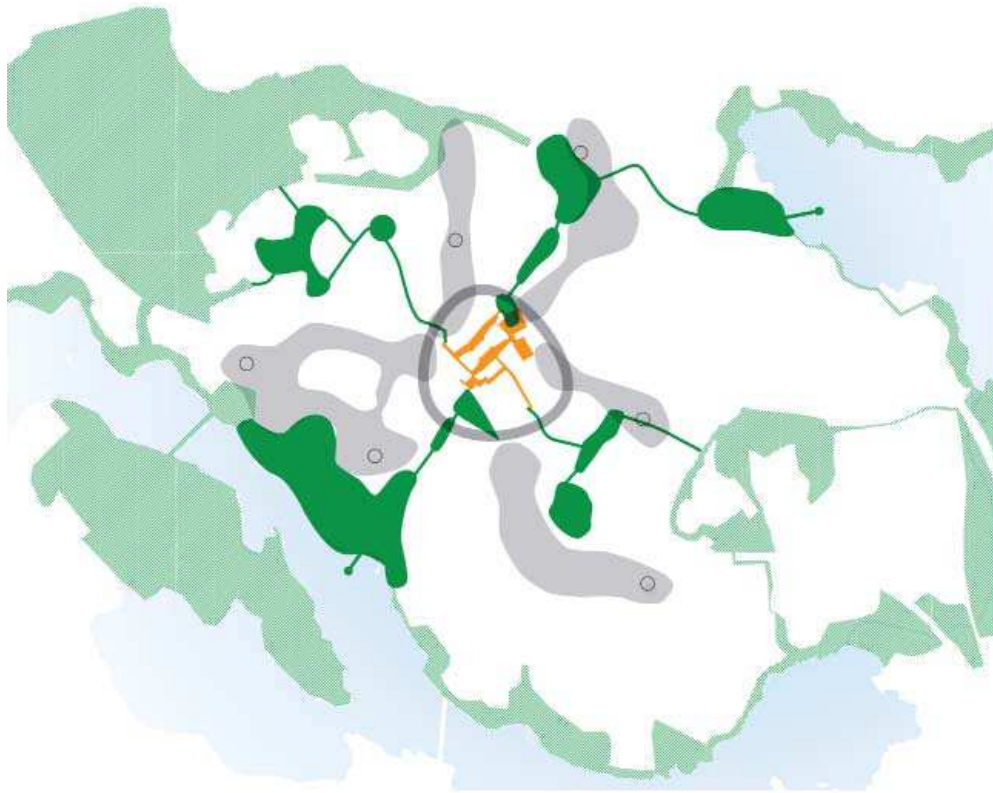
REKOMMENDATIONER

Utred vidare hur etablering av ytterligare punkthus i område 7,8 och 10 kommer att påverka vistelsevärden i orörd natur och Gröna linjens dragning och upplevelse.

Ett av de föreslagna lamellhusen i område 9 kommer att stänga in en befintlig gårdsmiljö som innehåller offentliga rum för lek och möten. Utred vidare hur denna bebyggelse påverkar exempelvis ljusförhållanden på gården. Det andra lamellhuset som föreslås i område 9 är lokaliserad på platsen för ett befintligt kiosk/café i ett barackliknande

hus. Möjlighet för lokal i bottenvåningen i ny bebyggelse skulle kunna kompensera för denna förlust.

4.8. KONSEKVENSBESKRIVNING – GRÖNA LINJEN – FÖRUTSÄTTNINGAR

SLUTSATSER FRÅN SOCIAL MILJÖANALYS

- Grönområdena i området skapar starka rekreativa värden samt bidrar starkt till områdets identitet.
- Grönområdet nedan Farsta gård är den starkast utmärkande favoritplatsen, som omnämns av samtliga intervjuade målgrupper.
- Farsta- och Häkarängssbadet är uppskattade favoritplatser som tillför vistelsevärden sommar- och vintertid.
- Gröna gångvägar upplevs generellt otrygga kvällstid, vilket leder ut gående på vägarna för att skapa en tryggare känsla.

4.8. KONSEKVENSBESKRIVNING – GRÖNA LINJEN – MILJÖBILDER

1

2

3

4

1: Gångstråk ned mot Farsta-
badet förbi kolonilotterna.
2: Gångstråk bakom Farsta
gymnasium. 3: Gångstråk
mot Västboda bollplan under
Forshagagatan. 4: Gångtun-
nel under Pendelspåren från
Farsta strand upp mot Farsta
centrum.

4.8. KONSEKVENSBESKRIVNING – GRÖNA LINJEN – ANALYS

STYRKOR

Gröna linjen tar fasta på gröna och rekreativa kvaliteter som värdesätts högt av farstabor. Att stärka de rekreativa värdena harmoniserar väl med farstabornas syn på hur det framtida Farsta ska utvecklas. Kan tryggheten stärkas utmed dessa stråk kvällstid finns stor potential att området som helhet upplevs tryggare och att dess rekreativa kvaliteter stärks.

De två baden är båda mycket uppskattade favoritplatser. Att Gröna linjen eftersträvar att skapa en tydligare och grön koppling dem emellan kommer att stärka dess tillgänglighet. Samt även skapa en grön länk även mellan Farsta centrum och Farsta gårds uppskattade grönområden utmed Magelungen.

Satsningen på att tillskapa vistelsevärden till Centrumparken och Ekparken har möjlighet att såväl sprida de positiva värden som Farsta torg erbjuder och skapa en tydligare grön länk till de norra och södra grönområdena.

SVAGHETER

Konflikter kan uppstå mellan föreslagen ny bebyggelse i gröna linjens ytor, exempelvis punkthus i västra blocket, i Farstastrandsstråket och bebyggelsen i Farstaängen.

SAMMANVÄGD BEDÖMNING

Den föreslagna strategin har potentialen att stärka upp redan uppskattade rekreativa värden. Orienterbarheten är låg i området som helhet, vilket gröna linjen kan motverka. Belysning, skyltning och målpunkter utmed stråken kan skapa en tryggare miljö som kan generera ökad rörelse vilket skulle få stora mervärden för området som helhet.

REKOMMENDATIONER

Området som helhet upplevs svårorienterat; bättre skyltning gavs som förslag av flera farstabor. Gröna linjen inkluderar många av farstabornas mest framträdande favoritplatser som Farsta gård, Farsta- och Hökarängens bad, Västboda bollplan, Magelungens- och Bråvvikens strand. Man skulle kunna sätta upp skyltar som visar var dessa platser finns. På så vis ökar man kunskapen om platserna och ökar tillgängligheten till områdets många uppskattade målpunkter.

Särskilt fokus bör läggas på att skapa ett tryggt grönt stråk mellan spiraltrappan i Centrum och Västboda bollplan. I förlängningen bör detta kunna attrahera en stor del av den västra radhusbebyggelsen och därmed få en integrerande funktion mellan områdena utmed denna sträckning, som uppvisar en varierad karaktär.

Många farstabor nämnde strövområdena på Farstanäset och i Fagersjöskogen som uppskattade stråk för löpning. Att i det fortsatta arbetet stärka möjligheten för löpning

utmed gröna linjen och kanske tillföra platser som påminner om det uppskattade utomhusgymmet vid Farsta IP, skulle kunna tillföra en rekreativ kvalitet till centrala Farsta. En sådan strategi skulle även bidra till att Farsta stärks som en plats för idrott och hälsa. Löpare utmed stråken på kvällstid skulle även skapa stärkt rörelsen och bidra till tryggare gångstråk.

5. SLUTSATSER

I detta avslutande kapitel bedöms bebyggelseförslaget i sin helhet utifrån en sammanvägning av områdesanalyserna.

PLATSANALYS

Vid värderingen av lämpliga platser för ny bebyggelse bör hänsyn tas till om platsen har ett allmänt värde för många människor, som exempelvis grönytor som används för rekreation. Platser som i dialogarbetet framkommit som favoritplatser för många farstabor bör således inte bebyggas. Om en plats som fyller en viktig funktion (exempelvis bollplan) har föreslagits för byggnation, är det relevant att fråga sig om funktionen hör till platsen, eller om motsvarande funktion går att uppfylla på annan närliggande plats.

I bebyggelsestrategin undviks ny bebyggelse i områden som är utpekade som favoritplatser, förutom i Farstaängen. Ny bebyggelse föreslås i huvudsak på parkeringsplatser och längs med gator. Ingen bebyggelse planeras i större naturområden som fyller starka rekreativa värden.

Den allmänna plats som berörs, som delvis anses vara en favoritplats och delvis en mindre attraktiv plats - är Kvickentorps bollplan i Farstaängen. Kvickentorps bollplan fick låga vistelsevärden givet närheten till Nynäsvägen, varför en omvandling av denna plats inte bedöms skapa några påtagligt sänkta sociala värden. Att bullret från Nynäsvägen minskas bedöms öka vistelsevärdet på kvarvarande del av Farsta äng. Däremot bör funktionen bollplan omlokaliseras till annan plats i närheten så att barn och ungdomar i norra Farsta och Kvickentorpsskolan fortfarande har tillgång till en bollplan.

Även delar av bollplanen vid Hästhagens skola kommer att tas i anspråk för byggnation. Den fortsatta planeringen bör säkerställa att kvaliteten på kvarvarande område förhöjs som kompensation.

Farsta gård är en återkommande favoritplats för farstabor, liksom Farsta IP och hela området utmed Magelungen. Det är framförallt de rekreativa värdena som lyfts fram men även att Farsta gård är ett uppskattat inslag av äldre bebyggelse i området, som bidrar med karaktär och identitet. Den föreslagna bebyggelsen vid Farsta gård tar inga stora grönytor i anspråk utan sker i huvudsak på parkeringsyta och bedöms inte hota de kvaliteter som Farsta gård idag bidrar med. Det är dock av stor vikt att den fortsatta planeringen och därefter en presumtiv gestaltungsprocess tar stor hänsyn till platsens unika karaktär.

Farsta centrum som helhet bidrar starkt till hela områdets karaktär och Farsta torg var en återkommande favoritplats under dialogen. Torgets lummiga mötesplatser med torghandeln, uteserveringarna, fontänen och grönskan skapar en uppskattad kontrast mellan flyktig handel och rörelse och möjligheten att sitta ner och njuta av vimlet och kanske hälsa på en granne. Men de offentliga miljöer som omsluter centrumet präglas av helt andra värden, där baksidor skapar andra värden än de som torget uppvisar. Bebyggelsestrategins ambition att förstärka och förlänga torgbildningen till fler platser i centrum har stor potential att sprida de positiva värden som Farsta torg idag tillför centrum och området som helhet.

På platser som upplevs som otrygga kan byggnation skapa förutsättningar för att området upplevs som tryggare genom att exempelvis en närmare koppling mellan gång- och gaturum och bostäder. Detta tema fördjupas under rubriken trygghet.

TILLGÄNGLIGHET

Flera gator som anlöper Farsta Centrum ges genom förslaget ett mer stadsmässigt sammanhang, där bebyggelsen närmar sig gatan i en kombination av bostäder och lokaler i vissa bottenvåningar. Denna bebyggelse föreslås generellt på grönytor. En förtätning utifrån denna strategi kan generera mervärden i form av en tryggare rörelse kvällstid och en stärkt orienterbarhet i området.

Att stärka handeln vid Sunneplan och längst Farstavägen har även stor potential att stärka rörelsen i området och därmed även stärka tryggheten.

Att stärka de gröna stråken genom målpunkter och insatser för att öka tryggheten bör stärka rörelsen utmed dessa och därmed bidra till stärkt tillgänglighet till gröna och rekreativa värden. Trygghetsaspekten bör ges plats i den fortsatta planeringen av gröna linjen och de målpunkter som den inkluderar för att stärka tillgängligheten till rekreativa värden och generellt för att stärka rörelsen i området.

Rörelsen mellan Farsta centrum och Farsta strand är i dagsläget väldigt varierad utifrån vilken farstabo som tillfrågas. Rörelsen skiljer sig vidare när det är ljus och mörk, för många. I synnerhet unga och kvinnor redogör under

5. SLUTSATSER

dialogen för hur de kvällstid helst undviker att röra sig på många av stråken och exempel ges där taxi används för transport inom Farsta. Bebyggelsestrategin har potentialen att stärka kopplingen mellan Farsta strand och Farsta centrum genom att Farstavägen tillförs bostäder som kan skapa en trygg känsla utmed Farstastrandsstråket. Även den planerade bebyggelsen kring Sunneplan har potential att skapa en levande och trygg målpunkt till Centrum via Ågesta broväg.

Farsta strand pekades ut som en plats där ungdomsgäng ”hänger” vilket bidrar till otrygghet. Denna plats berörs inte i bebyggelsestrategin. Många förslag gavs under dialogen på att stärka områdets utbud av mötesplatser och lokaler för ungdomar. En sådan satsning har potential att generera en mängd mervärden för området som helhet vilket bör beaktas i det fortsatta planarbetet.

TRYGGHET

Centrala Farsta präglas av insprängd grönska, en blandning av byggnadstypologier och en kuperad topografi. Dessa egenskaper ger området en speciell karaktär. Under dialogen lyfts positiva aspekter av grönskan och blandningen av byggnadstyper och upplåtelseformer fram. Samtidigt är det tydligt att grönskan och svaga kopplingar mellan målpunkter i området ger upphov till brister i orienterbarhet och rörelse. Otryggheten som karakteriserar många platser och stråk kvällstid bidrar starkt till att människor begränsas i sin rörelse. I förlängningen bidrar detta till en negativ spiral där begränsad rörelse på vissa platser och stråk leder till ökad otrygghet.

Särskilt kvinnor, äldre och unga tar andra vägar hem när det är mörkt jämfört med när det är ljust. Många äldre går inte utanför dörren när det är mörkt. Flera av förslagen syftar till att bygga nya hus längs med befintliga vägar. Detta medför båda att förutsättning för att ökad trygghet uppnås och mindre naturmark tas i anspråk än om byggnation skulle ske på orörd mark.

De mindre attraktiva platser som identifierades i den sociala miljöanalysen präglades många av otrygghet. De två stora parkeringarna i Centrum (Farstaplan och Storforsplan) kommer i förslaget bebyggas med en mix av bostäder och service. En liknande strategi föreslås vid Munkforsplan och Sunneplan. Dessa fyra platser präglades alla av otrygg rörelse kvällstid.

Bebyggelsen på Farstaplan och Storforsplan kommer markant förändra upplevelsen och användningen av Centrum. Inslaget av bostäder har stor potential att bidra med ökad rörelse kvällstid vilket kan skapa en tryggare känsla och öppna upp för att fler grupper känner sig bekväma att använda och röra sig i området även under kvällstid. De mörka och otrygga baksidor som skapas ut mot dagens parkeringsplatser har potentialen att göras tryggare genom att det skapas ett gaturum som i bästa fall kan lysas upp.

En viktig aspekt för den fortsatta planeringen är att dagens baksidor inte återskapas längre ut från centrumet, exempelvis mot Larsbodavägen och Farstavägen. Sunneplan utgör en viktig målpunkt på ett möjligt stråk

mellan Farsta strand och Centrum. Redan idag finns en etablerad rörelse som löper från Farsta strand upp mot Centrum via Ågesta broväg och det nybyggda bostadsområdet. Detta stråk upplevs tryggare än vägen förbi Klyftan, dock försvinner den trygga känslan vid Sunneplan. Genom att höja Sunneplans vistelsevärden och tillskapa en känsla av positiv övervakning genom viss ny bostadsetablering kan det finnas potential för ett tryggt stråk mellan Farsta strand och Centrum. En ökad rörelse förbi Sunneplan kan även få positiva mervärden för den där föreslagna förstärkningen av ett kommersiellt utbud.

IDENTITET

I den sociala miljöanalysen framkom att Farsta är befriande ”osnobbigt”, i kontrast till centrala Stockholm. Även om en upprustning av t.ex. Sunneplan välkomnas av många så bör frågan om vilken typ av lokaler som önskas på dessa platser utredas vidare. Är det ytterligare ett sushiställe, Espresso house eller surdegsgalleri som efterfrågas på platsen? Nyproduktion innebär många gånger högre hyror än äldre lokaler. Kanske är det alternativen till utbuden i Farsta centrum som är önskvärda på de mindre centrumen? Genom att tillhandahålla lokaler med låg hyra skapas förutsättningar för nystartade företag och mindre verksamheter liksom kulturella sammanslutningar att kunna etablera sig i området – vilket även kan bidra positivt till Farstas identitet.

Den insprängda grönskan. Hur viktig är den för områdets identitet? Kan de nya värden som tillskapas uppväga den minskning av insprängd grönska som bebyggelsestrategin

5. SLUTSATSER

medför?

Dessa frågeställningar bör ges stor plats i det fortsatta arbetet och kommer säkerligen återkomma i samrådsskedet. Många farstabor har genom sina favoritplatser visat vilka stora värden som natur- och rekreationsområden tillför. Områdets identitet byggs till stor del upp av denna närhet till högt värderade platser och stråk, som exempelvis Farsta gård och strövområdena utmed Magelungen och Drevviken. Även den insprängda grönskan har ett identitetsskapande värde där naturen ges plats även i centrala Farsta. Här uppstår en möjlig konflikt mellan bebyggelsestrategins förslag till förtätning och det identitetsskapande värde som den insprängda grönskan tillför. I denna konsekvensbeskrivning har mervärden som en förtätning kan skapa beskrivits och lyfts fram, utifrån att många av områdets brister (otrygghet, svaga kopplingar mellan målpunkter, bristande orienterbarhet) genom bebyggelsestrategin kan motverkas. Det bör i det fortsatta planarbetet ges utrymme för dagens farstabor att ta fortsatt plats, utöver det traditionella samrådsförfarandet. Exempelvis genom att bjuda in till fördjupad dialog kring utformning och programmering av busstorget, målpunkter längs gröna linjen och programmering och innehåll på Sunneplan. En fortsatt dialog med farstabor om områdets framtid bedöms som central givet att stora förändringar av området föreslås genom bebyggelsestrategin.

Att involvera och engagera ungdomar kan skapa många mervärden under det fortsatta planarbetet. Ungdomar, såväl som andra målgrupper, belyste under dialogen att det

saknas mötesplatser och aktiviteter för just ungdomar i centrala Farsta. Ungdomar som ”hänger” i offentliga miljöer bidrar vidare till att skapa otrygga platser kvällstid. Detta är särskilt påtagligt runt tunnelbanestationerna vid Farsta centrum och Farsta strand. Kanske kommer problembilden förvärras när Farsta gymnasium stängs. Det ska naturligtvis hållas i åtanke att det är stor skillnad på upplevd otrygghet och faktiskt osäkerhet. Att ungdomar som ”hänger” skapar otrygghet är långt ifrån något unikt för Farsta och ska inte ses som ett utpekande av ungdomar som ett socialt problem.

Att involvera ungdomar i det fortsatta planarbetet kan vara ett sätt att exempelvis bidra till att ungdomar känner ökad stolthet, respekt och ansvar för sitt närområde genom att bli inbjudna och kunna påverka dess utveckling. Som teoridelen berörde har även engagemang och dialog en möjlighet att generera såväl socialt som politiskt kapital i lokalsamhället. Utifrån perspektivet ungdomar kan det handla om att ingjuta förtroende för administrativa och politiska nivåer i samhället, få en chans att tillsammans med andra ungdomar känna sig delaktiga, få arbetslivserfarenhet genom att ges en aktiv roll under exempelvis byggnation. Detta bygger upp tilliten till och delaktigheten i samhället och motverkar en känsla av utanförskap. Utifrån ett planerings- och arkitektperspektiv kan ungdomars engagemang och deltagande bidra till att långsiktigt hållbara lösningar skapas utifrån att dessa harmoniserar med lokala behov och framtidsvisioner.

REFERENSLISTA

Boverket (1998) *Vem bestämmer? Om medborgarinflytande och kommunalplanering.*

Boverket (2002), Stadsmiljörådet. *Agenda för staden.*

Boverket (2010), *Socialt hållbar stadsutveckling – en kunskapsöversikt.*

Breeam (2011) *Breeam for communities - stage 2.*

Göteborgs stad (2011), *SKA - Social konsekvensanalys, människor i fokus.*

IAIA - International Association of Impact Assessment (2003), *Social Impact Assessment - International Principles.*

Johansson, M. och Khakee, A. (2009) *Etik i stadsplanering.*

Khakee, A. (2000) *Sambällsplanering – nya mål, perspektiv och förutsättningar.*

Länsstyrelsen i Stockholms län (2013), *Läget i länet 2013.* Rapport 2013:14

Polismyndigheten i Stockholms län (2005), *Bo tryggt 05*, B2 Planutformning.

Statens folkhälsoinstitut (2003) *Sveriges elva folkhälsomål.*

Storstadsutredningen (1990), *Storstadsliv, rika möjligheter – hårda villkor.* SOU 1990:36.

Stockholms stad, SBK, (2010), *Promenadstaden - översiktsplan för Stockholm.*

Stockholms stad, Socialtjänstförvaltningen, (2011) *Trygg i Farsta?*

White Arkitekter AB & Spacescape AB (2011), *Cykelstaden. En idéskrift om stadsplanering för mainstreamcyklistens återkomst.*

